

Stedsidentiteter

- En analyse af 4 skandinaviske landsbyer

Susanne Overgaard
Per Fischer Nielsen

INDHOLD:

OPGAVEN	7
BEGREBERNE	9
Sted	9
Landsby og lokalsamfund	9
Reaktioner på forandring	10
Sted.....	11
Stedets afgrænsning	12
Identitet	13
Den kollektive identitet.....	14
Konkrete og forestillede fællesskaber	14
Stedsidentitet.....	16
Forskellige dimensioner af stedsanalysen	16
Det fysiske rum	16
Stedsopfattelser	16
Stedsbrug	16
Stedsforventninger	17
Historiebevidsthed	17
Fra øjebliksbillede til proces og fremtid	17
Fortiden som erindring	18
Nutidsforståelse	18
Fremtidsforventninger	19
Historiebevidstheden som udtryk for identiteten.....	19
Den narrative tilgang.....	20
Fortælling som konstruktion af meninger og betydninger.....	20
Livsberetninger eller stedsfortællinger	21
Narrativ kompetence og erkendelse	22
Kilder og metode.....	23
Interviews	23
Skriftlige materialer	23
Deltagelse i borgermøder	24
Observation/feltarbejde på stederne	24
Udvælgelsen af interviewede personer.....	24
Første fase i udvælgelsen	24
Anden fase i udvælgelsen	25
Tredje fase i udvælgelsen	25
Det repræsentative aspekt.....	25
Information til den interviewede	26
Metoden for interviews	26
Typen af spørgsmål og udvikling i interviewprocessen	26
Behandling af interviews	28

Interviewerens tilstedeværelse	29
KNÄRED	30
En fremmed kommer til byen.....	31
Hvor er beboerne i Knäred?	31
Her er i centrum lidt forsømt?	32
Har Knäred et centrum og hvilket?	33
Knäred identiteten på stedets hjemmeside	35
Knäred set gennem en lokaludviklingsplan	37
Historien i Knäred og Knäred i historien	39
Freden i Knäred som fælles erindring	39
Bevidstheden om Knäreths historie	40
Beboernes stedsorientering og verdensbillede.....	42
Center og periferi inden for bygden Knäred	42
Knäred som centralort	43
Forholdet til Laholm som kommunens centralort	44
Forholdet til kysten og Mellbystrand	45
Tætte relationer til Markaryd og Halmstad	46
Danskerne kommer	47
Her kender vi alle, men på hvilken måde	49
Hvem er en Knäred-bo?	50
Mødesteder i Knäred.....	50
Hvem bor egentlig i Knäred.....	52
Den gode og lykkelige barndom i Knäred	53
Knäreths fremtidsmuligheder afhænger af nutidsforståelsen	54
LIHME	56
Set udefra	57
På besøg – første indtryk.....	57
Facaden til gaden	57
Westend – det yderste Salling	58
Kommuneplanen – endnu et blik udefra	58
Hjemmeside med mere	61
Lihme – udviklingsplaner	62
SWOT-analyse, kulturgeografi og statistik	62
Beskrivelse, ønsker og mål	64
Lihmes indbyggere	68
Lærere og lokalhistorikere.....	68
Veluddannede – skriveborde og udsigt	69
De indfødte	70
Afgrænsning og omverden.....	71
Hvor går grænsen?	71

Nærmeste omegn - Naboerne i Salling	72
Kommunen – og Øst-Danmark.....	73
Historiens betydning.....	75
Den lokale historie – skolesamlingen.....	75
Historien erindret	77
Historien i markedsføringen	78
Fællesskaber og mødesteder	79
Møderum og brugen af dem.....	79
Uformelle fællesskaber	80
Fremtid og udvikling – muligheder.....	81
ULLARED	83
En fremmed kommer til Ullared	84
Her er mennesker og biler overalt.....	85
Hvor er centrum, og hvor bor man?	86
Ekspansionen i slutningen af 1960'erne og øget tilflytning	88
Hvem er en Ullareds-bo	89
”Her har vi 4 millioner turister om året. Selv er vi 800”	92
Kender ikke dem, man møder	92
Gekås betyder alt for byen.....	93
Forholdet til omverdenen.....	95
Man har sin favoritby.....	95
Forholdet til tätorterne.....	95
Forholdet til kysten.....	96
Mødesteder og fællesskaber.....	96
Naturen.....	97
Idrætsforeningen.....	98
Bygdegårdsforeningen.....	98
Pensionistforeningen.....	98
Idrætshallen og nye muligheder	98
Hvem er det, der bor her?	99
Visioner for Ullared.....	101
Opførelse af nye lejligheder	101
Frygten for fremtidens fællesskaber	101
ROSLEV.....	103
Set udefra	104
Vejen gennem byen – første indtryk	104
By under lukning?	104
På vandring gennem byen - stationsbyen	105
Nyere kvarterer	105

Institutionerne	106
Haller, helse og håndværk	106
Roslev i Skive kommune – kommuneplanen	107
Kort – Turistbrochurer og anden markedsføring	109
Roslev-folk – og sallingboer	110
Hvem bor her?	110
Fortrolige fremmede	111
God mad og god tone	112
Roslevs historie – Historien om Roslev	113
Lokalhistorien – i gadebilledet, på arkiv og i skrift	113
Indbyggernes egen historie	114
Historien og forholdet til omverden	115
Afgrænsning og omverden	116
Grænserne for Roslev	116
Naboer og konkurrenter	116
Midt i mellem – to købstæder og kommunen	117
Den store verden	118
Fællesskaber og mødesteder	119
Sport og idræt	119
Skole – med overbygning	120
Foreninger, møderum og offentlige arrangementer	121
Mere uformelt	121
Fremtid – udvikling og visioner	122
OPSAMLING OG PERSPEKTIVERING	124
Stederne forekommer identiske	124
Knäred- analysen	125
Lihme-analysen	128
Ullared-analysen	131
Roslev-analysen	133
ET SPADESTIK DYBERE - ANBEFALINGER	137
Værktøjskassen: ”Den lille antropolog”	138
Afgrænsninger og forståelser af stedet	139
Den narrative tilgang	139
Hvem skal vælges ud til interview?	140
Gå på opdagelse i ”teksten”	140
Hvad så her efter?	141

INSPIRATIONSLISTE	142
-------------------------	-----

Opgaven

Denne analyse er en del af forskningsindsatsen i LISA KASK projektet. LISA KASK er et projektsamarbejde mellem Danmark, Norge og Sverige, som sætter fokus på landsbyudvikling i de tre lande. Projektet er delvist finansieret af EU's regionale fonde. VIA University College har deltaget i projektet som den danske forskningspartner. Ideen til at få udarbejdet analyser af de identiteter, som findes i landsbyerne opstod i Danmark. Ved et møde mellem de danske partnere og den svenske projektkoordinator udtrykte denne begejstring for oplægget til analysen og ønskede, at den også blev foretaget i Sverige. De svenske kommuner blev forelagt et udkast til en analyse, og det endte med, at to svenske kommuner, Laholm og Falkenberg, sluttede sig til den danske kommune Skive. Laholm har valgt Knäred, Falkenberg Ullared og Skive Lihme og Roslev.

Ideen til analysen udsprang af et behov for på en mere differentieret måde at arbejde med begrebet landsby, som har været den enhed, LISA KASK projektet har fokuseret på. Set i et udviklingsperspektiv har der været en tendens til at betragte landsbyen som en enhed med en stærk fælles identitet, hvor der har været konsensus om, hvad indbyggerne har ønsket af udviklingsaktiviteter. Denne tilgang til landsbyen bygger på nogle forudfattede forståelser som er historisk og kulturelt betinget.

Oplæg til analysen blev udarbejdet af VIA University College og efterfølgende diskuteret og udviklet i samarbejde med de deltagende kommuner. VIA har haft frie hænder, hvad angår analysens teori og metode. Analysen er, mens arbejdet har stået på, løbende blevet præsenteret på LISA KASK partnerskabsmøder samt på dialogmøde mellem forskerne og de øvrige projektpartnere. Senest er analysen blevet præsenteret på LISA-projektets afslutningskonference den 8. maj 2012 i Varberg.

Hos kommunerne synes der at være en vis usikkerhed om, hvordan de udvalgte landsbyer er afgrænset overfor omverdenen. Stederne Lihme, Roslev og Knäred er der udarbejdet lokale udviklingsplaner for. I disse planer fremgår det dog ikke nærmere, hvordan landsbyen skal afgrænses. Stederne fremstår i planerne overordnet som et fysisk rum, hvor der skal foregå en kollektiv planlægning. Mentale og sociale rum samt enkelte steder omtales ikke.

For ikke at hænge fast i de forforståelser, som findes af landsbyen, både som en fysisk enhed, og af de kollektive identiteter, som findes her, har vi valgt at anvende begrebet sted i stedet for. Vi finder dette begreb mere neutralt og rummeligt, samtidig med at det åbner op for mere nuancerede tolkninger og forståelser af de identiteter, som findes på stedet. Netop det, at der på et sted

findes mange fortællinger og mange fællesskaber, er med til at gøre ”landsbyen” til en nuanceret og kompleks enhed.

Analysen indledes med en afklaring af de teoretiske begreber og de metodiske overvejelser, som ligger til grund for de fire konkrete stedsidentitetsanalyser. De afklarende afsnit har fået forholdsvis megen plads. Når det er tilfældet, skyldes det et ønske fra kommunerne om, at analysen indeholder nogle værktøjer, som kan bruges i andre sammenhænge. De enkelte stedsanalyser fremstår, som enkelte afsluttede afsnit. På denne måde kan analyserne formidles på forskellige måder. Det anbefales dog, at de teoretiske og metodiske afsnit, som er grundlaget for analyserne, distribueres sammen ved analyserne i det øjeblik, de bruges enkeltvis. Endvidere bør perspektiveringer indgå i en evt. opsplitning af analyse.

Stedsanalyserne bygger primært på interviews, da vi har valgt den narrative tilgang, som vores metode. De personlige fortællinger er omdrejningspunktet for de identiteter, vi har analyseret os frem til. Vi forholder os ikke til om fortællingerne er ”sande” eller ”falske”, men tager dem, som udtryk for, hvordan stederne opleves.

Til slut foretages nogle sammenligninger og perspektiveringer af analyserne. Rapporten slutes af med anbefalinger til, hvordan der i kommunerne kan arbejdes videre med en analyse af denne karakter.

Vi har bevidst valgt at bringe ganske få billeder i rapporten. Årsagen er, at et billede enten vil vise nogle fysiske steder eller nogle personer. Billeder ville ikke være i stand til at fortælle om det, analysen handler om. En identitet er svær at indfange på et billede. Vi mener, at der vil opstå modsætninger mellem billede og tekst. I stedet for billeder har vi valgt at indsætte forskellige kort.

Mere om projektet kan læses på hjemmesiden: www.lisakask.dk

Begreberne

Sted

Landsby og lokalsamfund

Det store projekt gælder landsbyudvikling og denne delanalyse landsbyidentitet, som var den oprindelige titel. Ordet "landsby" viste sig dog tidligt problematisk – eller behæftet med en lang række upræcise og ubevidste ideer om, hvad det nu egentlig er. Umiddelbart var reaktionen ved det første besøg i Roslev således: "Mon beboerne selv betragter denne by som en landsby?" Byens fysik og funktion i dag og dens nyeste historie placerer den i en anden kategori, og giver den andre betegnelser: En stationsby eller et servicecenter f.eks.

En landsby er fysisk set en samling af gårde og huse i sluttet gruppe. Det har siden jernalderen været den dominerende bebyggelsesform i Nordvesteuropa. Landbruget var det absolutte hovederhverv, og landsby og landsbymark hermed en enhed. Ligesom landsbyen ofte var tilpasset landskabet, var bymarken afgrænset af landskabets naturlige skel, hvilket igen bestemte antallet af gårde. Først fra sidste del af 1800-tallet udviklede mange landsbyer sig til små servicecentre med handel og håndværk. Befolkningen og mængden af huse voksede stærkt. Nye institutioner som forsamlingshuse, brugsforeninger og andelsmejerier kom til. De forbedrede transport- og erhvervsforhold på landet frembragte, især i perioden 1880-1920, et stort antal stations- og vejbyer, hvoraf nogle byggede videre på bestående landsbycentre, mens andre var rene nyanlæg. Fra 1960 har udviklingen i transport- og kommunikationsforhold samt den samfundsmæssige centralisering medført, at mange institutioner og virksomheder atter er forsvundet fra landsbyerne. Til gengæld har samme udvikling i transport og kommunikation bevirket, at mange landsbyer er blevet attraktive og mulige at bo i for folk, der pendler såvel til arbejde som til indkøb i de store byer.

Til begrebet landsby er der, både for dem som bor her og for de som kommer udefra, knyttet nogle endimensionale forforståelser. Landsbyen forstås som et sted, der er knyttet til landbruget og landsbrugskulturen. I denne sammenhæng sker der en idyllisering og en retraditionalisering af forholdene i landsbyen. Landsbyen får noget museumsagtigt over sig. I den anden ende af skalaen opfattes landsbyen, som en samling af faldefærdige huse klar til nedrivning. Landsbyen og landsbykulturen anses som død, et levn fra fortiden, hvor udviklingen er gået i stå. Indbyggerne betragtes som enten gamle, der ikke er kommet væk i tide eller som socialt udstødte, som har fundet et billigt sted at bo.

Ikke blot i forhold til landsbyens fysik og økonomiske struktur men også i forhold til dens kollektive mentalitet og kultur er særlige forestillinger knyttet til begrebet landsby. Set i et kort historisk perspektiv har landsbyen, som også ofte omtales med den idylliserende betegnelse lokalsamfundet, fremstået som en kollektivistisk orienteret kultur, hvor der er blevet lagt vægt på at opbygge og vedligeholde relationer og fællesskaber. Dette er ofte sket i en afvejning af den individuelle frihed i forhold til fællesskabets udtalte krav. I modsætning hertil har den større by ofte fremstået som stedet for den individualiserede kultur med vægt på udfoldelsesmuligheder. Dette er sket på trods af, at byerne har haft deres forskellige kvarterer præget af kollektive identiteter.

Langt ind det senmoderne samfund har landsbyen i vores verdensbillede/forestilling fremstået som stedet for reproduktion af den kollektivt orienterede kultur. Landsbyen er blevet fremstillet som stedet med tryghed, stabilitet, fællesskab og muligheder for realisering af sociale relationer. En tilflytning til landsbyen er blevet set, som et klart og entydigt valg af en kollektiv identitet. Dagens landsby er ofte blevet fremstillet som stedet, hvor det har været muligt at finde et åndehul i en verden præget af hastige forandringer. I landsbyen har identitetsarbejdet været knap så komplekst og nødvendigt, da fortællingen her i stor udstrækning gives og ofte ureflekteret overtages. Modkulturen til landsbyen har været den individualiserede bykultur. Danmark oplever i disse år en affolkning af visse yderområder, mens der sker en tilflytning til de større byer i Østdanmark. Samme problematik gør sig gældende i Sverige mellem kysten og indlandet. Denne tilflytning handler dog sikkert ikke alene om et valg af den individualiserede kultur, men kan også være betinget af nedskæringer i service og nedlukning af arbejdspladser.

Reaktioner på forandring

Det åbne spørgsmål er, i hvilken udstrækning landsbyen påvirkes af udviklingen og de forandringer, den medfører. Landsbyen kan reagere på forskellige måder. En måde at reagere på er ved, at landsbyen lukker sig om sig og vælger at holde udviklingstendenserne ude. Det vil typisk ske ved en retraditionalisering af værdier og normer samt ved rent fysisk at isolere sig fra omverdenen ved at markere et stærkt modsætningsforhold mellem stedet og den omkringliggende verden. En sådan reaktion vil øge kravet til den enkelte om at tage del i fællesskabet og overtage dens fortælling. Sker det ikke, kan det givetvis føre til eksklusion fra stedet.

Den modsatte reaktion vil være at åbne op for globaliseringen og følge med de nye udviklingstendenser. Måden det kan ske på kan være ved øget

samarbejde med omkringliggende steder og udvidelse af de sociale relationer udover det fysisk afgrænsede sted. Det kan være ved en accept af, at indbyggerne ikke deltager i alle fællesskaber, men foretager en vis sortering. Det kan være ved, at man flytter nogle af sine aktiviteter ind til den nærmeste større by.

Det kan være, at man generelt accepterer en større åbenhed mod omverdenen, og at man ikke nødvendigvis modarbejder fællesskabet, hvis man gør noget andet, end hvad man tror fællesskabet forventer. I en situation som denne vil identitetsskabelsen ske i et langt større fysisk og mentalt rum end det traditionelle "landsbyrum". Fællesskabet må i denne situation sætte bevidst på at skabe inklusion af de forskellige identiteter, hvis "det" vil bevare en vis sammenhængskraft og skabe grobund for nye aktiviteter, som de kollektive fællesskaber kan identificere sig med. Forholder man sig ikke til globaliseringsprocesserne, kan det naturligvis føre til, at stedets fællesskab udvandes, og at stedet vil blive domineret af en individualistisk kultur, hvor det centrale er, at her bor man, men alle funktioner er lagt uden for stedet.

Sted

I analysen har vi valgt at bruge begrebet sted frem for landsby eller lokalsamfund, der almindeligvis bruges om fysisk afgrænsede områder, noget der har et materielt udtryk eller administrative grænser: Det kan være et sogn, en kommune, en landsby, et boligområde i en by. Generelt for lokalsamfundsanalyser har været, at de har beskæftiget sig med de fysiske udtryk for såvel planlægning, bygninger, landskab og de fysiske spor af historie. Med det der er synligt for os.

Begrebet sted har en anden betydning. Her tænkes ikke nødvendigvis på et fysisk afgrænset område, eller hvad der kan kaldes et fysisk rum. Stedet lægger op til langt flere tolkningsmuligheder. Et sted kan være mange "ting". Det kan være en bygning med en særlig funktion, det kan være en idrætsplads, det kan være et naturområde, det kan være et mindre eller større afgrænset område. Hvad bestemmer så, hvad stedet er? Set i generelt udviklingsperspektiv tales om lokalsamfund og udvikling af lokalsamfund – i den kontekst forstås steder som hele samfund. Sted eller stederne skal snarere ses, som det der har betydning for vores identitet, og de har den værdi og betydning, som vi tillægger dem. Stedet kan have en oplevelsesværdi for os, men det kan også have betydning i form af de sociale relationer, som er knyttet til stedets funktioner.

Indbyggerne skaber nogle sociale relationer, som kan være knyttet til et sted, hvor man mødes. De sociale relationer er de fællesskaber, som indbyggerne har med hinanden. Der kan være tale om fysiske og konkrete

relationer. Karakteren af de sociale netværk eller fællesskaber er med til at give identitet for den enkelte. Det er de i det øjeblik, de er betydningsfulde og giver mening. Ellers fravælges de. Samtidig med kan disse fællesskaber eller særligt nogle af dem være med til at give stedet en identitet ud af til og virke attraktive for andre. Det afhænger af de fortællinger, som konstrueres om relationerne og stedet.

Et steds identitet – eller identiteter - er ikke givet på forhånd, men skabes af de menneskelige relationer og de meninger og betydninger, som tillægges stedet. I den forbindelse spiller historien ind, idet der altid vil være erindringsglimt af fortiden tilstede. Til stedet er forbundet overleverede erindringer om, hvordan her har været. Hvilke erindringer, der er på spil, vil være bestemt af konteksten, men også af magt. Kampen mellem de forskellige fortællinger vil altid foregå. Visse personer har gennem deres position nemmere ved at videregive særlige erindringsbilleder og få dem til at fremstå, som den dominerende fortælling. Det kan skabe modreaktioner i form af negative fortællinger og et forsøg på dekonstruktion af fællesskabet.

Stedets afgrænsning

Stedet kan være vanskeligt at afgrænse rent mentalt. I planlægning arbejdes der med mere fysisk afgrænsede områder. Individene har et aktionsrum, som afspejler vores rumlige interaktioner. Vi kan træde ud og ind af forskellige rum/steder spredt over et større område. Nabobyen kan være et sted man ofte kommer enten for at handle eller for at indgå i sociale relationer. Det fysiske og mentale rum er med globaliseringen blevet udvidet. Reproduktion og produktion af identitet er i dag ikke som tidligere knyttet til et forholdsvis begrænset geografisk område. Institutioner og relationer i lokalsamfundet var de steder, hvor den kollektive identitet blev reproduceret. De samfundsmæssige værdier og normer var der bred enighed om. Skolen, familie og slægtninge var de dominerende institutioner, som stod for reproduktionen. Den kunne også, hvis de unge f.eks. kom på centralskole, finde sted uden for det stærkt afgrænsede lokalsamfund. Med de kommunikationsmuligheder globaliseringen har ført med sig bevæger få sig fysisk udelukkende inden for et snævert afgrænset lokalsamfund. Det mentale rum er også blevet udvidet, og steder gennemstrømmes i dag via moderne medier af globale hændelser. Identiteten påvirkes i dag af forhold uden for det lokale. Spørgsmålet er, hvilken indflydelse de eksterne hændelser får for stedsidentiteten. Bliver den styrket eller bliver den udvisket?

Identitet

Ordet og begrebet identitet er efterhånden brugt i så mange sammenhænge, at vi ikke længere stiller spørgsmål ved dets betydning og anvendelse. I det følgende redegøres for, hvordan vi i denne analyse definerer identitet, og hvordan vi sammenkobler det med stedet. Overordnet anvendes begrebet identitet i to sammenhænge. Vi taler om en individuel og en kollektiv identitet. I dagligt sprog handler identitet især om de træk ved en person, der tilsammen kendetegner eller afgrænser personen som forskellig fra andre. I denne betydning svarer begrebet på mange måder til ordene personlighed og karakter. Både indenfor psykologien og sociologien er begrebet blevet behandlet dybdegående.

Forestillingen om en kollektiv identitet kan i videnskaben ikke spores længere tilbage end til omkring 1950, og den har antagelig oprindelse blandt amerikanske antropologer. Her handler det meget om national karakter, national identitet. Dette arbejde leder over i betragtninger om kulturel eller etnisk identitet, og det drejer sig om hvordan folk i almindelighed selv identificerer sig som folk eller samfund og hvilke kriterier de anvender. I etnografien har man analytisk opdelt begreberne i dels kulturel eller etnisk identitet, der henviser til et bestemt indhold, dvs. til den særlige kultur, samfundsorden og historie, der karakteriserer ”os”. Dels i identifikation, der er relationelt bestemt. Den foregår i forhold til andre folk eller samfund, den er en stadig proces af definition og redefinition i forhold til ”de andre”. Begreberne identitet og identifikation er nært forbundne.

Det er forholdsvis let at beskrive og tale om en bestemt identitet i små fhv. lukkede samfund, hvor verden ikke er så stor – lig det gamle bondesamfund, landsbyen med begrænsede kommunikationsmidler og stor lighed, erhvervsmæssigt, socialt, kulturelt. Det er knap så let i et samfund, hvor aktionsradius og differentiering er stor, og grænserne i forhold til omverden flydende. Skal begrebet anvendes her bliver det nødvendigt at bruge et kriterium, der gælder folks selvforståelse eller selvdefinition. Etnisk identitet kan i denne forbindelse ikke bare tillægges en gruppe på baggrund af de fælles materielle og udtryksmæssige træk, som den udefrakommende etnolog – eller planlægger – observerer. Det handler om selvdefinition og selvforståelse, derfor bliver folks egen fortælling samt de historiske forhold meget betydningsfulde forhold, og den narrative tilgang til stoffet, så meget vigtigere. Det gør det ikke nemt: Meget forskelligartede kriterier bliver lagt til grund, formuleringsevner og kommunikation er ikke lette størrelser, og kriterierne og valget af relevante symboler er situationsbestemte og ændrer sig over tid.

Den kollektive identitet

Fokus for vores narrative tilgang til analysen har været at tegne billeder af de interviewede personers identiteter, som de er knyttet til stedernes fysiske og mentale rum. Vi har valgt at se på, hvilken betydning individerne tillægger sociale relationer og grupper samt på hvilken måde de selv bidrager til reproduktionen og udviklingen af disse relationer og grupper. De sociale relationer og grupperinger er med til at udgøre stedets kollektive identitet. Dette niveau i identiteten kan siges at udgøre den overordnede ramme for udviklingen af den sociale og personlige identitet. Steders kollektive identiteter bygger på individernes identifikation med hinanden og med stedernes foreninger, aktiviteter, mødesteder m.m. og hvordan de adskiller sig fra andre fællesskaber og ikke mindst andre steders identitet. Med denne definition af det kollektive bliver der tale om nogle konkrete og fysiske fællesskaber.

Konkrete og forestillede fællesskaber

En anden side af den kollektive identitet, som også kan kaldes gruppeidentiteten, er, hvad der kan kaldes forestillede fællesskaber. Forestillede fællesskaber forstås som fællesskaber eller sociale relationer, som ikke er fysiske. Tilknytningen til et sted gennem en accepteret historisk fortælling om stedet, kan siges at være et forestillet fællesskab. Nødvendigtvis kender man ikke alle steders indbyggere, men man føler sig knyttet til stedet og indbyggerne gennem en fælles historisk fortælling. Den fælles fortælling kan også bestå i en tilslutning til de værdier og normer, som findes på stedet og som binder en sammen i et fællesskab. I en mere bred betydning kan de kollektive fællesskaber på sin vis opfattes som en socialisering til et sted. Det er tilfældet i det øjeblik, der henvises til stedets traditioner, historie, normer og værdier. Det kollektive fællesskab bliver den ramme, som ens identitet udvikles inden for, naturligvis i det omfang man føler en tilknytning til fællesskabet. Det kan fravælges, men ikke ofte uden sanktioner fra omgivelserne. Konsekvensen er, at man ikke bliver accepteret af fællesskabet.

På et sted kan der være mange kollektive fællesskaber. Vi har valgt ikke at se på stedet som udelukkende et samlet kollektivt fællesskab. Det kan det godt kan være for nogle, men vi har valgt at se på, hvilke kollektive fællesskaber der for de enkelte giver mening. Det bliver på den måde den subjektive vurdering af fællesskabernes betydning, vi kommer til at fremhæve. I den forståelse er der ikke tale om, at stedet har en på forhånd fastlagt givet kollektiv identitet, men den er afhængig af den betydning, som det tillægges. Ud fra interviewene kan vi se, hvilke fællesskaber der er dominerende og hvilken betydning de har.

Ganske vist er stedets fællesskaber med til at give individerne en kollektiv identitet, men hvis ikke individer vælger at gå aktivt ind i fællesskaberne og forholde sig til dem, vil de ikke eksistere. Individerne er med til at etablere fællesskaber og med til at give dem det indhold, som findes meningsfyldt. F.eks. opleves det på flere steder, at visse fællesskaber er ustabile, hvilke skaber en vis bekymring for fællesskabets og stedets reproduktion. Selvom man f.eks. bor i Knäred og ved, hvem de fleste er, vil stedet for mange være et forestillet fællesskab, som man tager for givet. I det øjeblik individet spørges ud om betydningen af dette fællesskab, har man ikke umiddelbart en holdning til det, da det ikke er noget, man forholder sig til i hverdagen. I det øjeblik fællesskabet er truet, f.eks. i form af manglende indflytning, bliver det forestillede fællesskab sat i tale. Det forestillede fællesskab kan beskrives som et mentalt fællesskab. Et forestillet fællesskab er personer, som vi ikke kender, men som vi føler et fællesskab med. Skal der nævnes et eksempel, er et nationalt fællesskab et forestillet fællesskab, som opbygges i særlige historiske processer, og som er knyttet an til erindringspolitik. På et andet niveau, det stedslige, kan der også tales om forestillede fællesskaber. Det er forestillingen om, at alle kender alle, og at man her har en fælles identitet. Er fællesskabet truet eller under pres, vil det forestillede fællesskab manifestere sig.

Det vil ske også, når det forestillede fællesskab bliver synliggjort, som f.eks. når indbyggerne indbydes til offentlige møder om stedets fremtid. De omtalte situationer vil ikke nødvendigvis berøre alle, og måden man reagerer på vil være meget forskellig. De kollektive fællesskaber vil oftest være offentlige fællesskaber, som i princippet er tilgængelige for alle. Det kan være både de konkrete og de forestillede. Ved siden af eksisterer mere eller mindre lukkede grupperinger, som berører en mindre del af indbyggerne. Generelt for de steder vi har analyseret gælder det, at de kollektive fællesskaber spiller en væsentlig rolle i form af, at man deltager og forholder sig til dem. De er en stor del af identiteten og en vigtig del af at bo på stedet. Dermed ikke sagt, at der ikke sker ændringer i disse fællesskaber, og at der ikke kan opleves en tendens mod mere individualistiske værdier.

Stedsidentitet

Forskellige dimensioner af stedsanalysen

Vi vil i analysen gøre brug af forskellige måder at opfatte stedet på. Ud fra interviewene vil vi se på de kollektive fortællingers vægten af både det fysiske og det mentale rum.

Det fysiske rum

Kan det fysiske rum udvise identitet, og hvad får det til at forandre sig? Det fysiske rum er her forstået som de fire landsbyers fysiske fremtrædelsesformer. Det kan være de enkelte bygninger og deres tilstand, pladser, selve planlægningen. Kort sagt handler det om de mange elementer, som giver stedets fysiske udseende. Ændringer i det fysiske rum i form af nye pladser, bygninger eller naturstier kan være med til at ændre byens identitet. Det kan være identiteten, som den opleves af de, som bevæger sig gennem rummet. For deres vedkommende sender stedets udseende signaler om, at det er godt at bo her, eller her kunne man bestemt godt tænke sig at bo: "Her virker hyggeligt".

De sociale rum kan ændre sig i form af tilflyttere, nye foreninger, nye sociale relationer. Ofte vil ændringer i de sociale rum give sig udslag i ændringer i de fysiske rum. Grupper kan f.eks. tage initiativer til, at byens fysiske udtryk ændrer sig.

Stedsopfattelser

Her vil være tale om den mere overordnede opfattelse, man har af et sted. Det er fortællingen om, hvad der er karakteristisk for stedet. Almindeligvis vil det være en vurdering af, hvad der er godt eller skidt ved stedet og indbyggerne og deres relationer. Opfattelsen indbefatter både dem, som bor på stedet, men også dem, som kommer ude fra. Ofte vil særlige billeder eller fortællinger være dominerende, mens andre vil være marginaliserede. Et centralt aspekt af stedsopfattelserne er den historiske fortælling/erindring, som er knyttet til stedet og hvordan den udfolder sig i nutiden.

Stedsbrug

Dette aspekt handler om, hvordan den enkelte aktør bruger stedet. Kommer vedkommende f.eks. i foreningerne? Har stedet foreninger, som spiller en mere fremtrædende rolle end andre, når det gælder identiteten. Er der særlige fysiske rum, man anvender og som har en særlig betydning for en. Det gælder ikke kun den interviewedes opfattelse, men også hvordan vedkommende tror, at andre har det. Brugen af stederne er ofte knyttet til forskellige befolkningsgrupper. Unge og ældre anvender generelt ikke de samme steder. Det samme kan siges for mænd og kvinder. Inden for grupperne af ældre og unge kan der også være forskel på, hvilke steder der er med til at give en identitet.

Stedsforventninger

Alle indbyggere har en forventning om, hvordan stedet vil se ud for fremtiden. Måske vil man være flyttet om 10 år, men dermed siger man også, at man ikke fortsat vil være aktør på dette sted. Ens virke på stedet vil være begrænset til en årrække. Det kan der være mange årsager til.

Forventninger kan være positive eller negative, og bag disse vurderinger vil der ligge en opfattelse af, hvad man selv forventer at gøre for stedet, eller hvad andre bør gøre. I fremtidsforventningerne kommer en fortælling om, hvad som er ikke er godt her og nu, og en fremhævelse af, hvem det er, der skal gøre stedet bedre. I en sådan situation vil der ofte være modstridende interesser på spil. Hvem er det, der kan og skal gøre noget. Er det f.eks. kommunen, som har et ansvar at leve op til, og som ikke gør det?

Historiebevidsthed

Fra øjebliksbillede til proces og fremtid

En analyse af et steds identitet kan ofte tendere til at få karakter af et øjebliksbillede. Et sådant billede er statisk og siger noget om motivet i det øjeblik, der trykkes på udløseren. Kigger vi på øjebliksbilleder taget af det samme motiv over en tid, vil vi sikkert kunne registrere en forandring. Ubevidst vil vi sikkert begynde at registrere forandringerne og dernæst undre os over, hvad der er sket. Måske vil nogle begynde at tænke over, hvordan motivet vil tage sig ud om nogle år.

Der ligger en dobbelthed i tilgangen til billedet. Motivet kan have forandret sig over tid, men det kan fotografens oplevelse af det også have gjort. Måske fotograferes det fra en lidt anden vinkel, måske bruges et andet lys, måske ændres billedet i fotobehandlingsprogram. Denne dobbelthed i tilgangen til et steds identiteter, er det vigtigt at få frem.

Det har været vigtigt for os ikke kun at tage et billede af stedernes identitet i foråret 2012. Derimod er det vigtigt at reflektere over forandringsprocesser. En kollektiv identitet i det moderne samfund vil ofte være i en forandrings- eller påvirkningsproces. Denne kan være mere eller mindre markant. I visse situationer kan der være tale om, at der er sket et markant brud, som følge af ændringer i livsvilkår. For os har det været vigtigt at se på udvikling over tid. Af den årsag har vi prøvet, om det kunne lykkes at inddrage de interviewedes opfattelser af stedet over tid. Har de oplevet forandringer fra de kom til stedet og til nu? Er det tilfældet har vi prøvet at finde ud, hvad der er sket, og hvad det har betydet. Er det ikke sket, kan det udledes, at der har været tale om en kontinuitet. Hvorfor har der så det?, vil det være naturligt at spørge.

Fortiden som erindring

Historien er til stede i nutiden enten i form af fysiske spor eller i form af erindringer. Det er ikke muligt for os at rekonstruere hele historien. Den er væk, og vi må tolke ud fra de spor og erindringer, vi har tilbage. Tolkningen af historien og forandringsprocesser vil altid være en personlig konstruktion ud fra vores nutidsforståelse. Erindringerne kan stamme fra situationer eller begivenheder, vi selv har oplevet, eller som er blevet fortalt gennem vores liv. Alt efter hvem vi er, foretager vi sorteringer i vores erindringer. Nogle af dem husker vi, mens vi fortrænger andre. Her er nogle psykologiske mekanismer i gang, som vi ikke vil komme nærmere ind på.

Selvom vi ikke selv har oplevet begivenheder har vi en erindring om dem. Efterhånden lever vi i en tid, hvor ikke mange har oplevet 2. Verdenskrig. Alligevel har vi alle nogle erindringsbilleder fra denne tid. Der tale om en historisk epoke, som vi gennem vores erindringer har en holdning til. Taler vi om vikingetiden, gør det samme sig gældende. Erindringer har vi, fordi begivenhederne fortsat formidles og reproduceres over alt i samfundet. Det sker f.eks. i skolen, på uddannelserne, i familien og i medierne. Det kan være radio, tv, film, bøger m.m. Nogle erindringer er ofte mere dominerende og legale end andre. Her spiller magt og erindringspolitik ind. Nogle har lettere adgang end andre til at fortælle den historie, man gerne ser være den dominerende. Sådan vil det også forholde sig på stederne. Nogle fortællinger er mere dominerende og mere ansete end andre. Ikke alle fortællinger er blevet fortalt og andre er blevet fortiet. Her kan det være en opgave at få det ufortalte frem.

Nutidsforståelse

De erindringer, vi er bærere af, vil vi altid fortolke ud fra vores nutidsforståelse. Over tid vil vi, hvis der sker forandringer i vores situation, fortælle erindringen på en ny måde. Erindringen bliver fortalt alt efter, hvem vi er og hvordan vi forstår verdenen omkring os. I denne analyse vil vi fremhæve de kollektive erindringer og den måde, den enkelte fortæller dem på.

Fortællingen/konstruktionen af den kollektive erindring er, i det øjeblik vi sætter ord på den, med til at skabe vores historiebevidsthed og dermed også vores identitet. Når vi fortæller, er vi historieskabende. Vi er med til at skabe nogle nye erindringer og dermed skabe sammenhæng i historien. Fortiden har samtidig været med til at påvirke vores nutidsforståelse. Hvem vi er, er et produkt af fortiden og dermed er vi historieskabte.

Fremtidsforventninger

Vi har alle mere eller mindre eksplicit nogle forventninger til fremtiden. De kan være mere eller mindre italesat. Vores fremtidsforventninger er påvirket af vores fortidsfortolkninger og nutidsforståelser. Når vores interviewpersoner bliver bedt om at komme med en vision af, hvordan stedet vil se ud om 10 år, sættes en ganske bestemt tankeproces i gang og der vil ske en sammentænkning af, hvad der er sket tidligere. Det kan f.eks. være overvejelser over, hvad man har haft positive eller negative erfaringer med. Hvad er lykkedes og hvad er ikke lykkedes? Næste skridt vil være at overveje nutidsforståelsen. Typisk vil man se på, hvilke ressourcer man råder over på stedet. Spørgsmål som: Hvem kan tænkes at sætte det i gang, hvad har vi af penge, og hvor lang tid vil det tage af skabe forandringer, vil ofte dukke op.

Processen vil ikke nødvendigvis ske i den fremstillede rækkefølge med mindre man får tid til at overveje spørgsmålet og arbejde systematisk med det og opstille nogle scenarier. Almindeligvis vil der ske et tilfældigt sammenspil mellem fortid, nutid og fremtid. Uddybende spørgsmål i interviews kan være med til at facilitere processen. Kort sagt kan historiebevidsthedsbegrebet forstås som det mulige sammenspil mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventninger. Igennem interviews er det vores opfattelse, at disse tre tider altid vil være i spil, når vi fortæller, men for at gøre tidsdimensionen mere tydelig i form af brud eller kontinuitet har vi valgt at inddrage fortiden og fremtiden i vores interviews.

Historiebevidstheden som udtryk for identiteten

Anvendelsen af historiebevidsthedsbegrebet kan ses som historiens faglige måde at tilnærme sig identitetsbegrebet på. Gennem dets anvendelse undgår man at komme ind på de psykologiske analyser af identiteten.

Historiebevidsthedsbegrebet kan udtrykke såvel individuelle som kollektive scenarie- og handlekompetencer. Vores måde at forholde os til og tolke historien på, siger noget om vores identitet. Samtidigt åbnes der op for anvendelsen af et mere dynamisk begreb, som kan indfange forandringer over tid og samtidig tage udgangspunkt i skiftende kontekster. Begrebet kan sige noget om ændringer i vores livs- og verdensforståelse.

Fortidsfortolkningen og nutidsforståelsen er afhængig af hinanden. I det øjeblik vores livssituation forandrer sig, kan det få konsekvenser for vores nutidsforståelse og dermed for vores fortidstolkning. Begrebet åbner op for at vores tilværelsestolkning er afhængig af de kontekster, vi indgår i.

Den narrative tilgang

I den narrative tilgang til identiteten, som benyttes i denne analyse, defineres denne som de historier, det enkelte menneske fortæller om sig selv. Identiteten er de meninger og betydninger, som individet konstruerer i sin fortælling. På sin vis er der i denne tilgang en vis lighed mellem identitet og livshistorier. Gennem det narrative fokuseres der på individets subjektive selvforståelse og fortolkning af sig selv. Det betyder, at man ikke forholder sig til, om fortællingen objektivt er sand eller falsk, men udelukkende tager udgangspunkt i, at sådan er det nu engang. Typisk for alle fortællingerne er, at de alle er indlejret i samtidskulturen og trækker på nogle fælles kollektive referencerammer.

Som konklusion kan det siges, at vi opfatter identitetsbegrebet fænomenologisk ved at forsøge at indkredse det enkelte individs oplevelse af sig selv, sin omverden og sin egen placering i verden. Sociologerne betragter identiteten, som en narrativ konstruktion. Identiteten er den fortælling, som det enkelte selvrefleksive menneske konstruerer om sig selv. Fortællingen er bygget op omkring centrale begivenheder og temaer, som betyder noget i den enkeltes liv. I sin fortælling, som er situeret i samtiden, inddrager individet både fortiden og fremtiden.

I den narrative og sociologiske tilgang betyder en velfungerende og stabil identitet, at man er i stand til at konstruere en sammenhængende og stabil fortælling om, hvem man er. Identiteten vil løbende konstrueres og vedligeholdes gennem refleksive processer. Den socialkonstruktivistiske tilgang, som vi benytter os af, rummer et spektrum af mulige identiteter eller identitetsfragmenter og fortællinger om mennesket, der er grundlaget for individets identitetsdannelse.

Fortælling som konstruktion af meninger og betydninger

Det åbne og kvalitative interview, som analysen bygger på, giver personerne mulighed for at skabe en fortælling om deres tilknytning og holdninger til stedet, hvor de bor, og de steder som har betydning for deres identitetsdannelse.

Fortællingen giver den enkelte mulighed for at konstruere nogle sammenhænge om deres forhold til det fysiske sted eller de fysiske steder. Når indbyggerne får mulighed for at fortælle, sker der tydeligvis en efterrationalisering og konstruering af virkeligheden, som den ser ud på det tidspunkt, hvor der fortælles. Gennem fortællingen får vi mulighed for at skabe sammenhænge i vores liv og dermed også give livet en mening. Når vi skal berette om enkeltstående begivenheder, forsøger vi gennem fortællingen at skabe en for os logisk/rationel sammenhæng i vores liv.

Fortællingen giver os mulighed for at sætte vores handlinger ind i en særlig forudbestemt rationalitet. Den enkeltes identitet sættes i spil, når der fortælles. Kort kan det forklares, at vores historiebevidsthed er i spil gennem konstruktionen af fortællingen.

Fortællingen er ikke en rekonstruktion af virkeligheden. Derimod er det den subjektive konstruktion, som skal give liv og handlinger meninger for os. Interviewene i denne analyse er den enkeltes oplevelse af stedets historie, dets sociale relationer, dets kvaliteter, kompetencer m.m. Fortællingerne kan reproducere fælles kollektive erindringer, men også sætte dem ind i nye sammenhænge. Nye erindringer og forestillede fællesskaber kan også produceres og give anledning til nye meninger, handlinger og sociale relationer, der kan medføre forandringer.

Fortællingen er fortællerens forståelse og tolkning af det sted, vedkommende bor. Gennem beretningerne fremstår de karakteristiske træk ved den stedsbestemte mentalitet. De spørgsmål vi har stillet har givet mulighed for, at den interviewede kan berette om de sociale relationer på steder, som er vigtige for vedkommende, og som bidrager til identiteten. Den kollektive identitet udtrykkes gennem fællesskabet i foreninger, gennem sprogbruget, gennem definitionen af et os og dem, gennem fælles historie, gennem fælles begivenheder. Alle disse forhold kan forskelligt af, hvem man er, og fællesskabsfølelsen, den kollektive identitet, udtrykkes på mange niveauer.

Livsberetninger eller stedsfortællinger

Gennem vores måde at spørge på, har vi har forsøgt at sætte fokus på stedsfortællinger eller stedshistorier. Vægten af de stillede spørgsmål i interviewene har ligget på indbyggerens stedstilknytning, stedsoplevelse og tilknytning til stedsfællesskaber. Alle aspekter er set over tid for at kunne opfange forandringer og karakteren af disse. Da flere af beboerne er født på stedet har deres stedsfortælling antaget en form af en livsfortælling. Det, der interesserer os, er sammenknytningen mellem sted og person, som det kommer til udtryk på alle niveauer og sammenspillet mellem identitet og sted. Fokus er ikke lagt på de bredere anlagte livsfortællinger, som vi har forsøgt at tolke ud fra fortællingens temaer.

Metoden har været interview, men vi kunne på sin vis udmærket have bedt personerne om at nedskrive deres stedsfortælling. Når vi ikke har valgt denne fremgangsmåde hænger det bl.a. sammen med, at personerne ved tilføjelsen af en tidsdimension ville få mulighed for at foretage efterrationaliseringer og dermed tid til at foretage deres rekonstruktion. Ved interviewet forsvinder tidsdimensionen, og de skal svare i nuet. Problemet i

den sammenhæng er, at de bliver udsat for nogle spørgsmål, som de aldrig har overvejet og kan have svært ved at svare på.

Livsfortællinger er ofte fortællinger om fortiden, set i en nutids kontekst. Stedsfortællinger er ikke nødvendigvis fortællinger om fortiden. Vi har gennem vores spørgsmål forsøgt at få de interviewede til at forholde sig til fortid, nutid og fremtid og dermed prøvet på at sætte deres historiebevidsthed i spil.

Narrativ kompetence og erkendelse

Ikke alle interviewede har været i stand til at forholde sig lige bevidst til de stillede spørgsmål. Det er blot naturligt, at vi ikke alle besidder en lige bevidst og udviklet narrativ kompetence, eller at vi ikke alle er i stand til at formulere den.

Når vi handler i det daglige, følger vi for det meste fastlagte rutiner, som vi har opnået på baggrund af erfaringer fra tidligere narrativ erkendelse. Fortællingen er en måde at skabe erkendelse på. En erkendelse som altid vil være kontekstbestemt i form af, at der indgår en tidslig og stedlig dimension. Globaliseringen har betydet, at der er sket en udviskning af tids- og stedsdimensionen. Kommunikation over nettet betyder, at det fysiske rum og den fysiske tilstedeværelse ikke længere spiller så vigtig en rolle for sociale relationer og fællesskaber. Brugen af de sociale medier og de fællesskaber, der her etableres, har i den grad betydet, at tid og sted ophæves. Det er ikke længere nødvendigt at være fysisk tilstede i tid og rum. Hvad de sociale medier generelt betyder for identitetsdannelsen skal ikke her gøres til genstand for en analyse, men set i forhold til stedstilknytningen kan det betyde, at denne bliver reduceres og erstattet med sociale relationer uden for stedet. Disse udviklingstendenser vil hovedsageligt slå igennem blandt unge, som bruger forholdsvis meget tid på sociale medier og mindre på stedlige sociale relationer.

Til det narrative, som ikke opererer med et bestemt identitetsbegreb eller en bestemt identitetsforståelse, men som mere dækker over en metode, må der nødvendigvis knytte sig en bestemt kulturforståelse eller forståelse af det identitetsskabende. I forbindelse med narrationens udtryk gennem interviews afdækkes to niveauer: For det første begivenhedsniveauet. Gennem vores interviews har vi fået kendskab til faktiske begivenheder på stederne og empirisk erfarbare hændelser. For det andet det samfundsmæssige niveau/kulturniveauet, som analyseres gennem fortællingen om begivenhedsniveauet. Målet bliver at fremanalysere de sproglige udtryk, som bruges til at etablere betydninger og meninger for handlinger, som de interviewede foretager sig.

Kilder og metode

Interviews

Analysen bygger primært på interviews foretaget på de fire udvalgte steder. Formålet med at anvende interviews har været at anvende de interviewedes fortællinger, som den primære kilde og som førstehåndskilde. Vi har ønsket at anvende personlige fortællinger, da personerne gennem disse prøver på at skabe meninger og betydninger i forhold til det sted, hvor de bor, og de fællesskaber de indgår i. I alt har vi foretaget 35 interviews fordelt med et nogenlunde ligeligt antal på de fire steder. Hovedparten af interviewene er blevet optaget og gennemlyttet eller straks nedskrevet.

Interviewene udgør grundmaterialet i denne analyse. Grunden til dette er, at vi har ønsket at fremstille identiteterne ud fra indbyggernes forståelse og oplevelse af disse. Vi har ikke taget udgangspunkt i nogle på forhold fastlagte identiteter eller opfattelser af stederne. Årsagen er at stederne og identiteterne er kontekst bestemt og har den værdi og betydning som de tillægges. Vi forholder os ikke til, om fortællingerne er ”sande” eller falsk”, og derfor kontrollerer vi ikke de udsagn, de interviewede fremsætter. Sådan som det er sagt, er sådan det opleves.

Skriftlige materialer

Udover interviews har vi i begrænset omfang anvendt skriftligt materiale. Her er der tale om historiske beretninger, hjemmesider, rapporter, kommunale udviklingsplaner m.m. Formålet med at inddrage historiske materialer har været dobbelt. Dels har vi ønsket at se på, hvilke fortællinger om stedet, der findes i disse materialer. Dels har vi ønsket, hvor det har været nødvendigt for os, at supplere de personlige fortællinger med andenhånds materialer. Det sidste har været tilfældet, når vi har skullet sætte interviewene ind i særlige lokale eller historiske kontekster. Kort sagt, når der har været forhold, som vi ikke umiddelbart har haft kendskab til, eller som har været uklare for os.

Dele af det skriftlige materiale er fremstillet af personer udenfor lokalsamfundet, og det har givet os mulighed for at se på, hvordan disse fortællinger forholder sig til stedet. Den fremmedes fortælling er ofte interessant, da den afspejler omverdenens opfattelse af stedet. Fortællinger ude fra kan være med til at givet stedet en identitet, som er anderledes end befolkningens egen selvforståelse. Fortællingen, som skabes uden for stedet, kan bidrage til at øge det lokale fællesskab. Det vil ofte være tilfældet i det øjeblik, der skabes et ”dem” og ”os” forhold. På alle steder er der i større eller mindre omfang skabt nogle fjendebilleder. Disse kan være af historisk karakter, men lever fortsat i erindringerne hos flere. Andre fjendebilleder har et mere aktuelt præg.

Deltagelse i borgermøder

Hvad angår de danske steder, Lihme og Roslev, har vi taget del i arbejdsgruppemøder og borgermøder. På disse møder har vi observeret borgerne møde at tale om deres sted, deres arbejdsprocesser og måder at samarbejde på. Formålet med møderne har været at afdække de identiteter og selvforståelser, som er sat i spil på disse møder.

Observation/feltarbejde på stederne

Vi har forsøgt at inddrage vores position som fremmede i forhold til analysen. Når vi er kommet til stederne, har vi foretaget byvandring og nedskrevet vores umiddelbare oplevelser af dem. Gennem vores byvandring har vi dannet os indtryk af stedernes fysiske identitet. Det vi har lagt mærke til er bl.a. bygningerne, deres funktion og tilstand, stedsplanlægningen, indfaldsvejene til byen, butikker og deres karakter. Første besøg har vi skrevet ned. Flere besøg i byen, mødet med interviewpersonerne samt selve interviewene kan have ændret på vores første oplevelse af stedet. Der, hvor det er tilfældet, har vi gjort opmærksom på det.

Udvælgelsen af interviewede personer

Første fase i udvælgelsen

De interviewede personer i denne analyse er udvalgt ud fra flere kriterier. Udvælgelsen er ikke foretaget en gang for alle ved projektets start. Derimod er det sket i en løbende proces, når der har vist sig behov for at inddrage personer med andre baggrunde. Det har betydet, at der for de enkelte personer har ligget særlige kriterier til grund for, at de netop er blevet interviewet

De første interviewede personer på hvert sted blev udvalgt, fordi de formodedes at have en vis historisk og aktuel viden om stedet. Disse personer, som også blev vores indgang til stedet, blev valgt efter anbefaling fra embedsmænd i de tre kommuner, som medvirker i analysen. De første personer, der blev interviewet hver sted, havde en omfattende historisk viden om stedet. Karakteristisk for dem alle var, at de arbejdede med eller havde arbejdet med stedets historie. Alle var, hvad der kan betegnes som ikke-professionelle lokalhistorikere. Det var f.eks. en leder af hjembygdforeningen, en fotograf, som siden 40'erne havde taget billeder fra stedet, og to arkivledere.

Interviewene med lokalhistorikerne blev fra vores side brugt til at danne os et indtryk af stedets historiske udvikling. Vi forventede af disse interviews,

at personerne var i stand til at perspektivere aspekter af stedets historie. Denne viden skulle vi bruge til at danne os vores egen fortælling om stedets historiske udvikling, og hvordan den har sat sit præg på nutidens sted.

Lokalhistorikerne blev ikke interviewet på en anden måde end de øvrige interviewede personer, men det kan siges, at der lå en dobbelthed i interviewene. På den ene side var vi interesseret i udviklingstendenser og brudflader vedr. stedets historie. På den anden side var vi interesseret i historikerens egen personlige fortælling om stedet og den betydning han lagde i historikken. Gennem disse interviews prøvede vi på at bringe fortællerens historiebevidsthed i spil. Ud fra historikernes fortællinger fik vi etableret nogle fortællinger om stedets historie og tolkninger af denne, som vi kunne tage med os i det videre forløb.

Ud over historikerne var der blandt de først interviewede, hvad vi kunne kalde andre nøglepersoner. Med dette begreb forstår vi personer, som vi vurderede havde en central placering i lokalsamfundet og dermed en vis faktuel viden om stedet. Det skal understreges, at udvælgelsen af personer ikke skete lige stringens alle fire steder. Der er tale om nogle tendenser i udvælgelsesproceduren. Udvælgelsesprocessen har bl.a. været den, at interviewede personer har henvist os til andre, som de mente kunne være interessante for os at tale med.

Anden fase i udvælgelsen

Her blev der tale om personer, som havde en særlig tilknytning til stedet i kraft af, at de udøvede en særlig funktion. Det kunne f.eks. være personer med tæt tilknytning til foreningslivet. Bl.a. i form af lederroller. Her kunne også være tale om virksomhedsejere, skolelærere, foreningsledere m.m. Indgangen til interviewet med disse personer var spørgsmål vedr. den aktivitet, som de udøvede på stedet.

Tredje fase i udvælgelsen

Vi har tilstræbt en vis, men også kun vis, repræsentation i forhold til analysen, men vi kan ikke sige, at de interviewede i alle aspekter er repræsentative. De repræsenterer forskellige samfundsgrupper, hvis fortælling vi fandt det relevant at medtage i analysen. I denne gruppe findes bl.a. pensionister, unge, og tilflyttere inden for forskellige tidshorisonter.

Det repræsentative aspekt

Fortællerne er ikke udvalgt ud fra tydelige videnskabelige repræsentative kriterier. Vi har valgt repræsentanter for forskellige grupperinger, som findes de fire steder. Om vedkommende er repræsentativ for sin gruppe, har vi ikke taget stilling til. Det er generelt, at vi har flere fortællere inden for de samme grupperinger. Da målet har været at få personlige fortællinger, og

ikke at kategorisere disse kvantitativt, har vi valgt at lægge vægt på den enkelte fortælling og betragte den, som en unik fortælling for stedet. Hen imod slutningen af interviewene viste det sig, at vi begyndte af få de samme fortællinger og dermed viste der sig et mønster eller en grundfortælling om det enkelte sted. Det kan naturligvis skyldes, at der er fortællinger, som vi har været blinde for. Måske er der særlige grupper, som vi ikke er nået frem til, og som derfor ikke har fået mulighed for at komme med deres fortælling. Det vigtigste er, at hver fortælling i sig selv udgør en unik beretning. I forbindelse med behandlingen af de enkelte steder ser vi det som vores rolle at udlede nogle karakteristiske identiteter på de enkelte steder. Her vil blive tale om såvel dominerende fortællinger som om afvigende fortællinger.

Information til den interviewede

Ved begyndelsen af et interview er indbyggeren blevet spurgt til, om vedkommende ved, hvorfor dette interview finder sted. For os har det betydet, at vi kommer til at kende til vedkommendes forudindtagede holdning til, hvad der skal ske. Herefter har vi fortalt, hvorfor vi laver dette interview, hvad det er for en slags spørgsmål, vi vil stille og hvordan processen vil forløbe. Det har været os magtpåliggende at fortælle, at de ikke vil blive citeret uden først at blive spurgt. Samtidig har vi gjort opmærksom på, at den færdige analyse tilhører LISA-projektet, og det er op til de involverede kommuner at beslutte, hvordan den skal anvendes.

Metoden for interviews

Typen af spørgsmål og udvikling i interviewprocessen

Vi har gennem alle interviews tilstræbt den samme metode. Da det, afhængigt af hvem de interviewede er, kan være vanskeligt at styre et interview fra start til slut, har visse interviews være mere struktureret end andre. Men vi har i alle situationer fået en fortælling, også selvom de interviewede er gået egne veje. For dem har det åbenbart været meget påtrængende at få fortalt en bestemt historie.

Alle interviews er startet med, at vi har spurgt mere præcist til personens tilknytning til stedet, som f.eks.:

- Hvor lang tid har du boet her
- Hvordan oplevede du at flytte hertil
- Hvor har du arbejdet og med hvad
- Har du været aktiv i foreninger

Efter de indledende mere specifikke spørgsmål er vi gået over til spørgsmål, som har noget med personens særlige tilknytning til stedet, som f.eks. hvis det drejer sig om en leder i en forening:

- Kan du fortælle lidt om foreningens historie
- Hvilke aktiviteter sker der i foreningen
- Er der andre aktiviteter end fodbold og hvilke
- Hvem kommer i foreningen
- Samarbejder man med andre foreninger
- Har tilslutningen til foreningen ændret sig
- Hvorfor har du valgt at blive leder i foreningen og hvor langt tid har du været det
- Er der i den tid, du har været leder, sket nogle forandringer i, hvem der kommer
- Hvilken betydning har foreningen for samfundet
- Er der sket ændringer i opbakning til foreningen

Formålet med disse spørgsmål er at få belyst den enkeltes forhold til den specifikke forening samt at få belyst den enkelte forenings rolle og betydning i samfundet. Her får den enkelte mulighed for at berette om sin forening og sin tilknytning til denne. Vores mål har været at få belyst den betydning, foreningen har for den enkelte og for fællesskabets identitet

Næste skridt har været at gøre spørgsmålene mere åbne. Nu er de kommet til at handle mere generelt om personens fortælling om det sted, vedkommende bor, og om de forandringer vedkommende har oplevet.

Spørgsmålene har bl.a. haft følgende form:

- Kan du fortælle noget om, hvordan du oplever at bo her
- Hvad betyder det for dig at bo her
- Hvilke fællesskaber tager du del
- Hvad er specielt for dig ved at bo her
- Er det også sådan, du tror andre oplever det
- Hvad synes du kunne være anderledes ved at bo her
- Hvordan tror du, at stedet vil se ud om 10 år

I denne fase af interviewet med åbne og mere vurderende spørgsmål, har vi ofte konfronteret vedkommende med nogle synspunkter, vi har hørt i andre sammenhænge. Det kan f.eks. være: ”Hvad mener du, når nogle siger, at her er der ikke noget at gøre for ungdommen?” ”Er det rigtigt, når det bliver sagt, at det er vanskeligt at komme hertil som tilflytter?”

Spørgsmålene er ikke altid kommet i den rækkefølge, som det er beskrevet her, da interviewene har haft deres eget liv, alt efter hvem det er, der er blevet interviewet. Ofte har vi valgt ikke at gribe ind, hvis interviewer selv har fanget ideen med interviewet og har været i stand til at følge tankegangen bag interviewet.

Det vi ville opnå med måden at spørge på, var, at vi ville have den enkelte til at fortælle om sin tilknytning og oplevelse af stedet, om sin position/rolle i samfundet, om sin vurdering af stedet på godt og ondt samt om oplevelsen af fællesskabet her og nu og over tid. Vi har haft til hensigt at få en fortælling frem om det enkeltes identitet i forhold til stedet og i forhold til stedets fællesskaber. De interviewede har fået muligheden for at vurdere stedet og komme med sine fremtidsvisioner for det.

Selv om vi stort set har brugt den samme fremgangsmåde alle fire steder har de stedsbundne interviews været præget af temaer, som har vist sig knyttet særligt til det enkelte sted. Det er særligt kommet frem i de sidste interviews, som er blevet afholdt på stederne.

Interviewpersonerne kendte på forhånd ikke til vores spørgsmål. Grunden er, at vi ønskede, at de skulle være forberedte og dermed på forhånd være opsat på at fortælle en bestemt historie. Det eneste, de vidste, var, at vi havde tilknytning til LISA-projektet, og ville tale med dem om, hvordan det er at bo her.

Alle var meget åbne og svarede meget interesseret på alle spørgsmål. Interviewene gav personerne mulighed for at sammensætte en fortælling, som undervejs blev værdifuld for dem selv. Flere sagde til enkelte spørgsmål: "... det har jeg aldrig tænkt på. Det var interessant at spørge om". På den måde har interviewene i sig selv været med til at definere den enkeltes tilknytning til og vurdering af stedet.

Behandling af interviews

Interviewene er dels blevet optaget digitalt, dels nedskrevet umiddelbart efter på grundlag af noter. Senere er de blevet gennemgået med henblik på at udtrække det særlige ved de forskellige fortællinger. Ved gennemlytningen eller gennemlæsning af det nedskrevne interviews er vi gået på opdagelse i fortællingen. Der kan tales om, at interviewene har forskellige lag eller dybder. Hver fortælling har sit eget eksplicitte liv. Fortælleren har sin egen beretning om det sted, vedkommende bor. Den mening, som beretteren forsøger at skabe i sit liv, fremtræder ikke altid explicit og må gøres til genstand for en tolkning.

Derfor er vi på sin vis gået på feltarbejde i teksterne. Vi har ikke alene forholdt os til, hvad vi umiddelbart hører, men vi har prøvet at forholde os til, måden ting bliver sagt/udtrykt på og særligt, hvad der ikke bliver sagt. I selve interviewene har vi forsøgt løbende/i processen at forholde os til den særlige fortælling, som blev fortalt, for at kunne stille uddybende spørgsmål til antydninger eller spørge til forhold, som der ikke blev berettet om. Formålet har været at finde nogle betydninger og meninger, som er blevet

udtrykt eksplicit. Vi har prøvet at finde ud af, om der bliver fortalt en anden historie bag ved den officielle, som vi hører den blive fortalt.

Interviewerens tilstedeværelse

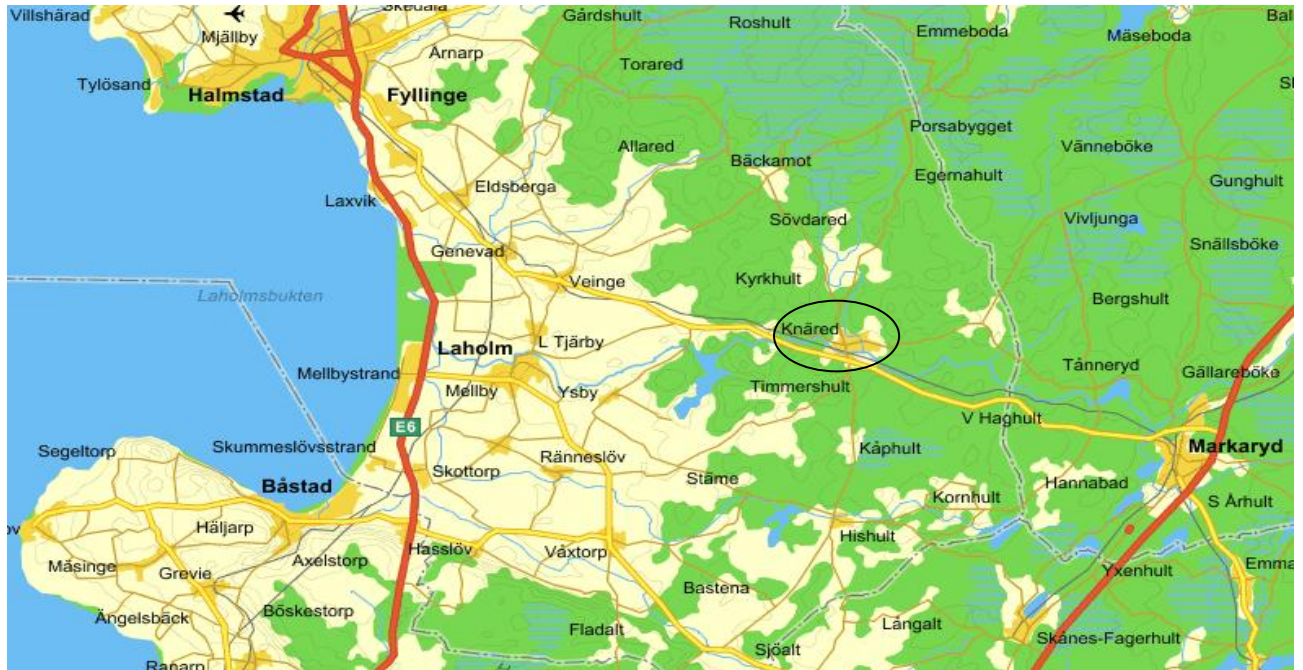
Som interviewer kan det være en fordel at komme ude fra og samtidig være ukendt af beretteren. Vi har ikke taget forudfattede holdninger med os ind i samfundet, og vi har ingen tilknytninger til de personer, vi har interviewet. På trods af disse forhold kan det ikke undgås, at vi på en eller anden måde ved vores tilstedeværelse har indflydelse på hele interviewsituationen. Vi kommer som repræsentanter for et projekt, som kommunen deltager i. Der kan være forhold, som man ikke ønsker at udtale sig om. Ingen af dem vi talte med var markant negative over stedet. Samtidig kan der være usikkerhed om, hvad interviewet og analysen skal bruges til.

At komme udefra er ikke udelukkende positivt. De kontekster, der tales ind i, er der mulighed for, at vi ikke kender. Derfor kan der være nogle sammenhænge, vi har misforstået eller fejltolket. Det sidste behøver ikke nødvendigvis at være af negativ betydning, da der ikke er noget endegyldigt svar på spørgsmålene eller nogle entydige tolkninger.

Vi ser det umiddelbart som en fordel, at vi kommer ud fra og ikke er involveret i personer eller aktiviteter på stedet. Betydningen ligger i, at man har kunnet tale forholdsvis åbent.

Knäred

En fremmed kommer til byen

Når man som vi skal udføre observationer i Knäred og dermed et sted, hvor vi ikke er kendt med svensk historie og kultur, vil der være mange forhold, som vi ikke har en forforståelse af. Det kan være en fordel, fordi vi dermed ikke har lagt os fast på en bestemt forståelse af, hvad det er, vi ser, læser og hører. Når vi lader Knäred-boerne komme til orde i denne analyse, har vi den opgave, at det er os, der udvælger, hvad vi synes, de interviewede skal bidrage med til analysen. Ligesom Knäred-boerne gør, laver vi også vores konstruktion, når vi skal skabe en sammenhæng. Risikoen for, at vi tager fejl er til stede, da vi ikke kender alle kontekster. Samtidig er der en mulighed for, at vi kan se forhold i et andet perspektiv end de, som allerede har forståelse af, hvad som foregår. Vi ser Knäred med fremmede øjne og dermed også bag om den blinde plet, som den stedskendte har og ikke kan se bag. En Knäred-indbygger udtaler, at han er ”hjemmeblind” og lokalpatriot.

Hvor er beboerne i Knäred?

Først på aftenen søndag den 4. marts indlogerer jeg mig på det imponerende ”Stadshotellet” i Laholm. Det er mørkt, da jeg ankommer, og jeg har ingen tydelig fornemmelse af byen. To gange tidligere har jeg været i Laholm og begge gange i forbindelse med LISA-projektet. Første gang var i forbindelse med et partnerskabsmøde, hvor vi på en busrundvisning kørte gennem byen sidst på eftermiddagen. Fra denne tur husker jeg kun vandkraftstationen ved Lagen. Anden gang var i forbindelse med et projektmøde i Halmstad og på vej tilbage mod Danmark gjorde en kollega og jeg ophold på byens dejlige og hyggelige torv for at købe lidt proviant i ICA til turen tilbage til Danmark. Det korte besøg gav indtryk af en idyllisk og historisk by.

Da jeg tjekker ind på hotellet, spørger receptionisten, hvad jeg skal lave i Laholm. Det viser sig, at hun af kommunen, som har booket mit værelse, er blevet lidt informeret om mit besøg. Jeg fortæller med stort engagement om LISA-projektet, og at jeg skal til Knäred og lave en analyse. Vejen til Knäred har jeg ikke lige haft tid til at studere, og jeg har naturligvis også min GPS med, når jeg skal ud i de store svenske skove, som aldrig får ende. For konversationens skyld spørger jeg om vejen til Knäred, da jeg forventer, at den må alle i Laholm kende. Svaret er, at den kender hun ikke, og at hun aldrig har været i Knäred, men hun kan da google stedet og vejen. Jeg svarer overrasket, at ”det kan jeg da selv gøre”, og glemmer helt mit job, da jeg burde have spurgt hende, hvorfor hun aldrig har været i Knäred eller hvad hun kender til Knäred.

Så er det vist tid til at bekende, at jeg en gang før har været i Knäred. Det skete i oktober 2011 i forbindelse med et projektmøde i Halmstad. Dagen efter mødet tog en landsbyudvikler fra Laholm Kommune mødedeltagerne med til Knäred for at give os en introduktion af stedet. Vi kørte rundt i byen med enkelte stop ved seværdigheder, som f.eks. byens torv og Flambadet, men mit indtryk af byen blev meget fragmentarisk og mest fokuseret på byens offentlige serviceinstitutioner i ”centrum”. En ting står dog særligt i min hukommelse, måske skyldes det min historiker baggrund, og det er mindestenen for Freden i Knäred i 1613. En historie om Freden og festlighederne i 2013 blev fortalt. Hvad stenen som et historisk spor fortalte mig, er ikke relevant for denne fortælling. Det er det derimod, hvad Knäred-boerne mener om Freden.

Her er i centrum lidt forsømt?

Mandag den 5. marts kl. 8.30 tager jeg min bil for at køre de to mil mod Knäred. Vejen har jeg set på et kort, som jeg prøver på at huske. Første forhindring er at komme ud fra torvet i Laholm. Det lykkes efter at have kørt gennem en ensrettet gade. Ved udkørslen af Laholm findes Knäred ikke på vejskiltene, men det gør derimod Markaryd og vej 117, som jeg ved, at jeg skal ud på og som passerer forbi, og ikke igennem, Knäred. Mit første besøg gælder Rolf Åkesson, som er ordførende for Hembygdsforeningen. Mødet skal finde sted i foreningens bygning, som ligger på den nordlige side af 117 og Lagen. En ganske lille del af Knäred ligger her.

Denne kolde marts morgen skinner solen, og skoven tager sig storslået og imødekommende ud. Inden udkørslen på 117 har jeg kørt gennem et område med store landbrugsarealer omkranset af skov. Langs med 117 er landskabet ”rigtigt svensk” med masser af skov i forskellige niveauer. For at komplementere naturoplevelsen dukker Lagen op – skiftevis på begge sider af vejen. At Knäred nu snart må dukke op, tyder jernbanen på, og at der så småt begynder at dukke enkelte bebyggelser op langs med sporerne. Her er ingen station, og toget, som kører med gods, stopper først i Markaryd. Banen må i sin tid have spillet en vigtig rolle for udviklingen af Knäred. Ikke kun banen fortsætter forbi Knäred, det gør vej 117 også. Knäred har en central placering omgivet af jernbane og ny omfartsvej, som forbinder Laholm og Markaryd. Min umiddelbare tanke er, at al infrastruktur/kommunikation går igennem Knäred. Du kan ikke komme med toget til byen, skønt banen løber i udkanten af stedet, og vejen går uden om. Naturligvis findes en afkørsel på 117, som fører over banen ind i Knäred, så man kan naturligvis komme ind i byen, men kommer det sandsynligvis kun, hvis man har noget at gøre der eller bor her.

Jeg tænker: Et sted omgivet af infrastruktur, men den fører uden om. Er udviklingen ført uden om Knäred, og er beboerne spærret inde, hvis de da

ikke lige har en bil og et bestemt formål med at komme til og fra Knäred? Er stedet bare et af de steder, man passerer på vej mod et andet sted? Jeg tænker på, om man kan komme her til og væk igen med busser. Mit første stop denne morgen er Hembygdsgården og en parkeret bil tyder på, at Rolf er kommet. Efter samtalen med Rolf har jeg et par timer inden den næste aftale.. Den tid vil jeg bruge på at udforske Knäred nærmere. Efter min samtale med Rolf og især hans fortælling om Knäreds historie, har jeg dannet mig nogle billeder af byens identitet, som jeg tager med mig rundt på min byvandring.

Har Knäred et centrum og hvilket?

Biler stiller jeg ved et af banens tidligere pakhuse, og jeg beslutter mig for at gå rundt i, hvad jeg opfatter som den centrale del af Knäred. Hvad den definition dækker over, er jeg egentligt usikker på, men den må nødvendigvis forstås i forhold til byens fysiske udseende og den fysiske planlægning. De centrale byområder består af, hvad man i planlægningsmæssig forstand har valgt at gøre til et centrum ved at placere centrale servicefunktioner i og omkring et særligt område. For Knäreds vedkommende tænker jeg på bebyggelserne langs med Stationsvägen og omkring krydset Otterdalsvägen og Sjöaredsvägen. Det er ikke i geografisk forstand bymidten, den ligger mere mod øst. Centrum er den bebyggelse og de funktioner, som er centreret omkring to centrale veje. Hvad beboerne opfatter som byens centrum, er ikke nødvendigvis det samme, som kommer til udtryk rent planlægningsmæssigt. Hvad der er centrum for beboerne kan være et andet fysisk sted, men det kan også være en mental forståelse af, hvad der er et "vigtigt" sted. Et centrum kan også være knyttet til etablering og vedligeholdelse af sociale relationer. Min forståelse er blevet til ved at se på et kort og måske ud fra mit tidligere besøg i byen sammen med en planlægger.

Bilen stiller jeg ved et af banens gamle pakhuse, som ser lidt forfalden ud. Jeg prøver at forestille mig det liv, som var her, da jernbanen også blev anvendt til persontransport og stoppede her. Den tidligere stationsbygning er i dag anvendt til privatbolig. Jeg passerer broen over Lagen og er på trods af årstiden imponeret over udsigten til begge sider.

På min vej op ad Stationsvägen møder jeg kun et par enkelte biler, og der er tale om håndværker- eller firmabiler, som åbenbart har et ærinde i Knäred, om de er lokale, kan jeg ikke se. Folk er der heller ikke mange af. Jeg møder i løbet af en time fem til seks personer. På dette tidspunkt er klokken 11 om formiddagen. Tomheden skyldes sandsynligvis, at folk er på arbejde. Langs Stationsvägen, som må være den nye vej ind i byen efter at omfartsvejen blev bygget, står mange tomme forretninger eller forretninger, som er blevet omdannet til antikvitetsforretninger. Sporene vidner om, at her en gang har været et andet og mere udviklet handelsliv, end der er i dag. Tiden på året er

måske ikke den bedste til at besøge et nyt sted. De nøgne træer afslører en del affald på områder langs vejen.

Jeg når frem til Källvägen og ligger især mærke til, at mange af husene ikke er særlig velholdte. Det ser ikke til, at der er brugt penge og i det hele taget ressourcer til vedligeholdelse. Min tanke er: Hvem bor her? Er der tale om udlejningshuse? Stationsvägen giver på begge sider af strækningen indtryk af en by i stilstand, hvis det fysiske udtryk kan tages som indikator for, hvad der foregår her i byen. Stopper op ved busstationen med afgange til Laholm og Halmstad. Køreplanen viser, at der ikke er mange daglige afgange mod hverken Laholm eller Halmstad. På holdepladsen er byens opslagstavle med tilbud og informationer om alt. Finder en plakat om et LISA-møde. Ser i øvrigt flere steder reklamer for Hembygdsforeningens nye bog, som er en undersøgelse af alle landbrugsmatriklerne i Knäred-området. En brandtomt skæmmer det i forvejen ikke særlig positive indtryk af indfartsvejen.

Kommer forbi byens nye torv, som kan være vanskelig at få øje på. Torvet er planlagt i samarbejde med Samhällsforeningen og finansieret af EU-midler. Torvet, som er placeret i centrum, signalerer ikke umiddelbart, at her er en af byens mødesteder. Undrer mig over, hvem der har udformet og udført stedet. Årstiden er ikke til, at man sidder på torvet, men det kan man vel heller ikke gøre, hvis indbyggerne arbejder i dagstimerne. Er det et samlingssted for pensionister, børnehavebørn eller for hjemmegående husmødre? Funktionen af byens torv er ikke tydeligt. Det rejser spørgsmålet, om det er et sted folk vil benytte – og til hvad. Er det her man knytter relationer?

Ved torvet rejser "Hotel Freden" sig. Navnet kan ikke andet end henvise til Freden i Knäred. Det lader ikke til, at det fungerer som hotel for øjeblikket. Her ser lidt lukket ud. Beslutter mig for at kigge ind i Konsum, som nu hedder Coop. Jeg køber en kop kaffe ved indgangen for at få varmen. På det her tidspunkt er der ikke mange mennesker i butikken. Kun et par stykker, men tidspunktet på dagen taget i betragtning kan der vel ikke forventes flere. Turen efter Konsum går af Otterdalsvej, som er den gamle vej mod Laholm. Finder her en blomsterforretning, som ser ny ud. Man bruger åbenbart at give hinanden gaver i byen. Ellers er vejen præget af lukning og ringe aktivitet. Tanken er lukket, og det samme er en tilhørende kiosk. Denne del af byen virker forladt og forsømt. På vejen er et beboelseshus sat til salg. For en fremmed får indkørslen ad Otterdalsvägen og Stationsvägen ikke byen til at virke attraktiv og som et sted, man umiddelbart har lyst til at bo. Byens centrum sender nogle signaler om en stedsidentitet i stilstand og kedsommelighed.

Det interessante spørgsmål er, hvilken relation byens indbyggere har til byens centrum forstået som et fysisk centrum, men også som et mentalt centrum. Ganske vist signalerer centrum en fysisk tilstand, en identitet eller et billede på stedet, men opfatter beboerne også et centrum på den måde, det opfattes i traditionel forstand? Er det for dem ikke et centrum for fysiske møder, men et sted med særlige servicefunktioner. Hvorimod de betydningsfulde relationer findes andre steder.

Efter dagens andet interview beslutter jeg at udvide mit geografiske kendskab til Knäred. Jeg tager bilen og kører lidt ud af Dalavägen. Passerer Laholm Sparekasse og kommer forbi de kommunale udlejningshuse. Disse fortæller en historie om, at der må være en del arbejdspladser i byen og især industriarbejdspladser. Husene må være bygget i en periode, hvor behovet for arbejdskraft voksede, og hvor det ikke var så almindeligt at pendle. Passerer byens pizzeria. Foran holder et par firmabiler fra Vattenkraft. Måske et populært spisested til lunch? Vender bilen ved Skansen, kører til krydset midt i byen og vælger at fortsætte ad Sjöaredsvägen forbi skolen. Kommer forbi Björkareds Gymnasieskole og videre forbi savværket. Vender bilen og vælger at betragte denne vej ind og ud af byen. Indtrykket er straks et andet end vejen ind ad Stationsvägen. Husene her er bedre mere velholdte og udenomsarealerne, som er åbne, er passet og plejet. Her ligger ikke affald. Spørgsmålet der nu rejser sig er, om denne del af byen bebos af en anden socialgruppe end dem i "centrum" eller langs indkørselsvejen?

Turen ender på Oxelsvägen ved Flambadet. Her ser ud til at ligge noget, som kunne være fritidsstugar. Ved Flambadet er samlet flere fritidsaktiviteter og dermed udgør området en anden form for "centrum" i Knäred. Her findes idrætssklubbens anlæg med fodboldbane og klubhus. Her er tennisklubben og et udgangspunkt for vandrestier ud i naturen. Til dette fysiske område kan der være knyttet særlige sociale relationer og identiteter, som er anderledes end dem, man har til byens fysiske og planlægningsmæssige centrum.

Knäred identiteten på stedets hjemmeside

Som andre steder/pladser har Knäred en hjemmeside, <http://www.knared.nu>, hvor det er muligt at finde udvalgte informationer, som kan være relevante for dem, som ikke kender til Knäred. Hvad er det så, der kan få en til at besøge pladsens hjemmeside, og hvilken identitet på området udsendes der her? Etableringen og udviklingen af hjemmesiden er sket, som en del af LISA-projektet. Hvem der har deltaget i udformningen fremgår ikke. I denne analyse er det ikke intentionen at lave en anmeldelse af hjemmesiden, men derimod at aflæse hvilket billede, der her gives af Knäred. I den forbindelse er det relevant at forholde sig til informationerne og den måde, de er fremstillet på. Det skal siges, at hjemmesiden, selvom

den er under rekonstruktion, fremtræder meget indbydende i form af de fine, men måske også stiliserede, naturbilleder. Dens mål virker som om det er at gøre Knäred attraktiv for turister, men den savner i den forbindelse mere information om turistmålene samtidig med at flere generelle informationer virker overflødige.

På åbningsiden står der øverst under byens logo: ”Knäred – omfavnad af naturen” og dernæst: ”Knäred – Fullt med upplevelser, händelser og äventyr”. Kombinationen af naturbilleder og tekst tyder på, at hjemmesiden henvender sig til potentielle turister og især unge par uden børn. Eller er det et billede på de tilflyttere, man gerne vil have til Knäred? Målgruppen for hjemmesiden er ikke tydelig, men den identitet, det billede, som tegnes af Knäred, er taget gennem naturoptikken og med et filter af en idyllisering af naturen.

Ud over naturen sættes på forsiden fokus på Freden i Knäred. To links på forsiden henviser til steder om Freden. Spørgsmålet er, hvilke grupper af turister, man her henvender sig til. Udenlandske turister, selv danske, kan ikke forventes at have et kendskab til Freden i 1613, og det må antages som tvivlsomt, at denne historiske begivenhed vil lokke turister til Knäred. Sjöared-stenen vil ikke i sig selv virke dragende, hvis der ikke er knyttet en relevant og nutidig erindring til stenen.

I det øjeblik siden henvender sig til potentielle turister, synes der at være andre og mere relevante informationer, som kan være nødvendige. Hele Knäreds omverden og især forhold til Laholm, Halmstad og Markaryd er udeladt på siden. Samtidig er der udeladt en mere præcis karakteristik af Knäred, som sted. Alle forhold om butikker, virksomheder, service m.m. er nævnt, men forekommer ikke relevante i forhold til turisme. Set på denne baggrund kan diskuteres, hvilken gruppe af turister, man vil henvende sig til. Der er en modsætning mellem billeder og indhold. Eventyr tiltrækker måske børnefamilier, og historien er måske først og fremmest henvendt til de midaldrende og ældre: ”Knäred är fullt med upplevelser. Vår härliga natur har mängder av besöksmål, många med historisk anknytning. Flera av platserna har spännande sägner knutna till sig, och det är inte utan, att man verkligen kan känna historiens vingslag”

Om eventyret er det skrevet: ”Knäred är fullt av små och stora äventyr - för stora och små! Det som är ett äventyr för någon, kan vara vardagsmat för någon annan. Men här presenterar vi upplevelser som har det där lilla extra som kittlar känslorna. Det kan vara paddling på Lagan, klippvandringar eller kanske bara en övernattnings i skogen? Du väljer själv - det är ditt äventyr!”

De første tre links på siden virker relevante, men det gør henvisninger til ”företag og föreningar” ikke. ”Shoppa”, er det ikke noget man gør i en større by? Her sker nogle steder en sammenblanding af Knäred, som et sted med en større bys funktioner og karakter med eventyret, som er knyttet til et mindre sted i naturen eller bygninger.

Flere interviewede har givet udtryk for, at byen er meget afhængig af turister, og at den ville dø ud uden dem.

Knäred set gennem en lokaludviklingsplan

I forbindelse med LISA-projektet er der udarbejdet en lokaludviklingsplan for Knäred. Ansvarlig for planen må være landbygdplanlæggere i Laholm Kommune. I hvilket omfang og på hvilken måde indbyggerne har deltaget i udarbejdelsen af planen, fremgår ikke af den. Ser man på planen, dens forståelse af stedet og de signaler, den udsender om det, virker det til, at der ikke er en sammenhæng mellem stedets historie, nutid og fremtidsmuligheder.

Formålet med planen er at beskrive, hvad man i denne sammenhæng kalder ”ortens” mulighed for udvikling. Tidligere er ordet ”bygden” blevet anvendt: ” Men framförallt är det tanken, att det ska ske en gemensam plan att kraftsamla kring och förena ortsbefolkningens engagemang och vilja för att öka attraktiviteten på landsbygden. ”

Her handler det om borgernes engagement og mobilisering samt om, hvilket område det er, der skal udvikles. Planen må siges at være meget usikker i sine definitioner på de geografiske områder. Der omtales socknen, bygden, orten, landsbygden, tätorten og de østlige dele af Laholms kommune. Denne upræcise brug af begreber om det åbenbart fysiske område, man vil udvikle, gør det vanskeligt at forstå, hvem der egentlig er omfattet af planen og ikke mindst, hvordan befolkningerne inden for de fysiske nævnte områder skal inddrages i processen.

I planen nævnes det, at det er svært at svare på, hvordan og hvorfor en by udvikles. Det bør være et spørgsmål, man kan forvente, at planlæggere kan analysere sig frem til, men det omtales at sociale, kulturelle og fysiske forudsætninger har stor betydning. Hvordan disse begreber skal defineres og forstås gives der ikke svar på. Et svar kan ifølge rapporten være at lave en bygdeprofil, men dette forstås i den følgende fremstilling primært som en fysisk planlægningsprofil. Planen rummer mange interessante informationer om stedet og tenderer til at blive et opslagsværk om Knäred. En egentlig analyse er der ikke tale om, men spørgsmålet er, om den skal være en del af en udviklingsplan. Den er vel nærmere en forudsætning for planen.

Planen er vel egentlig ikke en lokaludviklingsplan, som det forstås i en dansk sammenhæng, men mere en visionsplan for Knäred i 2012. I den

forbindelse nævnes det, at der senere vil komme en handleplan med konkrete forslag til udvikling. Borgernes har haft indflydelse på planen gennem, hvad der kaldes ”Knäredprocessen” gennem et offentligt møde, som LISA, hvilket vil sige kommunen, gennemførte i samarbejde med Samhällsföreningen. 39 forslag til aktiviteter kom ind og blev prioriteret. Punkterne fremgår ikke af selve udviklingsplanen, men af et bilag, som beskriver LISA-projektet. Ved at gøre det på den måde, bliver punkterne ikke en del af planen, som kun rummer nogle brede visioner. Alle forslagene til aktiviteter er nævnt i rækkefølge efter det antal stemmer, som de deltagende borgere har afgivet.

Planen kaldes en lokal udviklingsplan for Knäred, men på hvilken måde er Knäred så afgrænset? Er der tale om orten, hvordan er denne så afgrænset rent geografisk? Når ordet lokal anvendes i denne sammenhæng, kunne det tyde på, at der er tale om en fysisk og administrativ afgrænsning i forhold til et andet område. Der opereres ikke med mentale og konstruerede rum. En gang i planen anvendes ordet identitet. Ordet omtales i forbindelse med en oprustning af byens ”visuelle identitet”. I denne sammenhæng synes ordet at dække over stedets fysiske udtryk.

Borgernes opfattelse af, hvilke projekter, der er størst ønske om, er temmelig entydigt. En klar vinder med 30 stemmer er ønsket om bedre tog- og busforbindelser. På andenpladsen med 17 stemmer kommer et ønske om, at udbygningen af vindkraft skal stoppes, indtil der er opbakning til placeringen af møllerne. Herefter er der åbent for tolkninger af, hvad der ligger bag ønskerne. Mange, det vil sige 15, ønsker en attitude forandring fra kommunen i form af et helhedssyn på forskellige geografiske og naturbestemte steder. Det gælder kysten, sletten og indlandet. Hvilke identitetsopfattelser, som er i spil her vil kræve en nærmere analyse. Dernæst er det ganske interessant, at de resterende 36 punkter alle har fået næsten lige få stemmer. Turisme forstået i sin helhed har fået ni stemmer. De få stemmer synes ikke at harmonere med den vægt, som der lægges på turismen på Knäreds hjemmeside. Stemmeafgivningen kan tolkes på flere måder. Enten er man tilfreds med turismen og synes, at den fungerer fint, eller også ønsker man ikke mere turisme til området og synes, at kapaciteten er tilfredsstillende. Kun fem har ytret ønske om at tiltrække flere udenlandske turister.

Andre tal, som kan sige noget om identiteten, er, at det ser ud til, at der ikke er fuld enighed om et ønske om at øge antallet af tilflyttere. Syv stemmer er gået til et ønske om at få flere børnefamilier, og tre stemmer til at udvikle ”boende”. En manglende kategorisering og også en forståelse af, hvad der mere præcis forstås ved forslagene, gør det vanskeligt at drage nogle præcise konklusioner af de mange forslag. Et forsøg på at gøre det, kunne tyde på, at man ønsker at skabe og udvikle mødepladser, som ikke er

forbundet med bestemte foreningsaktiviteter. Dernæst, at man ønsker at styrke sig selv indadtil. Markedsføring har ikke den store interesse, da kun to giver udtryk for, at man skal blive bedre til at markedsføre sig selv. I den sammenhæng er det lidt pudsigt, at hele 14 ønsker, at 400-årsjubilæet for Freden i Knäred skal være med til at markedsføre stedet, som en historisk bygd!

Tilslutningen til de forskellige projekter udtrykker ønske om, at man vil værne om sig selv og den indflydelse man kan få på egne samfunds- og stedsforhold, og med god vilje kan det tolkes som et forsøg på at styrke den kollektive identitet i bygden/orten. Kun en har ønsket, at man skal være opmærksomme på de turistattraktioner, som findes uden for tätorten men inden for kystlinjen. Afstemningen viser, at der er et ønske om at gennemføre aktiviteter for særlige befolkningsgrupper. 12 ønsker ”sysselsætning” og gerne for kvinder, og 11 ønsker aktiviteter for de unge. Sidste gruppe er ikke nærmer defineret.

Historien i Knäred og Knäred i historien

Alle steder har sine historiske erindringer, som lever videre i form af fortællinger. Rækkevidden af fortællingerne kan variere fra at være hændt lokalt, til at der kan være tale om nationale hændelser, som har påvirket stedet. Hvilke fortællinger, som lever videre, afhænger ofte af, hvem som har magten til at lade fortællingerne leve. I Knäred er der en historisk fortælling, som er meget stærk og som er knyttet til et mindesmærke på Sjöaredsvägen. Der kan kun være tale om Freden i Knäred. Denne begivenhed er med til at give Knäreds-boerne en historisk identitet.

Freden i Knäred som fælles erindring

Der er ingen tvivl om, at Freden i Knäred står stærkt i Knäreds-boernes bevidsthed og har betydning for fællesskabet. Her er en erindring, som alle kender til, og som kan forbindes med et historisk spor fra fortiden i form af mindesmærket uden for byen. På byens hjemmeside indtager begivenheden en central position, og det uden at der gøres så meget ud af, hvilken anden betydning fortællingen har for Knäred, end at det skete netop her. Hjemmesiden har en henvisning til en forklaring på, hvad Freden handlede om, men begivenheden bliver ikke aktualiseret og sat ind i stedlig sammenhæng.

Hvad det er, vi erindrer, når vi ser et mindesmærke, er der ingen brugsanvisning på. Da stenen i sin tid blev rejst, havde de, som tog initiativet til det, helt klart et formål med at gøre det. Der var helt sikkert en beretning, man gerne ville overlevere til eftertiden. Det er langt fra sikkert,

at det er denne fortælling, som er blevet fortalt videre. Hvilken fortælling vi konstruerer ud fra et mindesmærke bliver personligt og tidsbestemt. Hver generation og hvert individ konstruerer sin egen fortælling om Freden i Knäred. Visse personer har magt til at føre erindringspolitik og til at sørge for, at visse fortællinger bliver dominerende. I Sverige findes helt sikkert en særlig erindringspolitik for Freden i Knäred. Hvilken fortælling beboerne i Knäred forbinder med Freden i 1613 er straks mere kompliceret.

I forbindelse med interviewene blev Knäred-boerne spurgt, hvad de kendte til Knäreds historie og til særlige begivenheder, som er hændt her. Ikke overraskende svarede alle: "Freden i Knäred i 1613". På et spørgsmål om hvorfor denne begivenhed er vigtig, svarede alle, at det er fordi, det skete her i vores område. Det tyder på, at det vigtige er, at en national begivenhed har fundet sted her, hvor vi bor. Spørgsmålet blev naturligvis fuldt op af et om, hvilken betydning Freden havde for Knäred. Det var ingen i stand til at svare på. Flere vidste ikke, hvad begivenheden handlede om.

Set i samspillet mellem det lokale og det nationale kan det siges, at Freden i Knäred er vigtig for indbyggerne på den måde, at den forbinder "lille" Knäred med det "store" forestillede nationale fællesskab.

Set i forhold til et nutidigt perspektiv, ser mange frem til næste års fejring af 400-årsdagen for Freden. Flere håber, at det svenske og det danske kongehus vil møde op og komme til Knäred. Om begivenheden vil blive fejret på stedet, er der udbredt en vis bekymring for. Man frygter, at denne lokale begivenhed skal blive taget ud af sin stedlige kontekst, og af hvad man anser for praktiske grunde blive flyttet til Laholm.

Bevidstheden om Knäreds historie

Interessen for den stedlige historie synes at være stor. Hembygdsforeningen, som startede i 1980, oplever stor fremgang. I dag har foreningen omkring 360 medlemmer og er sammen med Idrætsforeningen Knäreds største foreninger. For 12 år siden, i 2000, havde man et medlemstal på 200. Aldersmæssigt er medlemmerne over 50 år, og man savner yngre medlemmer. Foreningens aktiviteter er koncentreret omkring slægtsforskning og dermed, hvad der kan kaldes den "lille" historie. Foreningen har været i gang med at kortlægge alle landsbrugsmatrikler, og hvem der har boet her. Projektet er endt med en bog, der synes at være stor interesse for. Denne form for historieformidling gør det muligt for den enkelte at finde sine rødder og sin slægthistorie. Deltagelse eller læsning af bogen kan være med til at styrke den historiske identitet og tilknytning samt styrke den enkeltes historiebevidsthed bundet til Knäred.

Hembygdsföreningen har åben en aften om måneden, og flere begynder at komme for at kigge nærmere på arkiverne og finde sin egen slægts historie. Forklaringen, som kan gives på den voksende interesse for stedshistorie, er, at det ligger i tiden, at vi har behov for at se tilbage, før vi kan se frem. Det forklares, ”at Knäred må udvikles i et tempo, som passer til historien og hermed til de ressourcer, som er til stede”.

Landbrugsstrukturen har været karakteriseret af mange små selvejere og små husmænd (torpare), som har siddet på en dårlig jord og har haft svært ved at overleve på egen hånd. Disse forhold kan udpeges som forudsætningerne for udviklingen af den cooperative bevægelse i Knäred-området. Historien om den cooperative bevægelse har dannet tradition for og erindringer om, at man kan klare at skabe bedre livsvilkår, hvis man går sammen.

Mange af de interviewedes historiske erindringer er knyttet til en udvikling, som de selv har oplevet og som de tillægger betydning for Knäreds udvikling. Hvad man valgte at fortælle, havde noget at gøre med, hvor gammel man er, og hvornår man flyttede til Knäred. Her er nogle glimt af de erindringer de interviewede har. De erindringer, man har valgt, har alle relationer til ens nutidige livssituation. Mange af dem, som flyttede til Knäred i 60’erne og 70’erne husker, at dengang var der mange flere butikker end i dag. Alt kunne købes i Knäred, og der var f.eks. flere levnedsmiddelbutikker. Sådan er det ikke i dag, hvor der kun findes en butik med levnedsmidler. Det er Konsum som til gengæld også spiller en vigtig rolle ud over at være et handelssted. Consum bliver også betragtet som et betydningsfuldt samlingspunkt for indbyggerne.

”Den grønne bølge”, som er betegnelsen for den bevægelse i 60’erne og 70’erne, hvor mange svenskere valgt at flytte på landet, huskes af mange. Enten fordi man selv var en del af bevægelsen, eller fordi man boede i Knäred på det tidspunkt, hvor det skete. Bevægelsen forbindes med den tid, hvor Knäred ekspanderede fra at være et ”lille” sted til at være et ”større” sted. Den var den periode, hvor der var mange butikker, og byens service blev udbygget. Byen fik i den periode sin Vårdcentral. Når perioden huskes, kan det ganske enkelt være, fordi det var den periode, hvor byen fik sit nuværende udseende og voksede til det, man gerne vil beholde i dag. Når man ”måler”, hvilken vej udviklingen i Knäred er gået, er det set på baggrund af den grønne bølge.

Den tid, hvor toget stoppede i Knäred, huskes også at mange og med den bemærkning, ”at det gør den ikke længere”. Underforstået, at det må den gerne gøre igen. Flere erindringer gælder togtrejser til Markaryd, også med børn fra skolen, hvorfra man tog toget videre til Halmstad.

Forståelsen for udviklingen er naturligvis ikke ens hos alle de interviewede, men flere er i stand til at sætte ord på den udvikling Knäred og tätorterne har gennemlevet fra 60'erne til i dag. Forklaringen er, at landbruget har spillet en langt større rolle, end det gør i dag. I 1960 begyndte mange at sælge deres jordbrug, da de var for små og ikke længere rentable. Flere brug blev slået sammen, og de, der ikke længere var beskæftiget med landbrug, fandt beskæftigelse i den voksende industri eller inden for håndværk. Det fortælles, at flere valgte at oprette eget firma. Knäred beskrives af alle som et sted med en udbredt entreprenør-ånd/mentalitet. Baggrunden skal søges i relationerne til landbrugssamfundet, og især i den cooperative virksomhed, som har været typisk for Halland.

I dag opleves det, som om der er opstået et skel mellem byen og landet. Udviklingen mod stordrift betyder, at man ikke længere har tid til sine naboer eller har tid til at deltage i de aktiviteter, som stederne kan tilbyde. Mange af beboerne i Knäred hævdes dog fortsat at have relation til landbrug og skovbrug. Indbyggere i Knäred har i dag et stykke skov, som supplerer lønindtægten. Omkring 200 menes at gå på jagt.

Beboernes stedsorientering og verdensbillede

Ganske vist, og af uklare grunde, betegner Knäred-boerne sig som isoleret, men de bevæger sig både mentalt og geografisk/afstandsmæssigt over et stort område. Isolationen kan ses i forhold til kysten, men også i forhold til at vejen går uden om byen, at togene ikke stopper og at busforbindelserne ikke er gode. Der synes næsten at være tale om en mental isolation for rent fysisk bevæger beboerne sig uden problemer og uden at klage til de nærmeste større byer.

Knäred synes at være base for en åbning over for lokale og regionale bevægelser i tanke og handling. Alt efter vores socio-kulturelle forståelse deler vi verden omkring os i flere sfærer. Disse kan være geografiske, men også mentale. Den samme inddeling foretager befolkningen i Knäred i forhold til det nære og fjerne.

Center og periferi inden for bygden Knäred

Rent geografisk har en bygd af en vis størrelse et centrum/center. Dette er historisk bestemt og knyttet til bl.a. jernbanens opkomst og placeringen af stationen og dermed til et sted, hvor der er sket en udveksling af vare og personer. Et centrum kan også være opstået omkring et vejkryds, hvor mennesker har mødtes og handlet. Byerne er dernæst vokset op ud fra et centrum. Karakteristisk for centeret har været, at her har fundet centrale funktioner sted. Samtidig har det været beboelse i centrum. Disse

indbyggere er normalt blevet regnet for at tilhøre byen. Alt efter hvem man er, og hvor man bor, kan man ekskludere indbyggerne i et bestemt kvarter og ikke regne dem som tilhørende byens identitet. I al fald ikke på en positiv måde.

I Knäred synes der at foregå en ekskludering af befolkningen i centrum, hvilket sætter præg på den fysiske udformning af centrum, og også på den måde man ser på indbyggerne på. I Knäred foregår mange servicefunktioner i centrum, og derfor kommer man her som brugere. Torvet er lidt mere problematisk, da det er placeret på et sted, hvor man synes at have ekskluderet beboerne fra fællesskabet. Omvendt kan det også være, at beboerne ikke ønsker at være en del af fællesskabet. Hvorfor forholder det sig sådan?

Fortællingerne beretter, at i byens centrum bor der en anden type af mennesker, som man ikke mener passer ind i Knäreds-boernes forståelse af, hvad en Knäred-bo er. Ikke alle ønsker at være lige tydelige i deres omtale af, hvem der bor i centrum, og hvad problemet er. At der er et problem står ganske klart. I Knäreds centrum er der mange udlejningshuse. De fleste af dem ejes af Laholm kommunes boligselskab, og kommunen kan anbringe personer her, hvilket betyder, at man ikke selv vælger at bo her. Ifølge flere udsagn er her anbragt mange stofmisbrugere samt indvandrere og flygtninge. For øjeblikket skulle her bo somaliere og polakker, som søger midlertidigt arbejde. Tidligere har her været flygtninge fra Kosovo. Mange flytter til og fra, således at der er tale om en stor gennemgang af mennesker. En vælger at kalde stedet for et ”vandrehjem”.

Indbyggerne i disse bebyggelser deltager ikke i foreningslivet og bliver heller ikke inviteret til det. Det synes ikke at være nogle man omgås eller forsøger at inkludere i sine sociale relationer. Eksklusionen af et bestemt område i byen betyder, at de nære sociale relationer finder sted i kvartererne uden for centrum. Her behøver man ikke at forholde sig til dem, man ikke ønsker at være sammen med. Byens periferi bliver centrum for de sociale relationer, og de steder man knytter sig til. Indbyggernes problemer med centrum synes at knytte sig til de personer, der bor her. Spørgsmålet er, hvordan man får givet indfaldsvejen mod centrum et løft med de samme indbyggere. Her synes man kun at være interesseret i at give byen et fysisk løft og gøre den mere attraktiv, men det egentlige problem er ikke løst.

Knäred som centralort

Knäred er centralort med flere tilknyttede tätorter. Centralorten dækker en radius på omkring 20 km og følger skolegrænsen og grænsen for den tid, da både Knäred og Hishult var selvstændige kommuner. De, der bor inden for denne radius, benytter de funktioner og den service, som er i Knäred.

Børnene især deltager i Knäreds foreningsliv, hovedsagelig spiller de fodbold i idrætsklubben. Tätorterne kan have sine egne mødesteder. Knäred er hovedbyen i kommunens østlige del. Hishult har sin egen skole og sine egne foreninger, men man har der ingen Vårdcentral og må derfor tage til Knäred. Gennem tiderne har der været et modsætningsforhold mellem Knäred og Hishult. Konflikten går tilbage til den tid, da de begge var selvstændige kommuner, og den blussede op ved kommunesammenlægningen i begyndelsen af 70'erne. Konflikten spiller ikke nogen rolle i dag, men den er en vigtig del af de fælles erindringer og for den kollektive identitet.

Forholdet til Laholm som kommunens centralort

Center og periferi forholdet er relativt, og Knäred udgør selv en periferi i forhold til Laholm, som er kommunens hovedby. Udsagn fra de interviewede tyder klart på, at man i Knäred ikke orienterer sig mod Laholm, og dermed ikke mentalt føler sig knyttet til dette sted. I stedet for vælger man at orientere sig mod øst og mod nordvest. De byer, som man opfatter som en del af ens nære verden, er Markaryd og Halmstad. Disse to byer hører med til den verden, man orienterer sig inden for, og som er med til at give en identitet som indbygger i Knäred. I byen siges det, "at man er en lille by, men med storbyens muligheder".

Ifølge de mange udsagn om forholdet til Laholm, så kommer man ganske enkelt ikke så meget her. Når det forholder sig sådan, synes det bl.a. at bygge på et modsætningsforhold til Laholm. I Knäred ser man en modsætning mellem indlandet og så kysten samt mellem kommunens hovedby og sit eget lille sted. Afstanden fra Knäred til Laholm er 2 mil og til kysten, Mellbystrand, er den 2½ mil. Gælder det forholdet til Laholm synes der betydeligt at være tale om et modsætningsforhold, der har karakter af en konflikt, når det gælder kommunens prioritering af indsatsområder for udvikling.

De funktioner, som man kan forestille sig, at indbyggerne i Knäred kan få opfyldt i Laholm, er især handel, kultur, foreningsaktiviteter, skole(gymnasium) og naturligvis arbejde. På trods af beboernes meget bestemte udsagn om, at man skal handle i det lokale Consum, hvis man vil være sikker på at beholde sin dagligvarebutik, så ser det ud til, at man gør noget andet i virkeligheden. De billige priser og et større udbud af varer, synes også at have en ikke ubetydelig tiltrækning selv på folk fra Knäred. Arbejder man i Laholm, synes det ikke at være ualmindeligt, at man på vejen hjem handler i et stort indkøbscenter i Mellbystrand. Og det på trods af at man ikke generelt taler særligt positivt om Mellbystrand, da der her bor en anden socialgruppe, og man føler, at man har et modsætningsforhold til dette sted. Flere ser frem til, at der i Laholm kommer et større udbud af

varehuse. Mange synes ikke, at Laholm med sine 20.000 indbyggere kan opfylde deres behov for kultur og oplevelser, det er byen for lille til.

Set i forhold til gymnasieområdet har Laholm, ifølge Knäred-boernes udsagn, et minimalt og begrænset udbud af retninger, som ikke tiltaler de unge fra Knäred, når de har afsluttet 9. klasse i Veinge. De fleste unge synes at vælge Halmstad, da mulighederne her, ikke kun inden for gymnasieområdet, men alle andre områder, er langt større – og ikke mindst mere spændende.

Forholdet til Laholm kommune bærer præg af, at man ikke synes, at man satser nok på indlandet. I stedet for foretager man en prioritering af kysten og gør det attraktivt at bo her. Kommunens logo er blevet kritiseret for ikke at have plads til indlandet, men til kysten og området omkring Laholm. Ifølge Knäred-boerne bliver der anvendt for mange ressourcer på udbygning ved kysten, da mange med højere social status vælger at bo her. Gælder det opfattelsen af afstand, giver man i Knäred udtryk for, at man i Laholm synes, at der er dobbelt så langt herfra til Knäred, som der er den anden vej. Man så gerne embedsmænd og politikere oftere i Knäred.

Et nyt konfliktpunkt i forhold til Laholm er festliggørelsen af Freden i Knäred i 2013. Man frygter, som tidligere omtalt, at begivenheden skal blive til en Laholm-begivenhed og ikke en Knäred-begivenhed. Da Laholm trods alt er hovedbyen, gives der udtryk for, at man må samarbejde.

Forholdet til kysten og Mellbystrand

Knäreds-boerne fortæller, at en del fra byen i 60'erne valgte at bygge en stuga ved kysten. Den blev benyttet om sommeren, og dermed kunne man i perioder udnytte de muligheder, som naturen her gav. Andre tider på året havde man glæde af indlandets natur og kultur. Ifølge fortællingerne har flere med sommerstuga i Mellbystrand valgt at flytte dertil permanent. Her er tale om indbyggere, som er blevet pensioneret og derfor har valgt kysten. Huset i Knäred er blevet solgt, og der er taget afsked med Knäreds mange muligheder. Uden at kende til baggrunden for de enkeltes valg, kunne det tyde på, at livet som pensionist i Knäred ikke er så attraktivt, som det er ved kysten. Det set på trods af, at Knäred ellers har et højt serviceniveau, som pensionister kan have glæde af.

Som indbygger i Knäred betragter man sig som indlandsbo og distancerer sig fra det, som sker på kysten. Der hersker i Knäred ingen tvivl om, at man mener, at udviklingen i og omkring Mellbystrand sker på bekostning af indlandet. Hvad det præcist er, man reagerer imod, står lidt uklart, men et vigtigt forhold synes at være, at der langs kysten sker en udbygning af infrastrukturen, og at der generelt gøres mere for at tiltrække nye indflyttere.

Overordnet er man af den opfattelse, at politikerne interesser sig mere for kysten, da det er her fremtidens muligheder ligger. I Knäred fortælles det, at tilflyttere vælger at bygge hus på kysten, da man her er sikker på at få sine penge tilbage i det øjeblik, huset sælges. Et hus koster det samme at bygge i Knäred og Mellbystrand, men sælges et nyt hus i Knäred, vil det medføre store tab for sælger, da der er grænser for, hvor meget man kan sælge et nybygget hus for i indlandet. Det forhold skaber den situation i Knäred, at hvis bygden skal have nye indbyggere, må der være nogen, som sætter sit hus til salg. I Knäred ses en tendens til, at folk uden for bygdegrænsen vælger at flytte ind til byen. De huse, der hermed bliver tomme opkøbes af danskere.

En interviewer fortæller, at hun deltog i et kursus i Mellbystrand. Reaktionen fra medkursisterne var en forundring over, at hun ville køre så langt. Forundringen kunne tyde på, at man i Mellbystrand ikke vil køre særligt langt for at deltage i aktiviteter, eller man, når man bor tæt på kysten, har adgang til gode veje.

Tætte relationer til Markaryd og Halmstad

Mulighederne ligger åbne for indbyggerne i Knäred, hvis man har en bil eller vil bruge tiden på offentlig transport. At disse muligheder ligger åbne, er en central del af byens kollektive identitet. Til Halmstad er der 4 mil og til Markaryd 2 mil. Hvorfor bliver disse byer betragtet som et attraktivt aspekt af det at bo i Knäred?

Halmstad omtales som storbyen med de mange muligheder og tilbud. Her findes et stort udbud af indkøbsmuligheder – også for dem, som hævder, at man skal købe ind i den lokale Consum-butik. Priserne er billige, og her kan købes stort ind. De, som arbejder i Halmstad, køber ind her på vejen hjem. Gør man ikke det kører man alligevel ofte til et af indkøbscentrene i udkanten af byen. Flere varer kan ikke fås i Knäred – og heller ikke i Laholm. Her findes ingen sportsbutik, og skal badminton afdelingen købe nye bolde, må det foregå i Halmstad eller Markaryd. Halmstad har med sine 59.000 indbyggere mange muligheder ikke bare indenfor handlen, men også inden for kunst og kultur - også langt mere end hvad Laholm kan byde på. Knäredindbyggerne tager gerne de fire mil til Halmstad for at spise, gå i teateret eller i biografen. Halmstad kan siges at være Knäreds oplevelsescentrum.

Særligt for ungdommen i Knäred får Halmstad en ganske særlig betydning. Den del, som fortsat går i folkeskole, tager gerne til Halmstad for at dyrke sine fritidsaktiviteter, hvis de ikke findes i Knäred. Forældrene kører gerne, bussen er det for kompliceret at tage pga. få afgang. I Halmstad tilfredsstilles alle de behov, som ikke kan opfyldes i Knäred. Hvad angår de unge, som vælger at gå i gymnasiet i Halmstad, bliver deres forhold til byen

meget tæt og intenst. De unge, som vi har interviewet, eller hvor forældrene er blevet interviewet, synes at have valgt Halmstad, som gymnasiested, selvom linjen skulle findes i Laholm. Ofte må de unge vælge Halmstad, da udbuddet af linjer ikke er stort i Laholm.

De unge, som har deres daglige gang i Halmstad, bliver ofte i byen efter skoletid for at være sammen med venner eller for at udnytte byens muligheder. Ofte er man tvunget til at blive pga. dårlige busforbindelser til Knäred. Weekenderne bliver også ofte tilbragt i Halmstad i forbindelse med fester og arrangementer i byen. Konsekvensen af at de unge tilbringer både deres skole- og fritid i Halmstad er, at de ikke deltager i fritidsaktiviteter i Knäred. Mange finder også, at udbuddet for dem, som er over 7. klasse, ikke er tiltrækkende. Allerede fra 7. klasse begynder de unge langsomt at miste kontakten til foreningslivet i Knäred.

Kendskabet til Halmstad betyder, at flere har valgt at fortsætte deres uddannelse her og dermed fortsat at have en tilknytning til familien i Knäred. Om familien er den bevidste årsag til, at man vælger Halmstad som uddannelsessted, eller om man gør det på grund af karakteren af uddannelse, er ikke klart. Skal man have en højere uddannelse, må man tage til større byer end Halmstad. Her er mulighederne Göteborg og Stockholm.

Markaryd, som ligger i Markaryd kommune, har en anden funktion for Knäreds indbyggere end Halmstad. Markaryd med sine knap 4000 indbyggere, ca. samme størrelse som Laholm, bliver benyttet, som et indkøbssted. Det må siges at være almindeligt, at Knäreds indbyggere kører til Markaryd for at handle. Stedet siges at have mange gode og store butikker, og så ligger byen på 117. Markaryd har flere store arbejdspladser, en af dem er Nibe med 1500 ansatte, og så er byen, der ligger i Småland, et jernbaneknudepunkt. Disse forhold skaber mulighed for flere store dagligvarebutikker. Ifølge udsagn fra Knäredsboer er Markaryd mærket af butikslukninger og et fald i indbyggertal. De fra Knäred, som arbejder i Markaryd, handler her, og har man familie i Markaryd benyttes besøg til at handle.

Danskerne kommer

Danskere har fundet Knäred ganske attraktiv og omkring 760 huse i området er ejet af danskere. Enten som fritidshuse, hvilke der er flest af, eller som fuldtidsbeboelse. De fleste danskere bor i stuga uden for byområdet. Der har dog været en tendens til, at de er rykket nærmere ind mod centrum. De bosætter sig ikke i selve centrum, men i byens andre kvarterer. De interviewede har alle en holdning til, at danskerne kommer til stedet. De reflekterer over deres tilstedeværelse, og i hvilken udstrækning de er en del af den kollektive identitet i Knäred. Holdningerne til danskerne kommer

ikke frem direkte, men ud af deres udsagn, og gennem måden, det bliver sagt på, er det muligt at afkode, hvilken holdning man har til danskerne. Primært må det siges, at danskerne omtales positivt, hvis man tolker tilstedeværelsen ind i en nytte-kontekst. Alle siger, at de er glade for, at danskerne er kommet til Knäred for at overtage de tomme stugar. Var det ikke sket, havde husene blot stået tomme og var forfaldet. Nu bliver husene sat i stand og vedligeholdt.

Da danskerne begyndte at købe huse i slutningen af 90'erne, gjorde de det i udkanten af byen og dermed væk fra selve byen. Svenskerne solgte, fordi de ikke ville blive boende her, men derimod havde ønsker om at flytte ind i Knäred. Årsagen til, at danskerne købte huse i Sverige, var de billige priser, og samtidig at den svenske krone havde en lavere værdi end den danske. Mønsteret for danskernes køb har forandret sig, og flere er begyndt at købe huse inden for bygrænsen og i kvarterer, hvor svenskerne bor. Holdningen er igen, at det er godt, at husene ikke står tomme, men det siges direkte, at hvis danskerne vælger at bo i byen, så er det ikke godt, at de kun er her få perioder om året som f.eks. i ferier og weekender. Svenskerne ser helst, at hvis danskerne vælger at bosætte sig i byen, så skal de være fastboende. Årsagen til denne holdning er, at ikke-fastboende ikke bidrager til de aktiviteter, som foregår i Knäred. Man så hellere, at husene blev opkøbt af unge familier. Ganske vist er der danskere, som er aktive i foreningslivet. Især Hembygdsforeningen har mange danske medlemmer og disse er interesseret i at få et kendskab til Knäreds historie. Danskerne ses generelt som åbne og interesseret i stedet, og de synes ikke at blive ekskluderet fra aktiviteter og foreninger. Den eksklusion, der foregår, er en selv-eksklusion fra danskernes side.

En anden side af "nytteværdien" af danskerne er, at de handler i den lokale Consum og dermed bidrager til dens fortsatte eksistens. Danskerne har på grund af de billige priser i Sverige ikke mad med hjemmefra, som de havde, da de begyndte at komme. Måske kan det siges sådan, at hvis danskerne lægger penge i Consum, er der nogen, som gør det, og så kan vi svenskere med god samvittighed handle andre steder.

Den eneste direkte kritik af danskerne tilstedeværelse er, at de betaler for lidt i skat og dermed ikke bidrager på lige fod med svenskerne, om at opretholde Knäreds høje serviceniveau, som danskerne selv har gavn af.

Hvorfor har danskerne kastet deres kærlig på Knäred? En forklaring fra en aktiv dansker er, at naturen virker tiltrækkende. Danskerne har masser af kyst og strand og lige meget, hvor man bor i Danmark, har man nem adgang til kysten. Kysten med alle dens muligheder, har man adgang til i Danmark.

Skove og den natur, som findes omkring Lagen virker unik på danskerne. Det er en natur, som vi ikke finder magen til i Danmark. Hvorfor det så lige bliver Knäred står ikke helt klart. Nogle bud kan være; at vi er i Halland og ikke særligt langt væk fra København og hovedstadsområdet, at vi er langt nok væk i Sverige, til at naturen skifter fra det flade Skåne til et for danskerne typisk "svensk" naturlandskab. Hvilken rolle priserne i Knäred har spillet, kan der ikke kommes med noget bud på.

Her kender vi alle, men på hvilken måde

Generelt for de Knäred-indbyggere vi har interviewet er bemærkningen om, at i Knäred kender man alle. Spørgsmålet er, hvad der ligger bag denne bemærkning. Hvad vil det sige, at man kender alle? Det kan forstås på den måde, at man ved, hvem alle er, og at det kan være kendetegnende for en større gruppe af mennesker, som på forskellige måder træffer hinanden eller har truffet hinanden. Der kan være tale om et forestillet fællesskab, hvor man ikke træffer alle på en gang, men et fællesskab hvor man mener, at man har noget tilfælles med alle, som bor inden for et geografisk afgrænset område. Sandsynligheden for at man kender mange i Knäred er stor, også selv om man ikke nødvendigvis er aktiv i foreninger eller på særlige steder. I Knäred er der mange rum at mødes i både mentalt og fysisk. Det sker på skolen, det sker i foreningerne og det sker på byens mødesteder og privat. I et samfund som Knäred vil det være sandsynligt, at man taler om hinanden, selvom man ikke er til stede. En sådan handling skal ikke ses negativt, men som udtryk for at man interesserer sig for hinanden, og at man ved, hvem alle er.

Samtidig med at det bliver fortalt, at her kender man hinanden, giver et par af de interviewede udtryk for, at det kan være vanskeligt at blive accepteret i Knäred og dermed blive en del af samfundet. For nogle har det ikke altid være lige nemt. Det tyder på, at der kan finde en eksklusion sted, og at man ikke bliver betragtet som en del af det, der betragtes som den kollektive identitet. Der kan være tale om en position man skal opnå evt. i situationer, hvor man ikke har slægtninge i byen. En historie om at alle ikke nødvendigvis kender alle bekræftes af en oplevelse, som interviewereren havde. For at finde en familie som jeg skulle interviewe, måtte jeg spørge en dame, som var ude for at lufte sin hund, om vej. Jeg befandt mig ganske vist på den rigtige vej, men havde fået skrevet forkert husnummer ned. Damen, som trods alt befandt sig i kvarteret, kendte ikke navnet på dem, jeg skulle besøge. Det undrede mig, da vedkommende i mange år har spillet en aktiv rolle i fællesskabet. Vedkommende jeg besøgte brugte min historie til at bekræfte, at det er en myte, at alle kender alle.

Fornemmelsen af, at alle kender alle, synes at bygge på nogle mentale forestillinger om, at det er sådan, det forholder sig i en by af Knäreds størrelse. Man forestiller sig, at man har et fællesskab med alle. Den bygger på erindringer og forestillinger om, hvordan det bør være.

Hvem er en Knäred-bo?

I mange interviews bruges betegnelsen en "Knäredbo". Brugen af udtrykket medførte naturligvis et spørgsmål om, hvem det er? De fleste kunne ikke svare, og der kan faktisk ikke gives et entydigt svar. Set med danske øjne vil en "Knäredbo" overordnet set være en som er født og opvokset på stedet. Det vil sige, at en tilflytter ikke generelt vil blive betragtet som en Knäredsbo. Undtagelsen kan være, at man, allerede inden man flytter til byen, har tætte relationer i form af familie. Tiden kan dog med årene gøre en tilflytter til en "bo", hvis man deltager aktivt i stedets liv og aktiviteter. Sprogbrugen afhænger af, hvem det er, som bruger betegnelsen "bo". Der er stor forskel på at sige, at jeg bor i Knäred eller at sige, jeg er Knäred-bo. Hvis man bruger den sidste betegnelse, betragter man sig som en del ikke alene af samfundet, men også af fællesskabet. Det er en måde at fortælle, at man føler sig, som en integreret del af stedet. Bruger man derimod udsagnet, jeg bor i Knäred, har man sat sig selv lidt uden for fællesskabet og har en mere neutral konstatering af, hvor man bor. Her spiller tiden også ind. Det vil ikke set med lokale øjne være godt at sige, at man er Knäred-bo, hvis man har boet i kort tid på stedet. Hvordan andre bruger betegnelsen om en anden, synes at hænge sammen med de nævnte forhold. Bruger man det om en anden, tyder det på, at vi her har at gøre med en person, som arbejder aktivt for lokalsamfundet og er kendt af andre.

Mødesteder i Knäred

Knäred har en lang række mødesteder, både fysiske og mentale. Ser vi på de fysiske mødesteder, hvor det er muligt at knytte og udvikle social relationer og dermed styrke den kollektive identitet, kan der nævnes følgende steder.

Skolen er et naturligt mødested for familier med børn indtil 6. klasse. Har man børn på et sted, er børnene ofte dem, man skaber kontakter igennem. Gennem de senere år er antallet af børn på skolen faldet, hvilket kan betyde, at man får færre børn i dag, men også at antallet af børnefamilier simpelthen er faldet. Det fortælles, at forældre i stor udstrækning støtter de arrangementer, som er på skolen. En beretter, at opbakningen først og fremmest er i de situationer, hvor der skal udføres et stykke praktisk arbejde på skolen. Opbakningen til forældremøder kunne være større, men at den ikke er så udbredt, kan tolkes som et udtryk for, at man har tillid til, at lærerne løser deres arbejde på den bedste måde. De socio-kulturelle grupper

i byen besidder en god evne til at organisere noget praktisk i en fart, men måske ikke den store lyst til mere intellektuelt prægede diskussioner. Situationen skulle være omvendt i Veinge, da der her bor andre forældretyper.

Har man børn, er der stor sandsynlighed for, at man også træffes på fodboldbanerne og i Friluftsfamjandet. Særligt Friluftsfamjandets afdeling for de yngste børn skulle være stor i Knäred. Når børn flytter til Veinge for at gå i skole, mødes de ikke så meget længere, da venskaber brydes op og nye opstår, men så ved man, hvem alle er, da man kender hinanden fra tidligere relationer.

Et ganske centralt mødested er Consum. Her findes et ganske særligt mønster for, hvordan man træffes. Til hverdag træffes danskerne ved lunchtid, og sidst på eftermiddagen mødes svenskerne. Jeg fik lyst til at afprøve denne påstand og gik i Consum en dag kl. 12. Ganske rigtigt. Vi var tre kunder i butikken, og vi var alle danske, ingen syntes at kende hinanden. Kl. 17.00 dukkede jeg igen op i Consum. Ganske rigtigt. Nu var svenskerne her. Jeg gik rundt i butikken for at observere, om man hilste på hinanden eller talte med hinanden. Observationen svarede ikke til det, jeg havde fået fortalt, at man her talte med hinanden eller sagde hej. Måske havde jeg valgt en dårlig dag at komme på.

Naturen er også et mødested, måske også af den mere mentale karakter. Man "har" naturen sammen, men det er et område, hvor det er svært at definere klare mødesteder. Som en udtrykker det, "så har man sine faste runder og på den møder man måske nogle, man kender". Vårdcentralen er også et fast, men mere tilfældigt mødested, hvor man kommer, hvis man har et ærinde at gøre. Knäreds torv synes ikke at være et sted, man mødes, da ingen opholder sig her. Knäreds idrætshal er ikke et sted, hvor man kan sidde og tale med hinanden efter sine aktiviteter. Her findes kun et par omklædningsrum og intet fællesareal.

De interviewede har alle givet udtryk for, at man savner et fælles sted, man kan komme uden i forvejen at være med i et bestemt fællesskab. Måske er det et udtryk for, at man færdes i bestemte formelle fællesskaber, som man kan finde begrænsende. På Hotel Freden har i en periode været holdt åbne arrangementer på fredage, hvor man kunne mødes for at spise eller drikke en øl sammen. Disse arrangementer eksisterer ikke mere. Pizzeriaet har overtaget denne rolle og har holdt et par succesfulde aftener. Man kunne godt tænke sig, at disse aftener blev mere formaliseret.

Hvem bor egentlig i Knäred

Hvad er det for en fælles socio-kulturel identitet, man har i Knäred, og som kan sige at udgør en væsentligt del af den individuelle identitet? Hvad er det for en uddannelse man har, og hvad arbejder man med? Disse spørgsmål har betydning for, hvordan man forholder sig til sin egen identitet og også til den kollektive identitet. Især har den socio-kulturelle baggrund betydning for, hvad det er for aktiviteter, som findes i Knäred.

Beskrivelsen af indbyggerne, som den gives af de interviewede, er, at der i Knäred kun findes ganske få med en højere uddannelse. Byen er ikke attraktiv for højt uddannede, da der ikke findes job til dem her. De vælger at bosætte sig i Halmstad. Muligheden for at pendle til Halmstad er til stede. Når den ikke vælges, kan det skyldes, at det ikke er attraktivt for højt uddannede at bosætte sig i indlandet. Indlandet kan af de højt uddannede anses for at være for traditionsbundet og knyttet til en landbokultur, som ligger dem fjernt. Kysten synes derimod at være attraktiv for højtuddannede.

Hvis der ikke er højt uddannede i Knäred, hvilken baggrund har hovedparten af indbyggerne så? I Knäred bor der efter de interviewedes udsagn mange industriarbejdere, ufaglærte kvinder, kontoruddannede og lærere. Mange har en gymnasiebaggrund og en efterfølgende uddannelse fra en højskole. Befolkningen kan generelt beskrives som en blanding af arbejderklasse og middelklasse. Typisk for disse sociale grupper er, at de har rødder i landbotraditionerne og landbrugskulturen. Næsten alle de interviewede er enten født i Knäred eller er flyttet hertil efter endt uddannelse. Tilflytterne har valgt Knäred, enten fordi de har mødt deres ægtefælle her eller fordi de i forvejen havde familie her. Det vil sige, at man inden man flyttede dels kendte til stedet dels havde sociale relationer, som kunne åbne dørene til fællesskabet. Tilflytterne er på sin vis blevet socialiseret ind i et fællesskab.

Beskrivelserne af Knäreds historie går som omtalt på, at Knäred har været et traditionelt landbosamfund indtil 50'erne og 60'erne, hvor bønderne solgte deres brug, da det ikke længere var muligt at leve af det. Landmændene fandt beskæftigelse i byens industrier eller i håndværkervirksomheder. Typisk var det også, at mange valgte at oprette egne firmaer. De bragte en entreprenør-ånd med sig fra landbruget, hvor mange måtte supplere landbruget med forskellige former for småproduktion. Samtidig havde man erfaring med cooperationen og lærte nødvendigheden og muligheden af at stå sammen. I dag har flere i Knäred fortsat kontakter til landet og dermed til landkulturen. Entreprenørånden og tanken om, at man skal hjælpe hinanden synes at være fremherskende i dag. Ikke bare når det handler om virksomheder og produktion, men også om "ildsjæle" inden for

foreningslivet. I Knäred er man efter eget udsagn god til at organisere tingene.

Ser man på karakteren af foreningslivet, så er det nok typisk for landbokulturen og arbejderkulturen. Idrætsforeningens største aktivitet er fodbold og den sport er typisk for landet og arbejderne. Medlemstallet i idrætssklubben er temmelig stort, Knäreds indbyggertal taget i betragtning. Spiller man som barn ikke fodbold, er mulighederne i Knäred begrænset, 100 til 110 af skolens 130 børn siges at være med i fodboldklubben. Tilhører man den højere middelklasse, og har ens børn fritidsinteresser som dans, golf og basketball, har de ingen fritidsmuligheder i Knäred. Så må turen gå til Laholm eller Halmstad. Den kollektive identitet og selvforståelse i Knäred er knyttet an til landbokulturen, som er en middelklassekultur og dele af en arbejderklassekultur, som kan spores tilbage til husmændene og landarbejderne. Det er der også mange af udsagn, der tyder på, når samtalen handler om de fremmede i centrum og danskerne. Denne kultur kan være meget ekskluderende over for andre, som ikke er som en selv. Baggrunden kan sikkert også aflæses i tilslutningen til de politiske partier.

Den gode og lykkelige barndom i Knäred

De unge fra Knäred, som er blevet interviewet, udtrykker alle, at de har haft en god og tryk barndom. Knäred har for dem været et fantastisk sted at vokse op. Her tænker de særligt på perioden til de blev 13 til 14 år. Efter denne periode, hvor de også skifter skole, er der ikke mange aktiviteter for dem. Ungdomsgården "Blankan" omtales som et af de steder, der betyder meget for dem. Efter skoleskiftet til Veinge sker der et opbrud i deres sociale relationer og geografiske orientering, og dermed også i deres mødesteder. I Knäred savner de af den årsag et sted de kan være, men spørgsmålet er, hvor stor behovet er. De unge, og visse forældre, mener, at udbuddet af fritidsaktiviteter for dem er noget ensidigt i form af fodbold og Friluftframtandet. Bryder man sig ikke om at spille fodbold, er der ikke noget alternativ. Nogle har prøvet at spille fodbold og nærmest følt sig presset til det, "fordi det er det man gør". Udbuddet af aktiviteter er, som omtalt, i overensstemmelse med det, man kunne forvente som følge af Knäreds sociale sammensætning. Selv nogle pensionister er inde på, at udbuddet nok ikke er stort for de unge.

Flere unge, hvor mange der er tale om, er der forskellige opfattelser af, vender tilbage til Knäred, når de har taget deres uddannelse og skal have børn. De arbejder ikke nødvendigvis i Knäred. Årsagen til at de vender tilbage er ifølge dem selv og deres forældre, at de mener, at deres børn skal have den trygge opvækst, som de selv har fået. Samtidigt er de tæt på bedsteforældrene. Dem lærer de bedre at kende, og de kan også hjælpe til med at passe børnene.

Forældrene oplever, at deres børn får en tryk opvækst i Knäred, da man er mange voksne til at være opmærksomme på børnene og til at tages sig af dem. Naturen tillægges mening, som et betydningsfyldt sted for børnene under deres opvækst og er med til at gøre Knäred til noget særligt. Mange børn har sammen med deres forældre været aktive i Friluftframjandet. En af de unge omtaler vårens komme som noget ganske specielt i Knäred.

Knäreds fremtidsmuligheder afhænger af nutidsforståelsen

Igennem de spørgsmål vi har stillet, får de interviewede flere muligheder for at vurdere Knäreds fremtidsmuligheder og de perspektiver, de ser for i byen. Det er typisk for de svar, der kommer frem, at man kan være bekymret for fremtiden. Knäred-indbyggerne forholder sig til byens fremtid på den måde, at de tolker nogle almene og generelle samfundstendenser ind i en Knäred-sammenhæng. Dermed forudsiger de, at disse tendenser også vil slå igennem i Knäred. Generelt er de bekymrede for fremtiden og ser, at den for dem negative samfundsudvikling vil slå igennem i Knäred. Konkret har man svært ved at vurdere, om det allerede nu kan aflæses i byen. Der er tale om nogle negative fremtidsforventninger, og om at man føler sig under pres af den generelle samfundsmæssige udvikling.

Når man svarer på disse spørgsmål, som ikke stilles direkte, sker der en sammenblanding af nutidsforståelsen og fremtidsmulighederne. Samtidig er man fanget mellem ens positive oplevelse af Knäred og tidens udviklingstendenser, som man frygter. Særligt udtrykker man bekymring for, at det vil blive svært at opretholde det høje aktivitetsniveau i foreningerne fordi man ikke vil kunne skaffe frivillige ledere. Det siges direkte, at man kommer til at mangle ildsjæle. Årsagen hertil er, mener man, at folk ikke længere på grund af arbejde har tid til idealistisk arbejde, og at man vælger at bruge tid på interaktive medier, som tillægges en social nedbrydningstendens. Ingen kan dog påpege, at der er et akut behov for ledere.

Ser man på muligheden for at få nye tilflyttere udtrykkes også en bekymring, og den handler om, at det ikke er attraktivt i Sverige at bo på landet. En anden side af bosætningsproblematikken er, at man er bekymret for, at der ikke vil blive bygget nye huse på de tomme grunde. Årsagen er de faldende priser på landet og stigende priser på kysten.

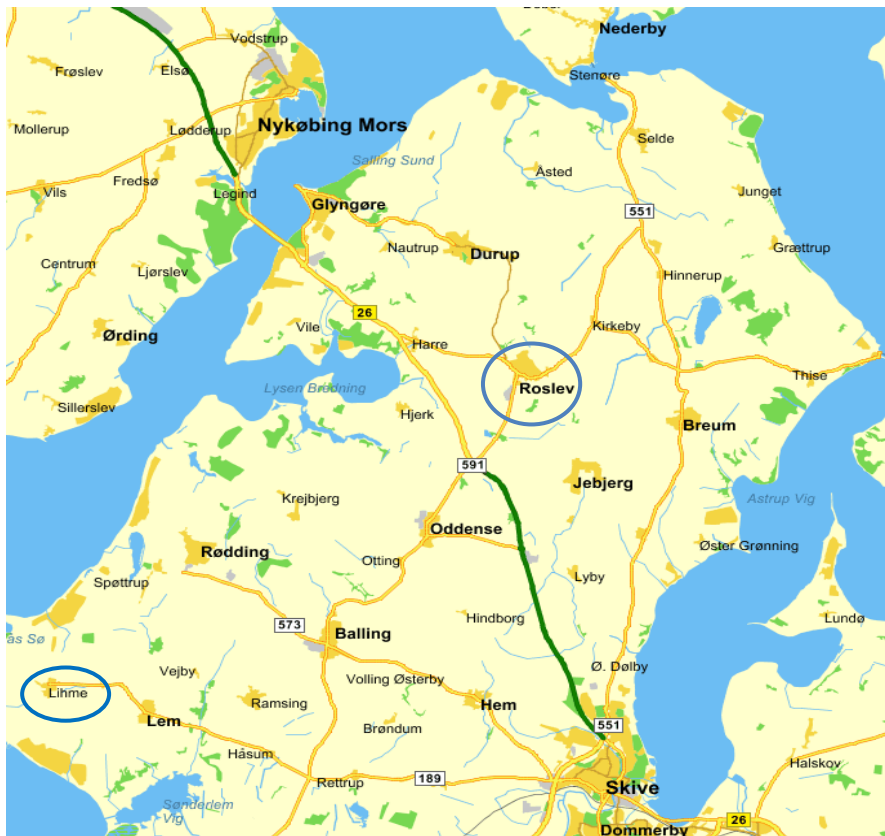
Skolen er man meget bekymret for vil lukke på lang sigt, da børnetallet i byen falder. En tendens man ser i hele Sverige. Det er interessant, at mange mener, antallet af indbyggere i Knäred ”før” har været meget større. Hvor

mange der er flyttet til og fra Knäred, og om antallet af indbyggere er voksende eller dalende, gives der mange forskellige svar på. Her er tale om nogle faktiske forhold, som man ikke er bekendt med. Tallene kan findes og kommunikeres ud til borgerne, men om man ”ser”, at tallet er dalende eller stigende hænger sammen med det samfundssyn, man har. Man ser det, man gerne vil se, også når det handler om faktuelle oplysninger.

Hvis Knäred ikke skal stagnere, er der en række forhold, som man må leve med. Det ene forhold er, at hvis ikke der kommer nye tilflyttere, må man acceptere, at danskerne opkøber huse. Det andet er, at man må tiltrække flere turister til området. Disse forhold har den funktion at få økonomien i Knäred til at hænge sammen og dermed bidrage til at opretholde de rammer, som Knäreds-boerne kan trives i. Udfordringen er, at når rammerne ændres, så kan indholdet også forandre sig.

Generelt kan det siges, at fremtidsbetyrninger handler om, i hvilken udstrækning man ser, at den traditionelle bonde- og indlandskultur er på vej mod en opløsning og på vej til at blive erstattet af en mere dominerende og stærkere by- og kystkultur. Skarpt stillet op handler det om en modsætning mellem den post-moderne kultur og den traditionsbundne landbo- og håndværkerkultur.

Lihme

Set udefra

På besøg – første indtryk

Lihme by er lille og kan minde om enhver anden på disse kanter. Jeg har kun været her på gennemkørsel på søndagsudflugten til områdets seværdigheder. Jeg har ikke før gjort holdt i Lihme og set nærmere på byen som sådan. Byen ligger ved en korsvej. Den er ikke stor. En god håndfuld huse omkring et vejkryds, hvor Brugsen, den eneste forretning ligger. En kirke, et parcelhuskvarter, ældre rødstenshuse – ikke mange folk i gaderne.

Mod sydøst ligger kirken. Den er omgivet af gårde i et åbent terræn. Dette område har mindelser om gammel landsbybebyggelse fra tiden omkring 1800. Bygningerne er nye, men måden de er placeret på tyder på, at dette kan være det ældste Lihme. Bygningerne langs vejene, der danner krydset, er rødstensbygninger fra årtierne omkring 1900. De fremstår som velholdt og solidt byggeri. På sydsiden af den vest-østgående Skive og Amtsvej ligger Grønningen med tre ”blinde” veje, der har blomsternavne, med parcelhuse fra 1970’erne og 80’erne. Endnu et parcel- og rækkehus område findes mod sydvest. Nord for Amtsvejen, ved indkørslen til byen fra øst og fra Lem, møder man som det første Rosenvej – men her er blot et enkelt nyere hus og et lille rækkehus på tre beboelser. En vejstump fører ud i en græsmark. Et par gadelamper ser ud til at være sat forgæves. Ved vejsiden skiltes med godt 15.500 m² udsigtsgrund til salg. Dette område har bortset fra det første hus et lidt forsømt præg. Det kunne se ud som om, der er lagt større planer for området, end det har været muligt at realisere.

Nordøst for krydset, til højre for vejen mod Aalbæk, ligger rutebilstad og sportsplads samt børnehaven. Lige herved også Spar Salling med ”Lihme samlingen”. Herefter følger forsamlingshuset, en rødstensbygning ud til vejen – at det er forsamlingshuset finder jeg faktisk først ud af senere efter at have spurgt efter det. Jeg har vist overset et skilt? Så følger skolen, i gule mursten og 60’er stil med længer omkring en lidt forsømt gårdsplads. På den anden side har skolen til gengæld en stor åben grøn og velholdt legeplads. Den støder op til sportspladsen, børnehaven og til det åbne marklandskab. At her er børn kan høres i hele området heromkring. Sport- og fritidsanlæg med boldbaner, hockey, petanque m.v. samt rutebilholdepladsen ser jeg derimod ikke i brug.

Facaden til gaden

I krydset ligger Superbrugsen. Der ikke andre forretninger i byen. En frisør er her og et atelier med glaskunst og maleri er indrettet i en tidligere tømmerhandel. Og så er der ”salg til vejen”: Et lille udsalg af planter og

kartofler i sæsonen, holz – brænde på Amtsvej, samt kaninchen – på vejen mod Aalbæk. Byens huse er velholdte og fine. Der er en hel del huse til salg, men det er ikke det, der falder mest i øjnene. Her er ingen store tomme butiksvinduer, men ved nærmere eftersyn mange huse, hvor der nok har været forretninger, her er muret op og indsat dannebrogsvinduer, der falder fint ind i husenes stil. Husene rummer beboelse. Mon det på mere end en måde er vigtigt at holde facaden her?

Forhaverne ved de ældre huse og parcelhushaverne er også velholdte. Mange har stenbelægning og –pynt, det er nok lettere at vedligeholde end haver med levende grønt. Enkelte steder ses nyttehaver: Her er kartoflerne langt fremme allerede i april. De må have været dækket af med plastic? Haverne ved hovedparten af både de gamle og nyere huse grænser op til og fortsætter næsten frit lige ud i åbent land med vid udsigt over markerne. Hvad der ikke ses, er legetøj – her er ingen gynger, trampoliner eller frit flydende legetøj. Et enkelt sted ses et flag på halv. Her ser ikke ud til at være mange børnefamilier, om nogen over hovedet.

Westend – det yderste Salling

Kører man ad vejen mod vest i krydset, når man herregården Kås. De yderste huse i denne del af byen har udsigt mod vest og til Limfjorden både nord og syd for Kås Hoved. Disse huse er af lidt nyere dato, 70'erne og 80'erne. De er ikke navngivet, som ellers en del af de ældre huse. Det sidste i rækken på Kåsvej, et rødt murstenshus, hedder Westend.

Besøger man Lihme i vinterhalvåret kan det nemt være en kold fornøjelse. Traditionen tro for området er det træfattigt – trods plantninger ved ejendommene. Der er intet, der yder læ for vinden fra fjorden. Den stryger op over bakkerne ind gennem byen. Her er ikke anlæg af nogen art. Det er vel ikke så anderledes her end andre steder, man ser ikke mange folk ude i gaderne på en kold hverdag. En forårsdag tager det til gengæld tid at komme rundt, selvom byen slet ikke er stor. Det er overhovedet ikke svært at komme i snak med folk. Enkelte steder arbejdes der i haverne, nogle er på indkøb i Brugsen eller skal til Sparekassen, flere cyklister er ude. Den by, man så hurtigt passerer på vej mod andre mål, virker ved nærmere eftersyn som en meget hyggelig by med folk, der kender hinanden og kommer hinanden ved.

Kommuneplanen – endnu et blik udefra

Lihme er som Roslev og resten af Salling i dag en del af Skive kommune, og har været det siden kommunalreformen i 2006. Som i de fleste andre landsbyer er administration m.v. henlagt til instanser udenfor lokalområdet. Samme kommuneplan som for det øvrige Salling 2009-21 gælder

naturligvis også her. Rammerne er fastlagt. Planen viser, både hvordan kommunen ser byen i dag, og hvordan udviklingsmulighederne bedømmes.

Lihme findes i kommuneplanens del om Vestsalling. Denne del af kommunen har ifølge det indledende afsnit det til fælles, at det ikke er ”umiddelbart opland til Skive by.” Området beskrives som præget af store landområder med store landbrug og små bysamfund. De kystområder, der er uden sommerhuse, rummer store naturværdier. For Lihme sogns vedkommende Kås. Her er eng og strandeng med gamle kystskrænter, sjælden egeskov, udstrakte hedeområder og det er habitatsområde. Landskabet er i øvrigt åbent, fladt til småkuperet med flere markante dalsystemer. Landbrugsområderne rummer mange træk fra det gamle herregårdslandskab kombineret med husmandsudstykningskerne herfra. Det er endnu relativt tæt bebygget. Derimod er her relativt få vindmøller. Landbrugsproduktionen koncentrerer fortsat, og det har givet basis for smålandbrug til fritidsbeskæftigelse.

Selve Lihme by beskrives som ”en meget harmonisk lille landsby med mange kvaliteter” – uden at det præciseres nærmere. Den ligger ca. 20 km fra Skive og er Sallings vestligste sogn. Byen opdeles i kvarterer efter byggetidspunkt: Den oprindelige landsby omkring kirken med snoede veje og høje træer, der giver et ”grønt præg”. Andelsbyen omkring vejkrydset med rødstenshuse. Og parcelhusområdet, det yngste kvarter. Byen er i dag præget af nærheden til kysten og de mange turister. Den fungerer som ”lokal oplandsby for nærområdet” og handelsby for de mange beboere og gæster i sommerhusområderne. Der nævnes dog kun brugs og købmand under privat service. (Købmanden er siden blevet nedlagt).

Af offentlig service findes Lihme skole, der i 2008 blev sammenlagt med de øvrige skoler i Vestsalling. Her er nu en undervisningsafdeling med omkring 50 elever, SFO med omkring 30 børn samt en ”førskole” med 20 børn i Fjordbo. Dagplejerne i området benytter også skolens faciliteter.

Befolkningstallet steg ”efter kommunalreformen” i 1970. Grunden oplyses ikke – det kan vel næppe være reformen i sig selv? Tallet har til gengæld især de sidste 10 år været faldende, og det skyldes ifølge planen bl.a., at unge familier med børn vælger at slå sig ned i de naturskønne områder nærmere kysten.

Overordnet vurderes Vestsallings udviklingspotentiale lige som det øvrige Sallings: ”Udviklingen i området forventes at blive behersket, og samlet set peges der ikke på behov for udvidelse og nyudlæg af arealer i planområdet”. Lihme er en ”byzoneby”. Det er vigtigt for det er i princippet kun i sådanne byer, der ”fastholdes en mulighed for en tilpasset lokal byvækst.” I

Vestsalling-afsnittet nævnes imidlertid også under det generelle afsnit, at der reserveres udviklingsområder til feriecenterformål ved bl.a. Vadumvej og Aalbækstrand.

Hertil kommer afsnittet om sommerhusområder og anlæg i det åbne land, der ligger i Lihme sogn, ganske få km fra Lihme by. Disse områder betragtes som værende af stor betydning for byen. Af fem sommerhusområder i Vestsalling ligger fire i Lihme sogn, og har Lihme som nærmeste byområde, med en afstand på højst et par km: Hostrup-Gyldendal mod Venø Bredning med 460 sommerhusgrunde, Vandal knap 1 km nord for Gyldendal med 55 sommerhusgrunde. Aalbæk-Vadum ud til Kås bredning med 300, samt Vadum med 35 grunde. Med Nymølle-Knud Strand området i nabosognet Rødding har Vestsalling ca. 1055 sommerhusgrunde i alt. Den absolutte hovedpart af områderne er udstykket og bebyggede. I Hostrup-Gyldendal nævner planen dog, at der er reserveret areal til 65 nye grunde. Hovedparten af grundene er 2500-3000 m². Især Vadum adskiller sig lidt herfra ved at have både større grunde og en håndfuld af blot den halve størrelse. Dette er også det eneste område, der slet ikke har udsigt til vand, men det er dog tæt på.

Alle de øvrige områder deles i beskrivelsen i de yderste grunde, der har udsigt til fjorden og orienterer sig herimod, og de grunde, der ikke har, hvor beplantningen er tættere og husene i højere grad orienterer sig mod land. Der bruges i kommuneplanen hhv. betegnelsen ”fortil” og ”bagtil” om disse områder. Heraf må absolut kunne aflæses en særlig vurdering af grundene og af kommunens syn på kyst og indland. De fleste bygninger er et-plans huse. Hovedparten har endnu karakter af fritidsbolig, men flere steder er også huse med karakter af helårsbeboelse, vist især i Hostrup-Gyldendal og Vadum.

I afsnittet om Lihme by vurderes det, at Lihme fremover vil være et attraktivt sted at bosætte sig takket været de landskabelige potentialer i omegnen. Dog understreges det, er der behov for nye tiltag, hvis der skal nye beboere til byen. Der er udlagt byggegrunde ved Rosenvej. De vurderes som værende for små, 600 m², hvor de skal være dobbelt så store, mindst. Hertil kommer et område syd for Kåsvej med udsigt til fjorden. Endelig er udlagt 10.000 m² grund til erhverv, hvoraf ½ skulle være solgt ved Amtsvej. Der tales hverken om udvikling eller afvikling af privat og offentlig service.

Målene for byen er kort resumeret, at:

- styrke Lihmes landsbykarakter og oprindelige struktur.
- lave en ny lokalplan for boligområdet ved Rosenvej.
- udnytte potentialer i forhold til naturoplevelser og turisme bedre.

- muliggøre at der kan etableres bynær skov til rekreativt nærområde.

Selvom det normalt ikke indgår i plan og planlægning at anvise, hvordan målene skal eller kan opfyldes, er der dog i denne plan visse anvisninger: Landsbykarakteren skal styrkes ved områdefornyelse,” fortætning og huludfyldelse”, i den eksisterende bygningsmasse. De ledige grunde skal gøres større og reduceres til 4-6 stk., så de kan sælges. Ved hjælp af stier skal skabes ny adgang til natur og landskab. Det er i øvrigt det eneste punkt, hvor trafikforhold berøres.

Kommuneplaner handler om fysisk planlægning. Beboerne i Lihme er ganske fraværende heri.

Hjemmeside med mere

Nogle borgere i Lihme har imidlertid påtaget sig både at udvikle og markedsføre byen og dens omegn, viser det sig hurtigt. Herigennem er det måske muligt at komme lidt tættere også på indbyggerne? I hvert fald kan det aflæses, hvordan en del af dem søger at afbillede Lihme overfor omverden. Markedsføringen har flere former. Det første – og eneste – materiale, jeg finder på stedet, ligger i kirken: Det er et hæfte om kirkens historie. En serie af postkort med hhv. områdets seværdigheder i dag og genoptryk af gamle postkort. Denne serie er lavet i et samarbejde mellem Spar Salling, det lokalhistoriske arkiv og Lihme Bladet, står der. Endelig ses også det nyeste eksemplar af Lihme Bladet.

Lihme har, fremgår det af postkortene, egen hjemmeside. Den er også ad anden vej let at finde ved almindelig søgning på nettet. En meget fyldig og informativ hjemmeside. Her er en almindelig kortfattet introduktion til by og omegn. Luftfotos. Links til en del foreninger, som Borgerforening, Husholdningsforening, Pensionistforening, til institutioner som skolen og kirken. Men vist ingen til det private erhvervsliv, med mindre et kunstgalleri henregnes hertil. Ej heller til det lokalhistoriske arkiv. Det har ellers også en meget informativ hjemmeside med bl.a. gennemgang af områdets tingbøger, historiske artikler og billeder.

www.lihmelandsby.dk vedrører tilsyneladende først og fremmest byen i dag, men markedsfører også områdets attraktioner: Her er fortællinger om kirken, om Kås og om Gyldendal havn. Og der er foldere om vandreture langs kysten. Samtlige numre af Lihmebladet er at hente her i elektronisk udgave. Lihme bladet er udgivet 4 gange om året siden 2008 af en gruppe frivillige. Det er finansieret overvejende ved annonceindtægter. Det trykkes i A5 format, ganske mange sider, med mange billeder. Indholdet veksler mellem beskrivelser af særlige områder og interviews med beboere i området – og enkelte lokalhistoriske artikler er også med.

Endelig findes på hjemmesiden to planer med hhv. baggrundsmateriale og udviklingsprojekter for Lihme og omegn. De er udarbejdet af en lokal arbejdsgruppe i samarbejde med Skive kommunes By- og Landsbyudvikling. Hjemmesiden bringer også nyt løbende om dette arbejde, seneste nyhed fra april 2012 handler om hvilke projekter, der nu er udvalgt i forbindelse med byfornyelsesprojekter for i alt 4 mio. kr.

Lihme – udviklingsplaner

Materialet består af to hæfter fra 2011: ”Baggrundsmateriale – Idekatalog” og ”Udviklingsprojekter – Lihme sogn”.

SWOT-analyse, kulturgeografi og statistik

Baggrundsmaterialet består af oplysninger, data og informationer, som Skive kommunes By- og Landsbyudvikling har indsamlet i forbindelse med det arbejde, der lokalt er foregået med udarbejdelse af lokale udviklingsprojekter. De to første sider gælder en SWOT-analyse, der blev udarbejdet i begyndelsen af denne proces på et borgermøde. Navnene på deltagerne i analysen nævnes, i alt syv personer – en del af navnene genkendes fra gruppen bag Lihme-bladet, en er medlem af Skive kommunalbestyrelse. Det forklares, at der blev diskuteret grundlæggende værdier – Dette åbenbart specielt gældende landskabet, hvordan værdierne kan bevares og styrkes og inspirere til arbejdet med turisme og bosætning. Det understreges, at denne diskussion om grundlæggende værdier ikke er afsluttet.

I et skema ses konklusionen på analysen. Til styrkerne regnes naturen, vandet – og aktiviteter knyttet hertil: Campingplads, gode badestrande og havnen. At der næsten ingen faldefærdige/tomme huse er. Hertil kommer service og institutioner: Dagligvarebutikker, skole, kulturhus, forsamlingshus. Befolkningen: Mange foreninger (ca. 20 stk.), forpligtende fællesskab – børn kan færdes trygt, samt ”unik befolkning – mange akademikere også udlændinge”.

Svaghederne er tilsyneladende ikke så mange: Faldende befolkningstal, manglende boligbyggeri og manglende fodslaw i de mange foreninger i forhold til fælles, større aktiviteter.

Mulighederne fylder mest med 14 punkter. Heraf gælder de otte nybyggeri, specielt boliger i flere former samt profilering og markedsføring af området med det formål at tiltrække nye indbyggere – af den ”rigtige” slags, der ser ud til at være børnefamilier men også ”anderledes mennesker”, som bådfolk og udlændinge, hollændere nævnes. Det menes, at der kan gøres en dyd ud af fred, ro og skønhed. Tre punkter gælder udvikling af området ved

Gyldendal, herunder ”kvalitets-sommeraktiviteter” – jazz nævnes som eksempel og en ”skarpere profil med kvalitetsmad” på restaurant Gyldendal. To punkter gælder foreningslivet: Kan der dannes en paraplyforening til fælles større tiltag, arrangeres fællesspisning, evt. ved campingpladsen, for at skabe bedre fodslaw mellem foreningerne?

Truslerne ligger tæt på svaghederne: Man frygter lukning af skolen, faldende børnetal og fremfører at det er svært at sælge nybyggede huse til det de har kostet, hvilket afholder unge fra at investere i Lihme.

Efter SWOT-analysen følger tre sider ”Byens historie”. De er udarbejdet af Morten Stenak, Kulturarvsstyrelsen. Stenak er geograf, og historien gælder da også først og fremmest byens fysiske udvikling fra egentlig landsby, hvor landbrug var den eneste næringsvej, over den nyere bydel omkring krydset fra årtierne omkring 1900 til parcelhuskvarteret fra 1970’erne. Afsnittet er velillustreret med gamle kort og nyt luftfoto, der tydeliggør pointerne. Stenak afslutter med at udtrykke ønske om, at Lihme-borgerne husker, at den ”fine lille by” har en ”sjov historie”, der endnu kan ses i bybilledet – at de enkelte boligejere eller erhvervsdrivende tænker ved, at deres ejendom indgår i en større kulturhistorisk sammenhæng, når de ønsker moderne komfort og udvikling, og at de vil værne om det i fællesskab.

Så følger ”Bilag”. Først en redegørelse for udviklingen i hhv. befolkningstal og boligbyggeri fra 1970-2010, udviklingen søges også forklaret.

Dernæst en side om ”Erhverv”, der dog kun gælder de seneste fem år og især beretter om landbruget, det absolutte hovederhverv, og turismen – og meget kort berører eventuelle. konfliktområder herimellem, f.eks. hvordan man tager hensyn ved udbringning af gylle ved sommerhus- og campingområderne. Studiekredsen har i forbindelse med SWOT-analysen givet udtryk for at turismen har fundet et passende leje, dog kan aktiviteter for turister udbygges på en måde, så der ikke ændres ved de grundlæggende kvaliteter og så de lokale indbygger selv har glæde af det. Det er også indenfor turismen, man mener der vil være nye beskæftigelsesmuligheder, og da især sæsonbetinget eller deltid.

Herefter følger to siders beskrivelse af trafikken i byen og ud af sognet. Der ønskes fartbegrænsning i krydset. Afstande og rejsetid til andre byer anføres, og det nævnes at serviceniveauet mht. bustrafikken skal fastholdes, hvis det ”fortsat” skal være attraktivt at bosætte sig i Lihme. Så følger to sider om områdeanalyse. Sognet er blevet opdelt i 7 landskabstyper underopdelt i 20 mindre områder. Hvert område beskrives kort for sig.

De sidste syv sider er en "Områdeprofil" fra Danmarks statistik for Lihme, til dels med tal til sammenligning for hele Skive kommune. Områdeprofilen består af tabeller vedr. befolkningens sammensætning i hht. alder, herkomst (hhv. dansk eller vestlig oprindelig og ikke-vestlig oprindelse), vedr. erhverv, beskæftigelse og pendling samt endelig boliger og husstandstyper. Tabellerne er ukommenterede.

Hæftet med baggrundsmateriale virker meget grundigt udført og er meget informativt. Det er også meget "teknisk" – og trods tabellerne vedr. befolkningens sammensætning vedrører det først og fremmest de fysiske forhold i sognet. Tidshorisonten er forholdsvis kort, bortset fra Stenaks afsnit. Det er tilbageskuende, og bortset fra SWOT-analysen uden udviklingsideer eller plan.

Beskrivelse, ønsker og mål

Udviklingsideer og planer findes så til gengæld i det andet hæfte "Udviklingsprojekter – Lihme sogn". Det er en opsamling af de lokale ideer, ønsker og mål for den fremtidige udvikling. Skive kommune har bistået med sparring, grafisk bearbejdning, m.v. I forordet forklares den videre proces, nemlig at man i samarbejde med afdelingen for By- og landskabsudvikling lokalt udvælger de punkter fra idekataloget, der vil være behov for at få en politisk behandling af. Igen uden nærmere specificering af hvem eller hvordan.

Planen gælder ikke kun Lihme by – men også resten af området indenfor de gamle sognegrænser. Indledningsvist præsenteres området kort med oplysning om indbyggertal, afstande til større byer og kort over sognet. Hertil kommer en kort præsentation, en slags opsummering af kommuneplanens beskrivelse, enkelte passager er direkte enslydende. Hæftet opdelt i afsnit med følgende overskrifter: Sociokulturelle aspekter, Byen i dag, Sognet i dag, Byens udbud, Landskabet – i og omkring byen. Hvert afsnit indledes med en beskrivelse af området i henhold til temaet og afsluttes med mål og ønsker, der knytter sig hertil, opstillet i punktform. Hæftets sidste to sider er dels en opsamling af Lihmes mål og ønsker, delt i de der kan udvikles og udarbejdes nu, hhv. en del ikke-fysiske, der kan udvikles og realiseres omkostningsfrit, og en del, der kræver midler for realisering. Og dels de, der kræver tilladelser, kommunale midler m.v., hhv. nogle der kræver kommunal støtte og nogle der kræver behandling af kommunens politikere eller myndigheder ud over kommunen. Sidste side viser prioriteringsskema og tidsplan.

Hæftet bærer præg af stor systematik. Ingen tvivl om, at der er lagt et stort arbejde heri. Beskrivelserne er meget nøgterne uden værdiladede ord eller

poetiske lovprisninger eller lignende. Det bliver i vægtningen af stoffet og prioriteringen, værdierne indirekte kommer frem.

Det oplyses ikke, hvem eller hvor mange, der har deltaget i arbejdet. Af hjemmesiden fremgår, at der bl.a. har været afholdt fire ”visionsmøder” for borgerne de seneste år. Det oplyses af en aktiv deltager, at 60-70 personer har deltaget i arbejdet. Hvis det er en bredt sammensat gruppe, der står bag, er det beundringsværdigt, og det vil i så fald være et dækkende udtryk for, hvad indbyggerne i Lihme mener og hvad de synes skal ske. Det lyder næsten for godt til at være sandt? Er der nogen der ikke deltager i arbejdet og måske endda ser sig i modsætning hertil? Gruppen, der har udarbejdet SWOT-analysen har antydnet noget i den retning: I hvert fald nævnes manglende fodslaw de mange foreninger i mellem – især når det drejer sig om større projekter. I afsnittet om sociokulturelle aspekter under et mål og ønsker punkt berettes, at Lihme Borgerforening i 2009 justerede vedtægterne, så foreningen nu har mulighed for at være koordinerende og samlende for de mange foreninger. Den har oplyses andetsteds en medlemstilslutning på ca. 70% af sognets husstande. Men under punktet på listen står også: ”Der udestår dog fortsat en diskussion om hvorledes der fremadrettet implementeres, koordineres (paraplyorganisation).” Forfatterne føler åbenbart, at man har lært noget i arbejdsprocessen: ”Den nuværende metodik med ”Borgermøder”, med henblik på i fællesskab at igangsætte ideer, projekter og nye initiativer og diskutere diverse oplæg, har vist sig som en god model for opnåelse af gensidig accept og fremdrift i de forskellige projekter”. Helt glat er det altså ikke gået? Ikke desto mindre holdes uenighed og modsætningsforhold omhyggeligt ude af teksten. Det kan naturligvis også være af stor betydning udadtil, idet foreningen bl.a. er et muligt koordinerende og samlende organ for området overfor myndigheder og andre offentlige instanser.

Ligesom det ikke oplyses, hvem der har deltaget i hæftets og planens udarbejdelse, nævnes ikke, hvem der driver byens hjemmeside eller udarbejder Lihmebladet. De omtales som hhv. ”lokale” og ”nogle beboere”. Fællesbetegnelsen for sognets indbyggere er ”borgerne”.

På baggrund af det faldende befolkningstal og stadig højere gennemsnitsalder, er bosætning, tiltrækning af nye tilflyttere meget drøftet. Udviklingen er problematisk fremfører man, fordi ”livet går i stå og ikke udfolder sig med den mangfoldighed et samfund skal have for at være godt at leve i”. Mangfoldighed forbindes her med den udvikling, der ønskes for området som helhed. Udviklingen, skriver man, forbindes med tilførsel af ny viden, af nytænkning, nybyggeri, nye erhverv (f.eks. videnserhverv) med pendlere og fjernarbejdspladser, med turisme med nye livsstile m.v. – Det er altså ikke hvad forfatterne forbinder med området i dag. Samtidig

understreger de dog, omfatter mangfoldigheden også det, der hører ”til fortiden og til det særegne”.

Kontakten mellem de forskellige aldersgrupper og mellem lokale vægtes højt. Særlig betydning af tilførsel af unge familier med børn. Børnene og skolen har stor betydning ud over dem selv. De er intet mindre end det kit, der får samfundet i øvrigt til at hænge sammen. Samtidig skal ”den store natur” tænkes sammen med bl.a. bosætningen for at give et billede af rummelighed på alle måder.

Under punktet mål og ønsker nævnes sjovt nok udelukkende tiltag, der allerede er iværksat. Disse ønskes så styrket og fastholdt ved bl.a. sommeraktiviteter på havnen for alle, fastholdelse af fællesspisningerne, fortsættelse af velkomstpakkeordning fra 2011. Eneste nye forslag er etablering af græsningslav til naturpleje.

Man får endelig introduceret indbyggere og fællesskab i planerne – oven i købet som det første afsnit ”Sociokultur” – om end det ikke giver større indtryk af, hvem der egentlig bor i Lihme. Men det ved man måske godt?

Afsnittet ”Byen i dag” gælder dels de bevaringsværdige huse, kirken og helhedsindtrykket heraf. Dels vil Lihme gerne tilbyde sig som Energilandsby, som et pilotprojekt med helhedstænkning og alternative energiformer, i tråd med at Skive fik tildelt titlen som Energiby i 2008 og kommunens fokusering på energiområdet i det hele taget. Endelig er her nok et afsnit om bosætning, hvor det fremføres, at der er mangel på huse og på cirkulation – bl.a. ved flytning af de ældre generationer til nye attraktive ældreboliger, så attraktive familievenlige boliger frigøres. De eksisterende ældreboliger synes man er for små og gemt væk. Man vil gerne forsøge sig med nye former for byggeri og flere ejerformer. I samarbejde med kommunen vil man gerne have gjort noget ved de ledige grunde ved Rosenvej.

Endelig vil man ifølge hæftet gerne synlig- og tilgængeliggøre det bynære landskab ved etablering af flere stisystemer og passager, og give selve byen et mere frodigt og grønt udtryk ved plantning af træer ved gaden og etablering af en byskov. De sidstnævnte ønsker gentages i et meget senere afsnit om ”Landskabet ved byen”, hvor de står ”højt på listen”. Lihme er som det udtrykkes ”omringet” af landbrugsjord. Det siges, at der ikke er bynære landskaber, men menes vel bynær natur? Dog har man flotte udsigter over det åbne land og så er der faktisk en gammel bypark med krat og sø. Den trænger imidlertid til oprydning.

Under ”Sognet i dag” gælder det områdets ”store naturskønhed og kystnære beliggenhed”. Sommerhusene, Gyldendal med havnen – og igen bosætningen. Alle mål og ønsker til udvikling koncentrerer sig her om Gyldendal-området. Det anføres, at man ganske vist har talt om flere forskellige bosætningsformer forskellige steder i det åbne land, men dette er man gået bort fra grundet ”bevidstheden om sikring af landskabsværdierne kombineret med ønsket om minimalt forbrug af landbrugsjord til boligbygning”. Måske er der landmænd med i arbejdsgruppen?

Attraktionsværdien ved Gyldendal skal øges ved at gøre havnemiljøet mere attraktivt. Det beskrives som forblæst, alligevel må der ikke opsættes hække eller plankeværk mellem havn og udstykninger. Områderne skal smelte sammen, så man kommer til at bo på havnen. Der skal også satses på flere aktiviteter ved havnen. Der er p.t. blot et par grunde tilbage af de senest 11 udlagte. Det er et ønske at få tilført yderligere grunde ved Gyldendal, otte stk. samt evt. flere ved huludfyldning langs Sønderhede. Samtidig ønskes et område nord for restauranten udlagt som natur- og rekreativt område. Her tørner forskellige interesser måske sammen?

”Byens udbud” fortæller om den offentlige og private service. Det berettes også, hvordan der tidligere var mange flere forretninger, men at udviklingen ikke er særegen for Lihme. Stadig er udbuddet stort. Det begrundes med de mange sommergæster, og med at de fastboende er opmærksomme på at handle lokalt. Ønskerne på dette område gælder udelukkende turisterne. De tilfører god omsætning, og der foreslås en analyse af hvad der præcist trækker turisterne til området. Herudover mener man, som nævnt, at aktiviteterne for turister kan udbygges på en måde, der ikke ændrer på de grundlæggende kvaliteter i området og som de lokale selv vil have glæde af. Hvilken form de kan eller skal have, nævnes dog ikke.

Det uddybes heller ikke videre, hvad de ”grundlæggende kvaliteter” egentlig består i. Det fremgår dog nok lidt indirekte af det sidste afsnit i beretningen, der handler om landskabet i Vestsalling og landskabet i Lihme sogn. I det første refereres til kommunens områdeanalyse. I det andet beskrives landskabet lidt nøjere med særlig vægt på ”de smukke kystskrænter. De ”største naturkvaliteter” findes på den fredede halvø Kås, og herregården og Kås halvøen beskrives særligt. Kystlandskabet med fjorden, de åbne vidder samt naturen ved Kås Hoved ”ses som områdets vigtigste ressource i forhold til at tiltrække nye indbyggere”, og det fremføres, at det naturligtvis også er her potentialet i forhold til turismen ligger. Man finder støtte for dette udsagn ved at citere en ekspert udefra, geograf og kulturhistoriker Morten Stenak. Citatet omtaler da også det varierede kystlandskab og den visuelle kontakt til Limfjorden som karakteristisk. Stenak skriver imidlertid også, at sommerhusområderne på lange strækninger ligger som en bræmme mellem landbrugslandet og

fjorden – og at kun strækningen ud for Kås er friholdt. Det kan måske læses som en lidt mere forbeholden skildring af de landskabelige værdier, end det umiddelbart giver indtryk af.

Lihmes indbyggere

Selvom hjemmeside og udviklingsplaner er meget oplysende læsning, har det på ingen måde givet noget indtryk af, hvem det er der bor i Lihme. Det er som billedstoffet i materialet – der er ingen mennesker på. Heldigvis kan man jo spørge sig frem.

Tilflyttere

Lihmefolk er af flere slags. Det er tilflyttere, der tidligt og samstemmende fortæller mig herom: De skelner meget tydeligt mellem de mennesker i Lihme, der er født og opvokset på egnen, som altid har været her, og de, der som dem selv er flyttet hertil. Tilflytterne er selv af to slags, og ser ud til, lidt groft at deles i to: En gruppe af bl.a. lærere, der flyttede til Lihme i 1960'erne og '70'erne samt en gruppe senere ankomne, der er flyttet hertil i de seneste årtier.

Lærere og lokalhistorikere

Da den ny centralskole blev opført i 1964, kom en gruppe nye og yngre lærere hertil. Flere blev på stedet og er her stadig – det får jeg at vide og jeg træffer også flere. Det er en af denne gruppe, der prompte svarer på spørgsmålet om, hvad Lihme er for et sted: ”Lihme – det er et dejligt sted.”. Hvad der gør Lihme dejligt, er lidt svært at besvare, men der henvises meget hurtigt til det naturskønne område og de mange seværdigheder i området. De nu ”gamle” lærere kender alle i Lihme, siger de: Både de efterhånden for mange, der ligger på kirkegården, og så alle yngre mennesker på egnen, for de har alle været deres elever. Lærerne er meget vidende i forhold til områdets historie og attraktioner, og de holder meget af området. Dem jeg træffer bor oftest i selve Lihme by. De er da også blevet her, og bortset fra de dejlige fysiske omgivelser, er den store fortrolighed med områdets indbyggere, som årene har givet, tilsyneladende rigelig grund til at blive her. Denne gruppe er samtidig positive, åbne og samarbejdsvillige i forhold til senere tilkomne. De virker måske som en form for forbindelse mellem disse og de ”indfødte” Lihmeboere.

Det er til denne gruppe, lokalhistorikeren hører. Han er kommet hertil som lærer i 1964 og har siden været skoleleder. Han bor i dag i den vestlige kant af byen med fantastisk udsigt til fjorden både nord og syd for Kås Hoved. Han har været en drivende kraft i oprettelsen af områdets lokalhistoriske arkiv, som han stadig er leder af. Det dækker dog hele den gamle Spøttrup

kommune, og har i dag til huse i Balling. Han fortæller, at han er ved at gennemgå alle folketællingerne for området. I den forbindelse beretter han om et skel i befolkningen, han selv husker fra de første år, han var her: Det gik mellem landboerne, gårdmandsfamilierne på de solide gårde inde i land, og de folk, der boede på magrere jorder nær kysten: Teglværksarbejderne ved Gyldendal og fiskerne. To erhverv, der ofte supplerede hinanden. De to grupper kom ikke sammen. Der var stor forskel på, hvordan de forholdt sig til skolen: Mens børnene fra gårdene og landbrugsejendommene var velopdragne og passede deres skolegang, var børnene fra fiskerfamilierne mere ustabile, tog den ikke så alvorligt. Var der godt fiskeri, blev børnene simpelthen væk. Blev der i en periode tjent godt på fiskeriet, ”slog man til Søren” uden at tænke så meget på, at der kunne komme andre tider igen. Lokalthistorikeren fortæller, at der endda var en tendens til forskel på folks fysik. Solide, lidt tunge folk var landboerne, mens fiskerne ofte var små, mere vævre mennesker. Han har en teori om, at en del af beboerne i den yderste del af sognet var indvandret fra hedeområderne mod sydvest. At de var af en anden oprindelse end sallingbønderne, måske med lidt taterblod i sig.

De ældre landboere, der hele livet har boet på egnen, giver dog udtryk for en vis beundring for fisker- og arbejderbefolkningen. De var sjove og raske folk, og de skulle virkelig arbejde for føden. Da teglværkerne blev nedlagt og fiskeriet blev ringe i løbet af 60’erne, døde disse erhverv selvfølgelig, de unge flyttede hen, hvor der var andre muligheder og efterhånden kom mange huse, også husmandsbrug til at stå tomme. ”Vi snakkede om, at de gamle småhuse kom man aldrig af med, dem var der ingen der ville ha – men se nu!” Det er siden blevet nærmest mondænt at bo ved vandet – og pludselig kunne flere komme af med husene til god pris, fortælles det. Nu er der rift om grundene ved vandet.

Veluddannede – skriveborde og udsigt

De folk, der købte og køber sådanne huse og grunde i de mest naturskønne dele af landdistriktet, tilhører den anden nyere gruppe af tilflyttere. Enkelte driver landbrug, men landbrugsproduktionen er som andre steder i landet i dag koncentreret til ret få store enheder. Ellers arbejder de vistnok helt andre steder i større byer. Til gruppen regnes også for en del de mennesker, der de senere årtier i stort tal har købt sommerhus ved kysten. De første sommerhusgrunde blev udstykket i 1960’erne. Siden er det gået stærkt. I dag er der op mod 1000 sommerhus grunde ved Vestsallings kyst, hovedparten i Lihme sogn ved Gyldendal, Vendal og Aalbæk. Sidstnævnte sted er der også stor campingplads med badeland og købmandsforretning. Alle typer af Lihme-boere refererer til dette fænomen: De mange sommerhuse og sommerhusfolkene.

Ved Gyldendal, hvor teglværket og dets udskibningshavn lå, blev for godt 25 år siden anlagt marina. Her er i dag flere hundrede bådepladser. Ved havnen, der ligger hvor der tidligere var teglværk med udskibning, findes i dag i øvrigt klubhuse, en restaurant åben i sommerhalvåret, samt flere nyligt udstykkede grunde. Sidstnævnte, langs vejen ned til havnen, er allerede ved at være fuldt bebyggede med ganske store nye villaer. Derudover mærkes det, at nye regler har gjort det muligt for ældre at bosætte sig fast i sommerhuse. Det har en del efter sigende benyttet sig af. Det er ved Gyldendal de nye kvarterer i Lihme opstår, fortæller alle – 3-4 km fra selve den gamle landsby.

Ifølge egen beskrivelse er tilflytterne ”veluddannede akademikere”. De er velformulerede, arbejder udenfor Lihme på gymnasium, kaserne og længere væk, er glade for at rejse ud i verden, har forbindelser udenfor området, bosætter sig ved Lihme på grund af den skønne natur og det spændende landskab. Det er dem, der sætter ny gang i tingene. De har søgt store midler hjem udefra – men ikke via eksisterende foreninger, om end de har genoplivet eller rekonstrueret Borgerforeningen. De har opfundet Lihme-bladet og hjemmesiden. I modsætning til dem selv, mener de, er de ”indfødte” meget traditionelt tænkende og agerende, de har sjældent længere uddannelser, har ingen ønsker om at forlade området, ikke en gang lyst til længere rejser. De er godt nok åbne i forhold til omverden og de er venligsindede, men de har ikke forstand på f.eks. at søge midler hjem, og kører fast i bestemte riller. Til denne gruppe henregnes også for en del, personer, der står for Borgerforening og Forsamlingshus samt arrangementer knyttet hertil. Det gælder traditionelle ”gammeldags” former for organisation og komsammen.

De indfødte

De Lihme-boere, som de nyere tilflyttere synes at se sig i modsætning til, er ”indfødte”. De er født og opvokset, og har boet hovedparten af deres liv her. De ældre generationer har overvejende haft deres udkomme af landbruget – ved ”landeri”, som det kaldes, og så som omtalt ved fiskeri og arbejde først på teglværkerne, siden på Sallings engang mange virksomheder indenfor træindustrien. De yngre Lihme-boer kan kun for en mindre dels vedkommende ernære sig af landbruget som forældrene. De har ofte boet, måske uddannet sig og arbejdet andre steder i landet – men kan ikke rigtig finde sig til rette der. Det er bare skønnere i Salling. En af de unge er meget interesseret i fotografering, har fået nyt grej: ”Der er så mange fine steder at fotografere her”. De arbejder ofte ved børneinstitutioner, skoler, i forretninger og pengeinstitutter, maskinstationer, diverse håndværks- og industrivirksomheder spredt over hele Salling.

De ”indfødte” nævner ikke umiddelbart noget skel mellem tilflyttere og dem selv - før man spørger til det. Lidt kan trækkes ud. De synes egentlig, det er dejligt, at folk udefra også synes, at ”deres område”, er smukt og skønt. Det er fint, at de flytter hertil og slår sig ned. De slår sig imidlertid især ned langs kysten, ikke i Lihme by. Det er pudsigt, synes de ældre beboere. ”Når man altid har boet her, ser man nok ikke rigtig, hvor dejligt her er, man er jo bare vant til”. Nogle giver udtryk for, at man jo da ikke behøver bo lige ved vandet. ”Man kan jo hurtigt nå ud til det, en lille gåtur er nok, hvis man vil beundre udsigten – og man kigger jo alligevel ikke ud over det hele tiden.” Der flires over riften om pladsen ved Gyldendal. Der lå for ikke mange årtier siden små husmandssteder, fiskernes og teglværksarbejdernes boliger. Ikke noget særligt. Billige huse... i dag er det områdets dyreste grunde. ”Hæh, nu bygger de millionvillaer. Nede på opfyld fra teglværket”.

Men tilflytterne er venlige og aktive. Nogle af deres planer nok noget underlige, de virker overflødige. Som eksempel nævnes, at de relativt store midler der er søgt hjem, f.eks. skal bruges til at lave en sti byen rundt: ”Hvem vil da bruge den? Når man nu kan cykle ud til de dejligste naturområder.” Og ”en internetcafé skal der vist indrettes. Men sådan en skal da passes? Og så skal der jo en løn til”.

Yngre Lihme-boer samt sallingboer, der bor i nabobyer men arbejder i Lihme bl.a. på skolen, er for en del lidt mere skeptiske overfor de nyere tilflyttere. De anerkender de mennesker, der flytter til Lihme, og deltidsbeboerne i sommerhusområderne for deres viden og kunnen. Men de bringer ikke, udtaler en, nyt liv til stedet for alvor. ”Det er ikke familier med børn”.

En enkelt nævner, at det er et problem, at priserne i de kyst- og naturskønne områder bliver så høje, at det kun er folk udefra, der har råd til at købe – og de lokale herved udelukkes.

Afgrænsning og omverden

Hvor går grænsen?

Det er ikke helt let at finde ud af, hvad der henregnes til Lihme. Det er tydeligvis mere end selve Lihme by. Både ”gamle og nye” Lihmeborgere henviser som noget selvfølgeligt til områder udenfor byen. Tydeligvis regnes sommerhusområderne langs kysten med til Lihmes område. Om Gyldendal fortælles, at det er her Lihmes nyeste kvarterer ligger og byudviklingen finder sted. Der henvises også til det omkringliggende landområde med dets huse og gårde. Lihme er en gammel landsby, og i en sådan har der i hovedparten af historien været en grundlæggende og naturlig forbindelse mellem land og by, idet landet var selve næringsgrundlaget.

Siden kom flere servicefunktioner til. Lihme har været og er i en hvis grad med skole og brugs stadig et lille servicecenter. Lihme by og land hænger altså endnu sammen. Det område, der henvises til som ”Lihme” eller som naturligt sammenhængende hermed, er sammenfaldende med Lihme sogn. Ingen refererer til sogn eller sognegrænser, men så snart der henvises til steder udenfor, refereres til andre bynavne. Lihme sogn er 2475 ha. Det er som nævnt Sallings vestligste del, der skyder sig ud i Limfjorden med Kås Hoved som spydspids. Mod nord Kås bredning, mod syd Venø bugt. Mod øst støder sognet fra nord op til Rødding, Vejby og Lem sogne.

Nærmeste omegn - Naboerne i Salling

Trods udkantsprædikatet er Salling som helhed stadig et relativt tæt befolket landområde, og mange byer i nær afstand af Lihme kan fungere som service- og indkøbssteder: Rødding, Balling, Lem – og en gran længere væk: Skive, Vinderup, Holstebro. Alle steder har forretninger. Indtil for få år siden var der foruden brugsen også en købmand i Lihme.

Egentlig mærkeligt at der var to forretninger, bemærker nogle, og finder forklaringen i det meget store sommerhusområde så tæt herved. Brugsens varesortiment er som andre steder præget af det sted, den ligger, af det kundegrundlag her er. I det store vindfang er et ret stort udvalg af haveredskaber og andre sager relateret til havebrug. I forretningen er bl.a. et stort udvalg i drikkevarer – på flasker, ikke dåser og kartoner. Her er ingen slagterafdeling, ingen fast-food, sandwiches eller lignende. Derimod en del elektronik især i køkkenafdelingen. Brugsuddeleren bekræfter, at sammensætningen præges af sommerhusområdet, men også af befolkningssammensætningen i øvrigt. Det er ikke børnefamilierne, der fylder mest. Brugsen er en selvstændig lokalt ejet brugs. Coop kan rådgive, men ikke bestemme. De forstår ikke helt varesammensætningen: Nogle ting, bl.a. de elektroniske, mener de ikke kan sælges her. ”Men hvis kaffemaskinen brænder sammen i sommerhuset, så kommer man til Brugsen, og så skal den være her. Vi kan jo altid bestille hjem, men så går der nogle dage, og det skal være her og nu.” Coop vil også gerne sælge øl på dåser – men her er jo ingen, der skal slæbe noget op på fjerde sal, så det er slet ikke nødvendigt.

Brugsuddeleren kan dog godt mærke forskel. En tendens til at flere folk i sommerhusområdet tager deres varer med hjemmefra og blot supplerer eller handler af ”nød” i den lokale forretning. De ”indfødte” fortæller også, hvordan de beboere i sognet, der arbejder udenfor, oftest handler ind i supermarkeder nær arbejdsstedet, ikke i den lokale forretning. Det kan man også sagtens, så længe man har mulighed for at køre selv til andre byer – men hvad sker den dag man som ældre ikke kan køre selv, og Brugsen er lukket? Det er en reel bekymring. At indbyggerne gerne vil beholde den

lokale indkøbsmulighed, forhindrer dog ikke, at de handler andre steder. ”Brugsen er noget dyr.” Så man handler også ved købmanden i nabobyen og længere væk.

Endnu har Lihme børnehaven og skolen, dog ikke overbygningen, den ligger nu i Balling. Lihme skole er blevet en del af Vestsalling Skole. Folk i Lihme synes vant til at bruge alle byerne i Vestsalling-området, og hovedorienteringen bestemmes især af, om man har børn i børnehaven eller skole – og mod den by, der så er aktuel i denne periode. Aktiviteterne spredes – når der skal dyrkes sport i foreninger, tager man også til andre byer. Der er for få aktive til at danne hold i Lihme alene. Lokalhistorisk arkiv og overbygningsskolen ligger i Balling. Industrivirksomhederne skal findes i andre byer.

De yngre i Lihme og Vestsalling i øvrigt har ofte været andre steder i landet for at arbejde. Så vender de tilbage, for det andet sted ”kunne jeg bare ikke falde til i”. Folk vender sig ikke i mod nærliggende sogne og byer i Salling. De ser sig tilsyneladende heller ikke i modsætning hertil, hverken med hensyn til handel eller skole.

Kommunen – og Øst-Danmark

Lihme vender sig heller ikke mod Skive, selvom man fandt det bedst at sikre skolesamlingen for Lihme ved den seneste kommunesammenlægning. De ”indfødte” udtaler godt nok, at ”alting jo skal centraliseres”. Som man f.eks. siger om skolen: ”Det vil være slemt, hvis den lukker, så kommer der slet ikke yngre familier hertil.” Men frem for Skive retter yngre som ældre ”indfødte” Lihmeboere i højere grad kritikken mod Øst-Danmark. Det er der, de sidder – bag skrivebordene - og bestemmer uden at have den ringeste ide om, hvad de egentlig har med at gøre, og hvad det betyder lokalt. ”De burde komme herud og se, hvor fantastisk det egentlig er.” Det virker som en ganske udbredt opfattelse, at politikere og embedsmænd bare vil centralisere alt. Tingene kunne se helt anderledes ud, hvis der blot var vilje til det, blandt de der bestemmer. På besøg i forårsvejret lyder det henover kartoffelrækkerne: ”Det er næsten synd for dem, der skal sidde inde bag et skrivebord – men de må jo ku’ li’ det!”

Resten af verden – og forbindelserne til den

Der er på en almindelig hverdag ganske meget trafik gennem byen, en del traktorkørsel med landbrugsmaskiner på vogne, men især mange personbiler. Ved krydset er der etableret trafikchikaner og hastighedsreguleret til 30 km i timen. En af beboerne i kanten af byen ved indfaldsvejen hilser, under havearbejdet, på hovedparten af bilerne, der passerer. En del dytter, idet de passerer. Han nævner, at han for nylig er blevet opereret i armen. Det er nu ikke på grund af overanstrengelse ved al

den hilsen - men der er altså megen trafik og hilsen. Trafikken, forklarer han, er endnu voldsommere tidligt på dagen mellem kl. 6 og 7, hvor mange mennesker kører fra Lihme og omegn til arbejde i større byer.

I sidste udgave af Traps Danmarksbeskrivelse fra 1962 står godt nok: ”I sognet ender en landevej fra Skive”. Derudover har jernbanen gennem Vestsalling kun lige strejft sognet ved Nørhede, hvor der var et trinbræt for Vestsalling banen. Derudover var der trinbræt ved Mejeriet ved Brodal. Banen blev nedlagt 1966.

Men landevejen fra Skive ender ikke bare her, den fører tydeligvis også herfra. Den hedder stadig ”Amtsvejen” og løber fra korsvejen midt i Lihme til Skive. Inden man når så vidt, kommer man imidlertid til rundkørslen ved Kærgaardsholm. Her ser man tydeligt, hvordan sognet ligger tæt på et krydsfelt - ganske iøjnefaldende landskabsmæssigt. Her kører man op til Salling og ned til den vestjyske hede. Et dramatisk møde mellem landskabstyper. Fra rundkørslen er der 10 km til Skive, 14 til Vinderup, 31 til Holstebro etc. Krydset ved Kærgaardsholm ligger ikke i Lihme sogn – men det synes at have en særlig betydning, i hvert fald for tilflytterne. Rundkørslen prydes af et ”forstenet søpindsvin”, en sebbedejesten, i over størrelse, skabt af kunstneren Poul E. Nielsen, der bor i Lihme. Den står som et symbol for naturen ved Limfjorden, fortæller kunstneren selv. Dette motiv er brugt på forsiden af et af de seneste numre af Lihme-bladet. Her er en slags port til verden og stedet synes oplagt at tage udgangspunkt i, når der fortælles hvor kort eller langt der er til f.eks. sygehuse, større indkøbscentre og lignende.

Der er ikke så langt til steder udenfor den kommune, Lihme nu hører til. Selvom en del mennesker arbejder i Skive, og denne by nu er blevet kommunens hovedby og administrative centrum, så nævnes den ikke meget. En af de ældre indbyggere fortæller i forbindelse med snakken om skolegang som en helt naturlig sag, at dengang man ikke kunne få en længere skolegang lokalt, var der en del, der læste videre i Vinderup. Det undrer mig, vi er jo i Salling. Jeg spørger, om det ikke var Skive – det var det ikke.

De mennesker, der er flyttet hertil på grund af den skønne natur og landskabet, og som arbejder udenfor sognet, bl.a. bag skriveborde, opfatter sig selv som mere globale og mere ”universelt” orienterede end de mennesker, der altid har boet her. De vil gerne ud og se resten af verden, på ferierejser, og de er stolte af, at de har søgt midler hjem fra den samme verden til det lokale område. De nye medier, som de forstår at håndtere, giver jo også gode muligheder og forbindelser. Nogle har

hjemmearbejdspladser herigennem. Nogle er knyttet til virksomheder meget langt væk.

De lokalhistorisk interesserede har imidlertid også meget længe brugt de nye medier og internettet. Lokalhistorikeren fortæller i hvor høj grad computerne bruges på arkivet: Til registrering selvfølgelig, i formidlingen – arkivet har egen hjemmeside. Og så i kontakten med brugerne, bl.a. med mange efterkommere efter udvandrere fra området. Han nævner en af arkivets frivillige, der er over 80 år. Han holder meget af at besvare henvendelserne vedr. slægts- og sognehistorie, der kommer via mails, det er spændende at være i direkte forbindelse med USA, Canada, Australien.

Indtil videre ligger Vestsalling, set fra beboernes øjne, faktisk meget tæt på resten af verden. Man er tilsyneladende bare meget mere opmærksom på verden, end omvendt.

Det er sikkert, at både indfødte og tilflyttere er meget bevidste om Lihmes attraktioner og særlige historie. En vis selvbevidsthed gør sig måske gældende her. Er man bevidst om sine rødder og områdets værdier, er det måske lettere at forholde sig åbent til omverden. Man behøver vel ikke forskanse sig.

Historiens betydning

Den lokale historie – skolesamlingen

Historien virker ganske nærværende for folk i Lihme, på forskellig vis. Ved et besøg ved Lihme Kirke mødtes jeg af en larm, der kom af mødet mellem gammelt og nyt. En gul ”gravko” var ved at rydde jord af. Et stort brunt felt havde afløst et par ældre bygninger her op mod kirkens parkeringsplads. Gravkoens fører rømmede mulden af forsigtigt i lave vandrette strøg. En kvinde i overalls og med skovl fulgte afrømningen, det var arkæologen. Samtidig snakkede hun med lokalhistorikeren, der havde kopier af gamle billeder med. Den gamle skole og lærerboligen, der siden 60’erne havde fungeret som bl.a. menighedshus, var nu blevet revet ned. For nogen tid siden var her åbent hus, har ugeavisen fortalt. Folk kunne se bygningerne en sidste gang, kigge på gamle billeder fra stedet og få en snak. Det var noget af et tilløbsstykke. Efter sigende kom folk, der har rødder på egnen, endda rejsende hertil langvejs fra for at være med.

Lokalhistorikeren fortalte om de tidligere bygninger på stedet og mulige spor herefter og arkæologen fortalte, at der allerede nu så ud til at være spor af stolpehuller. Måske vil man også finde de folk, der ikke er blevet begravet i indviet jord. Mange mennesker vendte forbi på cykel eller i bil

for at se, hvad der foregik og få en snak. Genboen syntes, det er lidt mærkeligt, at bygningen nu er væk, men den var ikke vel vedligeholdt. Nu har han fået en fin udsigt – og mente, at det da må have hævet værdien på hans ejendom betragteligt. Flere har gået i skole her. Nogle fortalte, at den daværende lærer var streng, og en havde ”slet ikke noget godt at sige om ham”. Måske er det derfor, det ikke gør så meget, at bygningen er væk. Og den var ”jo kun 100 år”. En tidligere lærer ved den ”ny” skole har ikke gået i den gamle, ikke kendt læreren her og synes, at ”det godt nok gjorde ondt at se den forsvinde”. Alle kendte vist føreren af gravkøen og den mand, der med traktor og vogn førte jorden væk: ”Hvor kører han hen med den?” Alle var også meget interesserede i, hvad der vil dukke op af jorden. Det menes, at arkæologen vil få tid og lov til at gøre arbejdet ordentligt færdigt her: ”Det er jo det offentlige, der er bygherre her – ikke en privat med hastværk, som da laden skulle ned ved Kås.” Det myldrede lidt omkring udgravningen.

Det er ikke blot tilskuerne ved udgravningen, der virker ret bevidste om stedets historie. Eller er det rettere om stedets attraktioner? Der henvises altid hurtigt til kirken, til Kås, til den spændende natur og det flotte landskab. Derimod finder jeg selv tilfældigt frem til Lihme-samlingen. Der er ingen, der henviser til den i samtalerne. Derimod kender de den udmærket, når jeg efterfølgende spørger til den. På Spar Sallings tilbygning mod parkerings- og rutebilholdeplads ses navnet, og i et udstillingsvindue til denne side ses flere udstoppede fugle. Man kan frit gå ind i pengeinstituttets åbningstid. Her viser det sig, at monterne rummer både fugle og andre dyr, en privatejet stensamling og en hel del arkæologiske fund. Her er også et pragteksempel af en sild, fisket ud for Kås Hoved af brdr. Miltersen og optaget i Guinness Rekordbog i 1980’erne. En anden fin ting er Danmarks ”ældste pensel” fra 1507, fundet i et lydhul under restaurering af kirken.

Det ligner en god gammeldags skolesamling. Det er det også. Det oplyses i tekst på en af monterne, at samlingen har været på Lihme skole. Den blev grundlagt på initiativ af førstelærer Jensen, der var ved skolen fra 1925-50. Hans efterfølger, lærer Eriksen, fortsatte arbejdet med samlingen – og hans efterfølger igen blev Ib Svenningsen, der i dag er leder af det lokalhistoriske arkiv. Samlingen blev ført med til den nye skole fra 1965. Der er ført en fin protokol over sagerne. At denne samling er havnet ved Spar Salling skyldes usikkerhed for fremtiden: Det berettes, at samlingen i årene 1995-2005 lå noget ubemærket hen. Ved den seneste kommunesammenlægning ønskede kommunen at få afviklet samlingen. I Lihme var man også usikre på, hvad der ville ske, hvis skolen blev nedlagt. I al fald behøvede Spar Salling på dette tidspunkt et nyt lokale til møder – og der blev enighed om, at samlingen kunne få til huse der. Sparekassen tilbød at afholde alle udgifter herved. I dag er samlingen under tilsyn af Museum Salling. Lærerne i

Lihme har helt sikkert gennem flere generationer ydet deres til, at eleverne lærte egnen og dens særlige natur- og kulturhistorie at kende.

I Sparekassen er to ansatte, de bor begge i Rødding, men har arbejdet i Lihme i en årrække og er meget fortrolige med den daglige gang her. De fortæller, at folk jævnligt kommer ind og kigger på sagerne. De kan huske samlingen fra deres skoletid, har måske selv fundet og afleveret en del af sagerne. Venter man på at komme til ved ekspeditionsskranken, er det let at få tiden til at gå i det lille lokale. Er det måske især folk, der er født og opvokset her, der finder samlingen værd at kigge på? Det er i al fald ikke den, der henvises til i turistbrochurer og andet markedsføringsmateriale.

Historien erindret

Både de, der har boet her altid, og de tilflyttere, der har boet her lang tid, har oplevet, hvordan en stor mængde forretninger er svunden ind, så der i dag kun er en brugs tilbage. Hvordan børnenes antal er faldet, og stadig falder, så skolens fremtid er usikker. Det kan også yngre folk huske. De ældre husker desuden den tid, hvor der virkelig var mange gårde og huse i den nærmeste omegn, hvor der var mange mennesker i de gårde og huse, hvor ”landeri” var hovedbeskæftigelsen, og livet præget af praktiske gøremål i det fri, ikke af skrivebordsarbejde og overadministration andre steder i landet. Det var dengang mejeriet i Brodal havde 248 leverandører. Det er nedlagt for længst, og i dag fortælles det er der blot 2-3 gårde med malkebesætninger i hele sognet. Den ældre tid huskes også for besværlige transportforhold – og samtidig for megen sammenkomst og kommen-hinanden-ved.

Naboen til de ledige byggegrunde i selve Lihme mener, at det vil blive svært at få dem solgt. Her ved den østlige indkørsel til byen var også udlagt grunde til erhvervsformål, til industri. Det skal vist sløjfes, mener han. Ingen tror vist rigtig på, at det bliver til noget.

Genbo-huset på den anden side af vejen står også tomt, her boede en ældre mand til sidst. Tidligere var der gartneri på denne ejendom. Det er ikke til at se spor af den virksomhed mere. Nu er det nok svært at få solgt.

Nærmeste nabo er ellers et lille rækkehus, der står delvist tomt. Endnu en beboer er ved at flytte ud. Rækkehuset blev opført da det gik godt for træindustrien i Sallingområdet. Den nærmeste virksomhed i den branche lå blot få km fra Lihme, i Ålbæk. Den var meget stor og beskæftigede mange mennesker, erindrer flere folk i byen. Dengang kom mange folk kørende til Lihme for at gå på arbejde, i stedet for at køre herfra. Og der blev altså behov for at bygge boliger til unge og enlige – rækkehuset kaldes også for ungdomsboliger. Nu taler man om, at de skal rives ned. De er for små,

byggeriet for ringe, og der er slet ikke behov for dem. De unge bosætter sig ikke i Lihme, men i de større byer, hvor uddannelsessteder og arbejde er.

I dag kommer kun få mennesker til Lihme by for at arbejde, i brugsen, sparekassen og på skolen. De fleste af dem jeg træffer er sallingboer af oprindelse, en enkelt morsingbo. De bor også i Vestsalling, blot i nabobyer: Rødding og Balling. Til gengæld bor brugsuddeleren i byen og har gjort det i 13 år. Der hører en bolig med til Brugsen, den ligger lige ved siden af. Så her er kommentaren blot, at ”Jo, man bliver da set an, men...” Den vistnok største virksomhed i sognet, med hensyn til antallet af medarbejdere, er et svinebrug. Her beskæftiges 12 medarbejdere fra bl.a. Holland og Rumænien. En del af dem vil gerne blive og bosætte sig her med deres familier. De får mindsteløn, fortæller ejeren selv, men det er stadig bedre end det, de kan få hjemme.

Lihmes historie i ”mands minde”, de personlige erindringer, bliver let til en historie om nedgang eller tilbagegang. En erindring om lysere tider. At det fungerede, var sjovere eller bedre i gamle dage. Hvad gør det ved folk i nutiden? Bremser det en fremadrettet aktivitet?

Historien i markedsføringen

Det er kun de Lihme-boer, der har boet her i længere tid, der kan have disse direkte erindringer om en historisk udvikling. Hvordan her var før i forhold til nu. Både ”gamle og nye” Lihme-borgere henviser derimod til en række meget specielle seværdigheder, særlig og sjælden natur- og kulturarv. Kirken f.eks. der nævnes i et dokument allerede 1176, men mener man, er meget ældre. På hjemmesiden står, at den skulle være en af de fire ældste kirker i Jylland. Den har rigtig mange billedsten, endda en havfrue findes her. Bygningen har arkitektoniske træk, der ellers kun kendes fra det engelske, og indenfor er der rester af et herremandspulpitur i tårndelen, enestående kalkmalerier i koret med ”keltiske” fletværk. Og døbefonten er stor med meget flotte billedhuggerier. Et motiv: En ridder der slås med en drage er sært bekendt. Den har prydet 500 kr. seddelen i den tidligere serie af pengesedler. I en montre i tårnrummet fortælles historien herom. Senere genfinder jeg scenen i Lihmebladet som et logo eller en vignet.

Resten af sognet er også fuld af gode historier, sjældenheder og dramatik. Historien har klare fysiske udtryk, her ses f.eks. mange, meget store og imponerende gravhøje bevaret. Sognet selv ligger udspændt mellem tre imponerende herregårde: Spøttrup Borg i nord, Hostrup i syd og Kås i vest. Kun sidstnævnte ligger dog indenfor sognegrænsen. Den har været ejet af Færch-fonden siden 50’erne. På Kulturarvsstyrelsens elektroniske side, ”1001 fortællinger”, er både Lihme kirke og Kås medtaget i form af historien om den ulykkelige Hvas til Kås, der først fik brændt sin hovedgård

af under Grevens fejde, for derefter alligevel at blive mistænkt for at stå i ledtog med Skipper Clement – og halshugget for det. En kontraordre fra kongen kom for sent. Hovedbygningen fra 1500-tallet og store dele af det omgivende landsskab er fredet. Ved Kås findes flere botaniske sjældenheder som Strandhornskulpen og i det gamle egekrat over hundrede forskellige mosarter. Endelig fremhæves af alle det flotte landskab med det dramatiske samspil mellem et kuperet åbent terræn og Limfjorden. Det er det, folk, flytter hertil for eller i det mindste grunden til, at de erhverver et af områdets mange sommerhuse.

De særlige attraktioner er enestående på landsplan, og knytter på forskellig vis an til den store nationale historie. De gør stedet til noget særligt, ikke bare en landsby som enhver andet. Stedet har noget at byde på, noget beboerne kan være stolte af, en mængde herlighedsværdier. De er synlig grund til både at blive her, hvis man er født her, og de gør det let at forklare, hvorfor man vælger at flytte hertil.

Fællesskaber og mødesteder

Hvilken baggrund man end har og hvor længe man end har været her, er man enige i det, at Lihme er et ”dejligt sted”. At naturen og historien kan hamle op med det meste på landsplan. Samles de forskellige grupper i Lihme om det – eller om andet?

Møderum og brugen af dem

Der er fysiske møderum på hhv. skolen, hertil er også knyttet en slags medborgerhus, og i forsamlingshuset. Der er også en sportsplads og mindre idrætsanlæg.

Skolen nævner flere – uden den er det tvivlsomt, hvad der bliver af Lihme. Som samlingspunkt er der vist nok ikke sket meget her i form af fælles arrangementer, hvor forældre f.eks. samles og ordner noget praktisk for skolen. Men når der er skolearrangementer er der opbakning, ikke bare en men to forældre møder op – 98% er med, anslås det.

Sportspladsen bruges ikke rigtigt, som det fortælles: Kommunen slår troligt græsset, men de unge og yngre tager til nabobyer for at dyrke idræt. Her har engang været en Idrætsforening, men det sker ikke længere her.

Pensionistforeningen har lidt petanque og bobb, men det er ikke alle, der synes det er sagen. Der er også nogen, der mødes for at cykle sammen: ”Sidst var vi tre”, bemærkes det tørt.

Formelle fællesskaber

Der er ifølge Udviklingsplanen omkring 20 foreninger i området. Ifølge deltagerne i SWOT-analysen og forfatterne til planen er det meget svært at finde fodslaw mellem disse foreninger, specielt omkring større tiltag. De tilflyttede beretter om et vist modsætningsforhold mellem ”den gamle” Borgerforening og det nyere netværk, der har søgt midler hjem. Der er uenighed om arbejdsmetoder, organisation og strategi. De interviewede nævner ellers især pensionistforeningen og havnen.

Megen fælles offentlig aktivitet synes der ikke at være. Der er vistnok en årlig byfest – ellers vist ikke rigtig. Der er dog en række bestemte årstidsbestemte fester som til fastelavn og jul samt bankospil o.l., arrangeret af Borgerforeningen, viser et lille program herfra. Hvor stor opbakningen er, er uvist.

Havnen ved Gyldendal blev indviet i 1986 – og er stadig udviklet siden. Den ejes, fremhæves det af flere, af indbyggerne selv, der er samlet i bådelaug og havneforening heromkring. Her synes ”indfødte”, folk der har haft deres udkomme af fjorden og ved teglværket, og de mange tilflyttere at mødes i fælles glæde over stedet. Her er stor aktivitet i forbindelse med bådepladser for lyst- og gæstesejlere, restaurant, og mange aktiviteter også for unge sejlere, bl.a. optimistjoller samt kajaksejls.

Uformelle fællesskaber

Der har de seneste år været fælles spisninger, berettes det. ”Det er jo meget populært i disse år – også andre steder”. De har samlet mange Lihme-boere, både af den ene og anden slags. De er begyndt på privat initiativ, og finder ikke sted via en bestemt forening men gerne i samarbejde med. Forskellige folk tager det op. Deltagerne betaler under 50 kr. Det laver frivillige mad for – og arrangementet afholdes på skole/medborgerhus for her koster det ikke noget, i modsætning til forsamlingshuset. Fællesspisninger fremhæves i Udviklingsplanen, som noget man gerne vil holde fast i.

Lihmeboerne synes ikke, man kommer hinanden så meget ved. Det er måske ikke så meget et skel mellem ”tilflyttere” og ”indfødte” som mellem generationer, mener en af de ældre sidstnævnte. En gang var det skik, at man mødtes i forskellig anledning. Var der konfirmation eller anden fest, viste man opmærksomhed, som man nu formåede, og omvendt blev man så inviteret, igen i forhold til hvad huset formåede. I det mindste en kop kaffe, blev der budt på. I dag er den ældre generation kørt træt i at give og vise opmærksomhed – uden at få noget igen. ”Vi bliver aldrig inviteret ind, selvom man har givet noget, så nu synes vi, det kan være det samme”.

Denne udvikling bekræftes af lokalhistorikeren og læreren, der fortæller, hvordan han via den tidligere skoleleder hurtigt fra ankomsten i 1964 kom med i kortspil og visitter på gårdene i omegnen. Mændene spillede kort, kvinderne strikkede og den slags – men ”det var sidste ende af det. Vores generation kunne ikke rigtig holde fast i den slags. Kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet. Det døde ud.”

I dag kender man ikke nødvendigvis naboerne. Måske står husene endda tomme og til salg omkring een. Det er ikke så festligt. Det er klart i strid med opfattelsen af Lihme som en landsby. Et lille samfund, hvor alle kender alle og viser hinanden hensyn. Til opmuntring skal siges, at oplevelsen som udefra kommende er, at her faktisk hilses – og snakkes om lejlighed gives. Man kender dog i vid udstrækning hinanden.

Fremtid og udvikling – muligheder

Grundene udlagt til industri ved byens østligste kant er opgivet. Ingen tror rigtig på vækst i den retning. Skolen finder alle er et meget væsentlig aktiv, men man erkender også hurtigt, at hvis børnetallet fortsat falder – som alt tyder på, at det vil – så kan der jo ikke fortsat være en skole.

Det er en almindelig opfattelse, at mange af de nuværende beboeres børn, om muligt vender tilbage til området om ikke til Lihme, så dog de nærmeste områder i Salling. Derimod er man ikke sikre på, at ”børnebørnene” vil vende tilbage i samme grad.

Det faldende indbyggertal og den ”skæve” alderspyramide med få yngre og børnefamilier bekymrer. Hvad enten man er tilflytter eller indfødt: Hvor mange kræfter har man så, at lægge i at vende den skitserede udvikling – som ældre? Tidshorisonten er kort og interessen er måske begrænset?

At kommune og arkitekter – og Visionsgruppen mener, at landsbypræget skal bevares er fint. Men det kan jo blive en ren kulissey. I praksis satses der i det små på turismen, på strømmen til og fra sommerhusområderne med salg ved vejen, atelieret, markedsføringen i form af hjemmeside m.m.

Bl.a. lokalhistorikeren ser store muligheder i brugen af de nye medier, computere og internet. Der skal satses, man er først lige begyndt og der er så stort et potentiale og uudnyttede muligheder. En af perspektiverne heri er, at man kan bo og arbejde i det smukke Lihme. Ikke i virksomheder, der ligger her fysisk – men world wide. Der er allerede en del mennesker her, der kombinerer arbejde ude og hjemme, f.eks. en stilling ved Skive kommune, hvor en dag er hjemmearbejdsdag ved computeren. Måske kan man

alligevel få yngre folk til at flytte hertil – ikke nødvendigvis til kysten men lidt længere inde i land, hvor husene stadig er billige. Her hvor der er lys, luft og plads til børnene.

Selvom der er forskel på folk i Lihme, på ”nye og gamle” indbyggere, på deres baggrund, uddannelse, måder at formulere sig på, så forenes de i glæden og stoltheden over området, hvor dejligt det er og hvad det byder på. Uenigheden ligger i fremgangsmåde og form – hvilke konkrete tiltag skal til i Lihme for at fremtidssikre stedet, og hvem skal stå for det? Det bliver nok et spørgsmål om kommunikationsevne på tværs af kulturforskelle.

Ullared

En fremmed kommer til Ullared

Da jeg kom til Knäred betragtede jeg mig selv som en fremmed, der kom til byen. Det på trods af, at jeg havde besøgt byen to gange tidligere. Min viden om byen var ganske lille og jeg havde ingen forhåndsviden eller forhåndsforståelse af, hvad der foregik her. Min eneste viden angik byens størrelse, fysiske udtryk og lidt om, hvad her fandtes af attraktioner. Knäred var for mig en ganske ukendt svensk landsby i Halland, og så lignede den en dansk landsby.

Situationen kan ikke siges at være den samme ved mine besøg i Ullared. Jeg havde et forhåndskendskab til Ullared, inden jeg kom, og det kendskab kan udtrykkes i et enkelt ord; Gekås. De svenske partnere i LISA havde på projektmøder berettet om Ullared, og om at her lå Gekås. På et partnerskabsmøde i Sverige besøgte alle deltagere Gekås, hvor varehusdirektør Boris Lennerhov holdt et oplæg, hvor vi fik gennem en del tal fik et indtryk af, hvor stort Gekås var på alt, som kunne måles. Selve Ullared som by fik jeg intet indtryk af, da målet var Gekås. De mange tal fra varehuset imponerede mig, og da jeg kom tilbage til Danmark fortalte jeg mange om de imponerende tal. Senere, da jeg fik at vide, at Ullared af de svenske partnere var blevet udvalgt, som objekt for denne analyse, gjorde jeg mig mange overvejelser om, hvad det var for en bygd, jeg skulle besøge. I min bevidsthed så jeg kun Gekås gule bygninger, p-pladsen, klippen bag ved denne, og så forestillede jeg mig campingpladsen. Jeg kunne ikke forestille mig, hvordan landsbyen Ullared ville se ud. Ærgerligt må jeg indrømme, at det var med lidt usikkerhed i kroppen og usikre forestillinger, at jeg skulle besøge Ullared. Hvad er det her for et fænomen?

Flere af dem, jeg interviewede i Knäred, havde spurgt til, hvilke andre steder jeg skulle besøge. Da jeg sagde Ullared, fik jeg mange og lange fortællinger om Gekås. De interviewede fortalte alle uopfordret om deres kendskab til varehuset, som de havde fra tv, reklamer og egne besøg. Det var ikke byen, vi talte om. Næsten alle tog mindst en gang årligt til Ullared for at shoppe. Alle havde en mening, positiv eller negativ om, hvordan det måtte være at bo her. Der var ingen tvivl om, at for indbyggerne i Knäred var Ullareds identitet fuldt ud Gekås. Sådan må man også tænke overalt i Sverige. Ullareds-boerne er berømte, ikke for hvad de er, men for hvad de har.

Det var ikke uden visse forestillinger og en vis spænding, at jeg skulle tage til Ullared. Jeg følte ikke længere, at stedet egentligt var så ”ukendt”. Her

skal det bemærkes, at analysen af Ullared vil blive opbygget på en anden måde end den i Knäred. Nogle af overskrifterne vil være identiske, men andre vil være anderledes, da karakteren af materialerne er anderledes. Interviewene er begge steder de dominerende, men Ullared har f.eks. ikke en hjemmeside og en lokaludviklingsplan.

Inden jeg tog til Ullared, besluttede jeg mig for, at jeg ikke ville starte med at spørge om Gekås, og at de interviewede selv skulle komme ind på emnet. Var holdning til Gekås indgangen til interviewene, lå der her en forforståelse af, at varehuset determinerede udviklingen i Ullared, og at det ene og alene var med til at give Ullared sin identitet. At Gekås spiller en stor rolle i denne sammenhæng, kan der dog ikke være tvivl om, men andre forhold spiller også ind – selv om de kan være svære at få øje på!

Her er mennesker og biler overalt

Jeg forlod Laholm ved 9-tiden om morgenen og skulle køre ad E6 til Falkenberg og her dreje fra mod Ullared. Dagen før havde jeg kigget på et kort og undret mig over placeringen af Gekås. På det tidspunkt kendte jeg ikke til varehusets etablering og udvikling. Inden jeg i Falkenberg drejede fra mod 154 og begyndte ”opstigningen” de 70 m til Ullared, gjorde jeg mig nogle forestillinger om, at jeg ville komme til at køre de 33 kilometer i en lang kortege klemmt inde mellem lastbiler og personbiler. Sådan kom det ikke til at gå. Trafikken gled fint, og der var faktisk ikke mange biler på vejen. Vejen til Ullared fra Falkenberg var en smuk tur med en meget varieret natur. Efter ca. 20 minutter nærmede jeg mig Ullared. Det første bevis på, at jeg var tæt på byen, var industrikvarteret, som lå på højre side af vejen. Lidt efter så jeg på venstre hånd Gekås store karakteristiske bygning og den velorganiserede, men også diskrete indkørsel til p-pladsen. Undervejs var der ingen store skilte, som gjorde opmærksom på Gekås, men det er vel heller ikke nødvendigt. Man ved jo, hvad man kører efter. Jeg modstod fristelsen til at køre ind på p-pladsen og udskød mit første besøg, til jeg havde set lidt nærmere på Ullared.

Kort efter kom jeg til krydset midt i byen. Stedet, hvor 154 og 153 skærer hinanden. Jeg valgte at køre mod Varberg, da der i denne retning umiddelbart så ud til at være mest by. Jeg valgte at køre ud ad byen med 153, for dels at finde mit bed and breakfast dels for at få et indtryk af byens omfang. Mit bed and breakfast lå på Ullared Hagaberg 407. Da jeg først kunne komme ind kl. 16 kørte jeg tilbage til mod centrum og valgte at køre ind ved politistationen og kommunekontoret. Jeg blev meget overrasket over al den trafik og den aktivitet, som var i, hvad jeg oplevede som Ullareds centrum. Min umiddelbare reaktion var, at jeg var kommet til en mindre grænseby, hvor der sker en stor udveksling af varer og mennesker, og hvor trafikken er enorm i forhold til stedets størrelse. Ikke kun livet, men

også byens udseende omkring, hvad der kunne kaldes et centrum, mindede mig om en grænsestation. Her har alt ofte umiddelbarhedens præg og handelslivets præg med de billige varer.

Hvor er centrum, og hvor bor man?

På sydsiden af 153, hvor jeg holdt, lå politistationen, kommunekontoret, busstationen og en bank. Længere bag ved lå Gekås og butiksområdet samt nogle udlejningsejendomme. Overfor, på nordsiden, lå to butikker og en benzinstation. Byen så ikke ud til at have et mere traditionelt centrum med et torv. Centrum var et par langstrakte p-pladser på begge sider af hovedvejen. Stedet indbød ikke til, at jeg stod ud af bilen for at gå på opdagelse. Her virkede umiddelbart lidt rodet og larmende på grund af al trafikken. Som den fremmede jeg alligevel syntes, jeg var, parkerede jeg bilen og som det første gik jeg på Gekås, jeg måtte se det. På vejen ned mod Gekås passerede jeg forbi ”torvet” og tænkte på, hvem som kommer her. Tilhører det de, som bor i lejlighederne, eller de, som shopper på Gekås? Torvet ligger lidt langt væk fra byens øvrige boligområder, som er villaområder. Det virker ikke sandsynligt, at børnefamilier kommer for at bruge legepladsen, som findes i forbindelse med torvet.

Vejret er koldt og lidt blæsende. Foran Gekås er der ikke mange mennesker, men det er heller ikke stedet at opholde sig i dag. I butikken er der godt med luft omkring en. De besøgende fylder ikke meget i butikken. Jeg går en runde, kigger lidt på priser, men mest på, hvad det er folk køber, og hvad der er for kunder, der er i butikken. Ender med at købe to cd’er med svensk musik. Prisen er OK. Billigere end jeg vil kunne købe dem i Danmark. Jeg har fortsat en time, inden jeg skal lave dagens første interview.

Efter Gekås vælger jeg at krydse hovedvejen og gå over i kvarteret nord for 153 og bag ved ICA. Husene her er bygget i mange forskellige stilarter og af mange forskellige materialer. Umiddelbart vil jeg vurdere de fleste til at være bygget i 1960’erne og 1970’erne. Jeg ser ikke mange ældre huse og hele kvarteret virker nyt på grund af den måde, der er planlagt på. Vejene er temmelig smalle og temmelig lige. Kvarteret virker nyt, og her er måske ikke så meget miljø eller stemning, som hvis det havde været et ældre kvarter. På en måde lader Ullared til at være en ”ny” by. Byen ser ud til at være klemmt inde mellem vejene og skoven. Ullared er for mig ingen skovsbygd, men et handelssted klemmt inde mellem vejene og skoven. Jeg tænker, at det kan være svært at markedsføre Ullared på naturen og idyllen. Den er ikke lige til at få øje på. Efter turen rundt i villakvarteret krydser jeg igen vejen. Trafikken kan ikke alene skyldes kunder til Gekås, for de behøver, så vidt jeg så på min køretur ikke at komme gennem Ullared. Måske undtaget den kundetrafik, som kommer øst fra.

Erindringerne om Ullareds historie

I Ullared har man et temmelig udbredt kendskab til byens historie de seneste knap 50 år. De erindringspunkter, man har, er Gekås historie. For de ældre i Ullared, fra 60 og fremefter, er byens historie identisk med Gekås historie. Man identificerer sig med varehusets historie, og man kender til de tilbygninger, som har fundet sted i forskellige perioder. Man virker stolte over at den oprindelige ejer kommer fra byen, og man understreger gerne, at man på den ene eller anden måde har kendt han. De senere ejere, som også er lokale, omtaler man heller ikke uden en vis stolthed. De dominerende erindringer er knyttet til en butik og dens ejere. Beboerne i Ullared er stolte over, at der her findes et foretagende, som er kendt ikke alene i Sverige, men over hele Norden – og måske Nordeuropa. Gekås synes for beboerne i Ullared at være mere end blot en butik. Varehuset er blevet til en institution, som spiller en betydelig rolle for, hvad der sker i Ullared, og for hvordan det er at bo her. Måske kan det siges, at Gekås spiller samme rolle for Ullared, som Freden i Knäred spiller for denne bygd. Gekås må siges at være mere nærværende end Freden, da varehuset fortsat spiller en aktiv rolle i hverdagen, mens Freden er en begivenhed, som kun eksisterer gennem et mindesmærke. Det kan siges, at Gekås er et monument over Ullareds historie, da de forskellige tilbygningsfaser kan ses: Det første varehus er placeret inden i det nye. På den måde bevares de historiske spor.

Ullared har sin egen fotograf og historiker. Han har siden 2. verdenskrig i fotografier og film dokumenteret Ullareds udvikling. Selve hans fortælling om Ullared går tilbage til tiden, hvor de to jernbaner kom byen. Denne periode er også veldokumenteret, men dog med andres billeder og film. Det foredrag, som fotografen med mellemrum afholder i Ullared og de omkringliggende byer, er bygget op omkring to hovedtræk i byens historie. Det ene er jernbanernes historie og det andet er Gekås' historie. Disse to begivenheder, som afløser hinanden, har været omdrejningspunkterne i Ullareds historie, og det er de begivenheder, dog mest Gekås, som indbyggerne henviser til, når de omtaler byens historie. Hvilken betydning fotografens foredrag har for erindringerne i Ullared, kan det være vanskeligt at sige noget om, men det kan være med til at strukturere indbyggernes erindringsglimt, især omkring Gekås.

Selvom det ikke fremgår eksplicit i foredraget og billederne, så synes der med banen og Gekås at være en vis kontinuitet i Ullareds historie, og den handler om varetilførsel, handel, vareomlastning, og vareudførsel. Det er den røde tråd i Ullareds historie, og det har på alle måder præget byen. Med Jellereds-banens etablering i 1904 og Falkenberg-banens etablering i 1910 blev Ullared, som på det tidspunkt bestod af få huse, et jernbaneknudepunkt. Ullareds historie følger det vanlige mønster for udvikling, når banen

kommer. Her kom ikke bare en men to jernbaner og med disse fulgte en øget handel. Folk byggede huse langs med banen og omkring stationen. En lang række funktioner som handel og en række forskellige håndværk og småproduktion opstod.

De to jernbaner havde forskellig sporbredde. Falkenberg-banen var smalsporet og Jellered-banen var bredsporet. Ifølge fortællingen var det et rent økonomisk anliggende. Smal-banen var billigere at anlægge. De to baner kunne ikke anvende hinandens materiel og derfor måtte der i Ullared foretages en omlæsning mellem banerne. Netop der, hvor omlæsning fandt sted, er Gekås i dag placeret. Det må siges at have en vis symbolværdi. Falkenberg-banen blev lukket i 1959 og Varberg-banen blev det i 1961. Godstransporten blev herefter overtaget af lastbiler. Som følge af vejkrydset fortsætter trafikken gennem Ullared, og byen vokser fortsat omkring en infrastruktur. Nu er det ikke banen, men vejen som fører folk og varer til og fra Ullared.

Den almindelige opfattelse af Ullared er, at den service man har i dag er blevet til i slutningen af 60'erne og første i 70'erne, hvor et "moderne samfund" blev skabt. Det er hovedsagelig den offentlige service, som er blevet bevaret. Byen har i samme periode mistet mange butikker og restauranter, og man frygter at miste flere.

Ekspansionen i slutningen af 1960'erne og øget tilflytning

Om der fra banernes nedlæggelser har været en tid med stagnation, står ikke helt klart, men på grund af hvad de interviewede fortæller, fandt der i slutningen af 60'erne og i begyndelsen af 70'erne en øget tilflytning sted til Ullared. Årsagerne udover den generelle industrialisering er ikke helt tydelige, men Gekås ekspansion og dermed nye arbejdspladser kan have en betydning. Det samme kan åbningen af en ny skole i slutningen af 60'erne, hvor mange nye lærere og dermed uddannede folk, kom til Ullared. En stor gruppe af dem, som flyttede til byen i denne periode, blev de bærende kræfter i byen frem til deres pension. Disse personer, som blev kulturbærende, fungerede som "ildsjæle" og stod for opbygningen af Ullareds foreningsliv. Det er denne gruppe af nuværende pensionister, som er en vigtig bidragsyder til fortællingen om Ullareds historie fra slutningen af 1960'erne og til i dag. Flere af disse er blevet interviewet, og de fortæller den samme historie og ser de samme perspektiver for Ullared. Deres beretning om Ullared i dag er set i forhold til, hvordan her var, da de kom og i forhold til, hvad de gjorde. Denne generation har taget patent på fortællingen om Ullared. Pensionistforeningen er det sted, hvor disse folk i dag lægger deres energi, og det kan mærkes på foreningens aktivitetsniveau. Det er spørgsmålet, om pensionisterne nu i kraft af deres situation, har fået et nyt fællesskab. Det som binder dem sammen er deres ønske om, at der i

Ullared bygges attraktive lejligheder, som de kan flytte ind i. Det skal ikke være kommunale lejligheder, men noget, som er mere attraktivt. En gruppe af pensionister har været aktive i LISA-projektet og mener, at det har ”åbnet nogle døre” i Ullared. Det virker som om, at pensionisterne har været dominerende i LISA-arbejdet, da de har haft en bestemt sag at arbejde for.

Der findes dog også andre historier og andre grupper i Ullared, som skal have plads.

Efter indbyggernes udsagn fik Ullared i den ekspansive periode den størrelse, som den har i dag. Befolkningstallet skulle have holdt sig nogenlunde stabilt. Folk er flyttet til og fra, men man er af den overbevisning, at man har mistet et par stykker, da indlandet generelt mister indbyggere til kysten, som ”lokker” de unge. Flere er ikke i tvivl om, at man ville kunne øge tilflytningen, hvis man kunne købe ”ældre” huse til en rimelig pris. Det er for dyrt at bygge, da man aldrig vil kunne få pengene igen ved et salg. Her gør problematikken mellem kyst og indland sig gældende. På den anden side er der flere som mener, at man ikke vil kunne tiltrække flere unge til Ullared. Generelt synes indbyggerne at være splittet i opfattelsen af, om det er muligt at øge tilflytningen, og om det i det hele taget er ønskeligt.

Hvem er en Ullareds-bo

Mange af dem, som er blevet interviewet, især de ældre, valgte i sin tid at flytte til Ullared, fordi de havde familie i byen og i øvrigt ikke boede langt fra Ullared. Årsagen til at de flyttede til byen var at her kunne de få job. Der er tale om et mønster, som også ses i Knäred. Selv har tilflytterne børn, der i dag er flyttet til Ullared. Ikke alle har familie eller kommer fra nærområdet.

På trods af at man som tilflytter har haft relationer til Ullared, har flere tilflyttere fundet det vanskeligt at blive en del af samfundet. Her spiller det naturligvis også ind, hvor i Sverige man kommer fra. Forskellen er stor, om man kommer fra Nordsverige eller fra Halland eller fra en storstad. Kommer man fra andre dele af Sverige, hvor familierelationer kan spille en større rolle end i Ullared, opleves det, som det kan være svært at etablere relationer her. Det kan skyldes det forhold, at man i forvejen orienterer sig mod sine slægtsrelationer, men også at der i Ullared og de omkringliggende storbyer, Falkenberg og Varberg, findes et stort udbud af aktiviteter, som man forholder sig til. Som en har sagt, ”så ligger hele Europa uden for døren og man vil gøre så meget her”. Det føles som krævende at lære folk i Ullared at kende, og man har altid meget travlt og må lave aftaler om at mødes. Folk i Ullared opleves ikke som spontane. Hvis man ikke har familie

i byen, kan det ifølge en tilflytter være problematisk at tage del i aktiviteterne, eftersom familien ikke kan hjælpe med at passe børn. Så må man vente til børnene er blevet ældre med selv at tage del i foreningslivet.

Går ens børn til fodbold, er det almindeligt, at man selv engagerer sig i foreningen og hjælper til med træningen, men på trods af at man som tilflytter selv gør en indsats, opleves det ikke, som om man bliver en del af fællesskabet. Ifølge en tilflytter holder ”de” sig tilbage; ”alle kender aben, men aben kender ingen!” Selv efter 10 år i Ullared føler en tilflytter sig ikke som en del af fællesskabet. Hun synes ikke, at hun er kendt og ikke er rigtigt etableret. Hun er parat til at flytte tilbage til, hvor hun kom fra og mener ikke, at hun vil miste noget ved at gøre det. Tilflytteren, som hun selv opfatter sig som, siger, at hun ikke har ”historien med sig og at det er et handicap”. Hun mener selv, at hun gennem sit engagement i idrætsklubben gør en aktiv indsats for at blive en del af fællesskabet, men dette synes ikke at række ud over den konkrete aktivitet og det konkrete fællesskab, der er knyttet hertil. Vedkommende har følt sig ensom i Ullared og føler ikke, at hun vil miste noget ved at flytte: ”Folk her vil gerne holde deres grupper intakte”. En af de aktive tilflyttere, som kom til byen i begyndelsen af 70’erne, mener, at det kan være svært for tilflytterne, som han mener, der er mange af. Tilflytterens vurdering af Ullared er, at det er godt sted for børnene at vokse op, og at der her findes al den service, man har brug for.

Om man i Ullared kender hinanden, som man f.eks. gør, eller siger man gør, i Knæred er meget tvivlsomt. De interviewede bruger sjældent ordet en Ullareds-bo. Det tyder på at det bruges om gruppen af ildsjæle, der kom til byen i slutningen af 60’erne først i 70’erne. I øvrigt er det interessant om de, der flyttede hertil i denne periode, vil betegne sig selv som en del af den grønne bølge? Er Ullared tilstrækkelig ”grøn” til, at man vil gøre det. De, som byggede på samme tid, f.eks. på Heden ved kirken, lærte hinanden at kende og fik opbygget et fællesskab.

Tilflyttere oplever, at der i Ullared findes mange ”ildsjæle, som står for meget frivilligt arbejde, og som får ”det hele til at fungere”. Derimod er det oplevelsen, at mange unge og tilflyttere ikke deltager på samme måde, og at foreningslivet har det svært – eller vil få det på længere sigt.

De indbyggere, som bor i byens kommunale ejendomme, regnes åbenbart ikke for at være Ullareds-boere. Hvad det er for personer, som bor her, vides ikke, men de kan være anbragt af kommunen og har sikkert ikke alle valgt, om de vil bo i Ullared. De kan også tilhøre en anden socialgruppe end dem, som regner sig for ”Ullareds-boerne”. At eje sit eget hus, at have foden under ejet bord, er af stor betydning for samfund, som har nære relationer og traditioner til landbruget eller mindre virksomheder. Her er det et mål i sig

selv at eje sit hus. Ingen af de unge i Ullared kunne tænke sig at bo i udlejningshuse, da de er for tæt på Gekås og centrum.

Når man vælger ikke at bruge betegnelsen Ullareds-bo, kan det ganske enkelt tolkes, som om man kender ganske få, som er det, og at man generelt ikke kender mange, udover at man måske ved, hvem de er. Det sidste spørgsmål kan være interessant, for meget tyder på, at man ganske enkelt ikke kender hinanden i Ullared. Man taler almindeligvis ikke meget om byen og dens indbyggere. I stedet for taler man om Gekås, som kommer til at virke som byens samlende punkt. I Ullared taler man på en bestemt måde om sin by, men det er vanskeligt præcist at sige, hvordan man gør det. Det virker som om, man ikke føler et sammenhold og man står ikke sammen omkring det, man har. Forståelsen af et større fællesskab og af at udgøre en enhed, synes man ikke at have. En af byens ildsjæle siger, at der er mange nye mennesker i byen, som det er svært at få med i fællesskabet. Som han siger, så savner han en "Ullared-mentalitet". Ofte udtrykker man manglen på et fællesskab ved at henvise til hvor godt og anderledes fællesskabet er i de omkringliggende byer. I disse, skulle det ifølge Ullareds-boerne, være meget lettere at flytte ind, da der er tale om et mere "nært" samfund, hvor man bekymrer sig mere om fællesskabet. Ifølge en, som betragter sig selv som Ullaredsbo, får man aldrig rigtig, hvad han kalder for et "Ullared-kendskab".

Gentagne udsagn fra de interviewede peger i retning af, at man ikke kender hinanden i Ullared, og at man skal være del af aktive fællesskaber for at blive kendt, men det er ikke det samme, som at man bliver accepteret af fællesskabet. Relationerne i Ullared synes at være meget lukkede og afgrænsede i forhold til hinanden. Det er problematisk at have en identitet, som en der bor Ullared, hvis den skal række udover, at man bor et sted, hvor Gekås ligger og dermed automatisk får en identitet.

Ifølge en af de unge er en Ullaredsbo en af de ældre. Det kan godt passe med den generation, som var med til at etablere byen på ny i slutningen af 60'erne og først i 70'erne. En af pensionisterne mener, at en Ullareds-bo er en som har et udbredt netværk og som samtidig er "patriotisk". En anden pensionist, som har boet i byen i 35 år, ser sig selv som både Ullareds-bo og pensionist.

Ullared opleves ikke af de interviewede som idyllisk, det gør derimod de omkringliggende mindre byer, som Fagered og Själsjö. De kan kaldes skogsbygder og er placeret midt i skoven. Ullared ligger på grænsen mellem skoven og det åbne land. En forklaring på at man har et andet sammenhold i Fagered er at Ullared er for stor til et fællesskab. Som en siger; "Her er ikke specielt vakkert".

”Her har vi 4 millioner turister om året. Selv er vi 800”

Alle, som vi har talt med, giver udtryk for, at Ullared er noget særligt på grund af Gekås, som man selv kalder varehuset for at adskille det fra byen. Uden for Ullared er varehuset Gekås identisk med Ullared. Det, som adskiller Ullared fra de andre tre landsbyer, som vi har analyseret er Gekås. På en lang række parametre minder byerne utrolig meget om hinanden. Til gengæld spiller Gekås en utrolig vigtig rolle for identiteten, fællesskaberne og mentaliteten i Ullared. Det liv og den puls, som 4 millioner turister årligt tilfører byen, skaber ganske bestemte identiteter.

Kender ikke dem, man møder

Ikke alle kunder til Gekås ser ud til kun at opholde sig i butikken, handelssområdet foran eller på p-pladsen. Mange kunder parkerer i selve ”byen” enten på p-pladserne ved busstationen eller på de mange pladser foran ICA og det lokale supermarked. Herfra går de til Gekås eller de opholder sig bare i byen, måske handler de andre steder. Som man siger, så ved man ikke, hvem der er Gekås-kunder, hvem der blot har et ærinde i byen eller hvem, der bor i Ullared.

En af de interviewede siger, at han er meget forsigtig med at hilse, når han handler i de lokale forretninger, fordi han ikke ved, om det er en Ullareds-bo eller det er en Gekås-kunde. I de lokale butikker kan man altså langt fra være sikker på at møde lokale. Butikkerne kan ikke udfylde funktionen som mødesteder, hvor man taler med hinanden. På den anden side, hvis man kendte mange i Ullared, ville man så ikke kunne genkende dem i de lokale butikker? Går man til centrum på hverdage, og særligt om sommeren, er det helt sikkert, at man vil møde mennesker over alt omkring de to veje, som krydser gennem Ullared.

Indbyggerne i Ullared handler gerne i Gekås, da der her er alt, hvad de har brug for. Undtaget levnedsmidler, som de må købe i de lokale forretninger. Når de handler på Gekås blandt tusindvis af kunder, som de ikke kender, bliver indkøbsturen ikke et socialt anliggende, hvor man bevidst satser på at møde nogle, man kender. Shopping handler om at anskaffe sig nogle varer, og er sikkert en anden oplevelse end for dem, som kommer ude fra. Her kommer man måske flere gange om ugen og dermed forsvinder oplevelsen. Der sker det, at man forsvinder i mængden og bliver anonym. Næsten lige meget, hvor og hvornår man befinder sig i centrum af Ullared er man omgivet af mennesker og biler. Det giver et ganske særligt liv og måske skaber det et behov blandt Ullareds-indbyggere for ikke at være sammen med eller omgivet af mennesker.

Byen har en særlig puls

En af de unge tilflyttere til byen omtaler Ullared, som et godt sted at bo, fordi det er et lille trygt samfund med alle de faciliteter, som man behøver. Samtidigt fremhæver hun, at der i Ullared er et liv og en puls, som mange små byer ikke har og at det skyldes Gekås og alle de mennesker, som kommer her. ”Det er jo også et liv”, som hun siger. Pulsen i Ullared ser ud til at bestå i nogle brudflader. Når Gekås lukker til daglig, og det sker sent eller uden for sæsonen, så sker der det, ”at vi går tilbage til det stille samfund, for så forsvinder alle og så mærker man, hvordan her ville være uden Gekås. Nu er der sket det, at Gekås har åben på søndage, ”og så bliver det aldrig det ljune samfund igen”. Turisterne eller Gekås-kunderne befinder sig i de centrale dele af byen, og derfor mærkes de ikke ude i kvartererne eller i naturen, hvor man kan trække sig tilbage.

Som en udtrykker det: ”Det er et specielt samfund, som man ikke træffer andre steder. Det er mærkeligt, at man ikke ved, hvem som er Ullareds-bo. I alle andre byer træffer man hinanden. Her er bare folk. Det er mere end i storstaden, hvor man kender hinanden. Vi er 800 og 35.000 daglig besøgende med et storstadsmiljø og Sveriges mest besøgte gågade”. Flere giver udtryk for, at man føler sig fremmed i centrum i de perioder, hvor der er mange mennesker i byen og dermed mange man ikke kender. Man søger gerne mod centrum uden for de tidspunkter, hvor Gekås har åbent. Det er spørgsmålet, hvor man så går hen, da der ikke synes at være mange mødepunkter i byen eller særlige attraktive steder at promenerer. Det er ikke kun mennesker man møder overalt, det er også biler. De betyder også noget for pulsen i byen og er med til at skabe uro og støj. Sammen med de mange mennesker er de med til at give Ullared et strejf af storby. På den måde er Ullared en landsby med fremherskende træk af livet i en storby. Modsætningerne kan man sige mødes her, og indbyggerne skal rumme dem begge. Man skal forholde sig til det liv, som Gekås giver, og man skal forholde sig til det liv, som en hallandsk indlandsby giver. Denne dobbelthed afspejles i livet i Ullared. Man har landsbyens mentalitet i form af livsbetingelserne, den skaber, og så elementer af storbyens liv i form af handel og trafik. Denne kombination skaber på den ene side rammer for nærhed og fællesskab, men også samtidig betingelser for fremmedgørelse.

Gekås betyder alt for byen

”Hvis ikke Gekås havde været her, var der ikke noget Ullared”. Det er den mest brugte sætning, når de interviewede kommer ind på, hvad Gekås betyder for Ullared. Ingen er i tvivl om, at Ullared ikke ville have været det, den er i dag uden Gekås. Og det kan de jo have ret i. Hvordan byen ville have været uden, kan det være meget interessant at reflektere over, men det falder uden for denne analyse. Gekås betyder arbejdspladser for indbyggerne, men også at man har det høje serviceniveau, som er tilfældet.

Serviceniveauet drejer sig om politistation, kommunekontor, vårdcentral, apotek, brandstation, gode busforbindelser m.m. Noget af servicen synes direkte at være afledt af Gekås' tilstedeværelse i form af de mange besøgende og de mange arbejdspladser.

Hvor mange af indbyggerne fra Ullared og de omkringliggende byer, som arbejder på Gekås vides ikke, men skal Gekås tiltrække arbejdskraft ude fra og vil man gerne, at de bor i Ullared eller en af tätorterne, er byen nok nødt til at opretholde et vist serviceniveau. Muligheden for at arbejdskraften vælger at bosætte sig i Varberg eller Falkenberg er til stedet. Uden at sige det med sikkerhed, så tyder det på, at den højere uddannede arbejdskraft ikke bor i Ullared. Her bor lærere, handelsuddannede, håndværkere og ufaglærte.

Holdningen til Gekås er overvejende positiv, da man ser alt det, som varehuset betyder for byen. En gennemgående bemærkning er dog, at "nu er grænsen nået for, hvor meget de kan udvide." Dertil svarer nogle: "Det har man altid sagt". Især er det Gekås' nye hotel, som giver anledning til nogle skeptiske bemærkninger. Man mener ikke, at hotellet passer ind i bybilledet, og det kunne tyde på, at man ikke er begejstret for en fortsat urbanisering af byens centrale dele. Planer om at Gekås vil sælge levnedsmidler, vækker bekymring for, at de to lokale butikker vil komme i krise. Da Gekås begyndte at servere lunch, så man, at de lokale restauranter kom i krise og nogle måtte lukke.

Alle de interviewede omtaler den måde, hvor på Gekås engagerer sig i samfundet. Alle udtrykker glæde over, at Gekås er lokalt ejet, og man derfor tænker på byen. Man nævner de donationer man giver til byen og til dens foreninger. I den forbindelse omtales bidrag til den ny idrætshal, kunstgræsset til fodboldbanen og en ny bro, man har fået anlagt. Den mere kritiske tilgang til Gekås handler om det forhold, man iagttager mellem varehuset og kommunen. Flere kritiske røster mener, at Gekås kan tillade sig meget i forhold til kommunen, og at man ikke følger de normale planlægningslove, bl.a. når det handler om strandskydds. Nogle havde gerne set, at kommunen havde påtaget sig anlæggelsen af infrastrukturen.

Gekås har den betydning for Ullared, at varehuset med alle afskygninger af dets tilstedeværelse er med til at give indbyggerne en masse muligheder, som de ikke ville have haft uden. Mulighederne kommer let og betyder, at man i Ullared ikke er tvunget til i at stå sammen og kæmpe for at oprette eller bevare nogle livsbetingelser. Man er ikke "tvunget" til at indgå i kollektive fællesskaber.

Forholdet til omverdenen

Ullared ligger centralt i forhold til byerne Varberg og Falkenberg. Der er lige langt at køre til begge steder og busforbindelserne er gode. Samtidig er man omgivet af mange små idylliske skogsbygder, hvis faciliteter man tidligere har benyttet sig af, mens alle nu tager til Ullared. Det kan siges, at det er nemt for Ullareds-boerne at komme til de større byer for at benytte udbuddet her. Varberg og Falkenberg regnes for den "nære" omverden.

Man har sin favoritby

Noget af det særlige ved Ullared, som skyldes Gekås, er, at man ikke behøver at køre væk fra byen for at få det, man skal bruge. Udbuddet af alle slags vare må siges at være overdimensioneret i forhold til indbyggertallet. Man er ikke som i andre byer tvunget til at placere sin handel et andet sted. Tager man til enten Falkenberg eller Varberg er det for at komme til kysten eller for at vælge mellem byernes udbud af kultur. Det kan også være at man har familie eller venner i en af byerne.

Hvad vælger man så: Falkenberg eller Varberg? Valget ser ud til at være generations bestemt. De midaldrende og ældre ser ud til at vælge at Varberg, som deres foretrukne storby. Begrundelsen er, at her er mere by end i Falkenberg. Varberg har et centrum med butikker og mange forskellige funktioner. Det kan man måske godt savne, når ens eget centrum har karakter af noget flygtigt og midlertidigt. Falkenberg synes man ikke har et egentlig centrum, og man opfatter den mere som en sommer- og turistby. Falkenberg ser ud til at være foretrukket af de yngre, især om sommeren. Hvad der gør Falkenberg attraktiv for de unge, står ikke helt klart, men den opfattes som en ungdomsby. Nogle ældre vælger også Falkenberg med den loyale begrundelse, at det er kommunens hovedby.

Forholdet til tätorterne

Man taler gerne om de små byer rundt om Ullared, og man gør det på en meget positiv måde. Byerne bruger man til at spejle sig i forhold til et særligt fællesskab og en særlig identitet, man synes, man savner.

Indbyggerne i Ullared opfatter ikke deres by som særlig idyllisk, og man giver ikke udtryk for, at der her findes et udtalt fællesskab. Man oplever, at fællesskabet i de små byer er større, og at man her kommer til arrangementerne i bygdegårde. En fortæller det på denne måde: "Sætter du en seddel op i Gunnlerød om, at der er et arrangement i bygdegården, jamen så kommer der 150 mennesker. Gør du det samme her i Ullared, så kommer der måske 15".

Især omtales Fagerød som et sted med et udbredt fællesskab, og som et sted, hvor der er stor tilslutning til aktiviteterne. I Ullared mener man, at her i

småbyerne har man et helt andet forhold til sit sted, end man selv har. Det bliver også fremhævet, at Ullared aldrig har været et samlingspunkt for orterne rundt omkring. Tværtimod deltager man fra Ullared gerne i aktiviteter der.

Alt det man ikke kan gøre rent foreningsmæssigt i Ullared, kan man gøre i de omkringliggende byer, hvor man har et bedre bykendskab, bedre fællesskab, bedre sammenhold. Hvorfor man har et andet sammenhold i de mindre byer, får man ikke nogen forklaring på. En indirekte forklaring kunne være Gekås – igen. I Ullared er man vant til at få tingene foræret. Man behøver ikke kæmpe for at bevare det, man har. Endvidere kan man forestille sig, at man i de mindre omkringliggende byer har en anden mentalitet. Man har ikke den samme fornemmelse af storbymentalitet, og man er måske både fysisk og mentalt mere isoleret, end man er i Ullared. Så har man en skogsbygdmentalitet og et nærmere forhold til jordbruget. Her findes måske en mere udbredt landbrugskultur og andre opfattelser af, hvad et fællesskab er. I Ullared findes der elementer af både landbrugs- og storbykulturen.

Forholdet til kysten

I Ullared er det påfaldende, at de interviewede ikke omtaler forholdet til kysten, og dermed rejser en problematik i forholdet mellem kysten og indlandet. Det virker ikke til, at man ser en udvikling på kysten, som finder sted på bekostning af indlandet. Problemet med at låne penge til nye huse og at få dem solgt til byggeprisen omtales, men det virker mere eller mindre som en konstatering. Ikke som en problematik der optager en. Der spores ingen bitterhed over for kysten og ingen kritik af, at man i kommunen ikke gør nok for at udvikle indlandet.

Hvorfor det forholder sig sådan, kan skyldes det forhold, at man i Ullared ikke betragter sig som en indlandsby. Dertil adskiller den sig for meget med sin placering, historie og ikke mindst på grund af, at man her har Gekås, som giver byen det, man har brug for. Undtagen en kyststrækning, men så kan man tage til Falkenberg. Dette tab opvejes af alt det andet, man har. Problematikken mellem kyst og indland står meget skarpere trukket op i Knäred, hvor man føler, at man er oppe mod stærke kræfter.

Mødesteder og fællesskaber

Foreningslivet i Ullared er ikke, hvad det har været. Det er den udbredte holdning hos dem, som har oplevet, hvad det har været. De ældre, som var med til at opbygge foreningslivet i 60'erne og 70'erne og som var meget aktive, ser ikke positivt på den udvikling, som er i gang. Det er ikke kun

foreningslivet, man er bekymret for. Generelt oplever man, at det er svært at samle folk i byen. LISA-projektet har åbnet op for muligheden for at samles, synes de, som har deltaget i arbejdet. Man så gerne mere af den slags.

En gruppe synes at dominere foreningslivet, og det er pensionisterne. Pensionistforeningen fremstilles som byens mest aktive forening sammen med idrætsklubben. De, der i dag dominerer pensionistforeningen, er alle de ”gamle” ildsjæle, som har været aktive hele deres liv. Det samme engagement savner man i dag blandt ungdommen. I det følgende vil vi se på nogle af de fællesskaber og mødesteder, som de interviewede omtaler. Generelt er synet på foreningslivet i Ullared ikke særlig positivt, og det er ikke noget, man taler med stolthed om. Tværtimod giver man udtryk for, hvor svært det er at samle folk, og især de unge. Pensionistforeningen ser ud til at trives ganske fint.

Den måde man ser sig selv på i Ullared er ganske interessant, idet man ikke ser sig selv som en homogen gruppe. Man ser sig selv som en befolkning med flere interesser og med indflyttere, som ikke er en del af fællesskabet. En interessant udtalelse er, at flere mener, at man er for mange til at have et fællesskab. Spørgsmålet er, hvor grænsen går for, at man måske ikke kan have et fysisk fællesskab, men så i det mindste et forestillet fællesskab. Tanken om at man er en del af et større fællesskab trives ikke synligt i Ullared. Her forekommer man at være mere individualistisk orienteret i sin levevis. En siger, at man ikke behøver foreningerne i Ullared, og at det ikke er noget, folk tænker på. Det er kun pensionisterne, som er aktive. Pensionisterne har en erindring om, at det har været anderledes. Samtidig fastholder de det fællesskab, de har opbygget, da de var de bærende kræfter.

Naturen

I modsætning til indbyggerne i Knäred omtaler man ikke naturen som noget, der er med til at skabe identitet og gøre stedet attraktivt. Årsagen kan være, at naturen omkring Ullared ikke har den samme attraktivitet som i Knäred. Ullared ligger ikke i en skov og gennemstrømmes ikke af en elv. Ullared befinder sig på grænsen mellem skov og land, og der synes ikke umiddelbart at være den samme adgang til naturen, som findes i Knäred. Når indbyggerne skal gå tur, lader det ikke til, at man benytter sig af naturen, men i stedet for går man tur i samfundet og her møder man hinanden. Som en indbygger siger, så har man kun Gekås at markedsføre i Ullared. Denne udtalelse tyder på, at man ikke gør noget for at tiltrække tilflyttere, da man ikke har særlige værdier at sælge stedet på. Naturen synes ikke at bidrage til stedsidentiteten og bliver ikke regnet for et mødested. Muligheden er der, men man benytter sig ikke af den.

Idrætsforeningen

Idrætsforeningen, hvis største aktiv er foldbolden, blev grundlagt i 1929, men måtte give op i slutningen af 60'erne. I 1975 blev den bragt til live igen af et par tilflyttere, som siden har været meget aktive. Klubben er gået hurtigt gennem rækker og fra at spille i division 7 spiller den i dag i division 4. Målet er at komme i division 3.

Idrætten synes at være samlingspunktet for Ullareds indbyggere – både for yngre og ældre. Idrætsaktiviteterne finder sted på flere steder.

Idrætsforeningen og især fodbold afdelingen synes at være en af byens mest aktive foreninger og mødestedet for forældre og børn. Hvad angår fodbold for ungdommen, så har man et samarbejde med de omkringliggende byer, hvis man ikke kan stille hold i alle rækker. Samarbejdet foregår i Ullared. Fodbolden, som er en traditionel idrætsgren på landet, trives godt for både unge og seniorer.

Bygdegårdsforeningen

Denne forening har det vanskeligt, da den har svært ved at få tilslutning til sine arrangementer. Foreningen har ifølge de interviewede virkelig forsøgt at være aktiv, men det er ikke lykkedes at skabe tilslutning. Er der et arrangement i bygdegården, kan det være vanskeligt at få folk til at hjælpe til med det praktiske og ganske få må tage det store slæb. Det kan virke som om aktiviteterne i bygdegården, dem som arrangeres af foreningen, hører en svunden tid til. De aktiviteter, som man tidligere stod for her, tager man nu til Varberg eller Falkenberg for at opleve. Kravene til hvad man ønsker at opleve er nok også steget.

Pensionistforeningen

Anser sig selv for at være meget aktiv og for at være en velfungerende forening. Pensionisterne spiller kort, tæppecurling, bandy og bull. Derudover arrangerer man forskellige udflugter. Flere af pensionisterne har været engageret i LISA-projektet og især i arbejdet med at få bygget nye lejligheder i Ullared. Primært har man satset på arbejdet med lejligheder til egen aldersgruppe. Har de mulighed for at flytte ind i mere eksklusive lejligheder kan de sælge deres huse til unge mennesker og dermed give plads til tilflyttere.

Idrætshallen og nye muligheder

Den ny idrætshal i Ullared, som man har ventet på i mange år, synes at have betydet et brud med de måder, man tidligere har mødtes på inden for idrætten og et brud for de måder, man nu dyrker idræt på. Mange af de interviewede omtalte hallen meget positivt, og så den som et nyt mødested. Tidligere havde man en anden knap så god hal, og man brugte også bygdegården, som ikke er skabt til idræt. Hallen stod færdig omkring

årsskiftet 2010/11. Den ledes af en selvstændig bestyrelse og er uafhængig af kommunen.

Hallen er, ifølge den daglige leder, byens nye mødested for alle generationer. Tidligere benyttede man faciliteter andre steder i byen, eller man måtte tage til enten Falkenberg eller Fagered for at udøve sine aktiviteter. Dans måtte man tidligere i flere biler køre til Falkenberg for. Nu har man fået en danseinstruktør fra Falkenberg til at komme til Ullared. Volleybold-klubben fra Falkenberg har købt sig ind i, og det har fået flere unge i byen til at dyrke denne sportsgren.

Alle aldersgrupper kommer og de møder hinanden i hallen. Ganske vist er aktiviteterne i hallen og klubberne organiseret efter idrætsgren samt efter alder. På den måde kan man sige, at organiseringen sker efter nogle traditionelle principper inden for idrætten. Om aftenen og i weekenderne er der mulighed for at bryde principperne op, da man kan komme her på eget initiativ, hvis man har en nøgle eller kan låne en. Det er mest ungdommen, som benytter hallen uden for de almindelige åbningstider.

Hver tirsdag kommer 30 seniorer for at spille tæppecurling. Ofte bliver de i hallen for at snakke med hinanden, og de bringer også deres børnebørn hjem. Hallen beskrives som seniorernes nye samlingspunkt. Hallen betyder, ifølge lederen, at brugerne føler sig som en stor familie og at alle kender hinanden. Bestyrelsen i hallen prøver at skabe samarbejde med og mellem foreningerne. Bestyrelsen mener, at hallen skaber nye relationer mellem indbyggerne, da man træffer hinanden på tværs af idrætsgrene og alder.

Lederen savner et konferencerum, men det ville have gjort hallen betydelig dyrere. Kommer man fra Danmark og kender til idrætshallerne her, synes der at være mangel på udenomsplads, hvor man kan opholde sig, når man har afsluttet sin idræt, eller hvis man blot kigger ind for at snakke. Hallen har ikke et egentlig cafeteria, men det er muligt at købe noget at drikke. Området man kan sidde på er meget begrænset, ellers må man være i selve hallen. Det er begrænset, hvor mange være, hvis man ikke dyrker idræt. En forælder har givet udtryk for, at hun savner et sted, hvor man kan sidde og få sin kaffe og kage, når man er i hallen eller bare vil se på, hvad der foregår. Ellers mener hun, at det kun er dem, som træner der vil komme.

Hvem er det, der bor her?

Hvis man, uden at kigge på statistikker, skal se på, hvad det er for en befolkningsgruppe, som bor i Ullared, må den siges på mange måder at være identisk med den, som bor i Knäred. Mange af indbyggerne i og

omkring byen har en eller anden form for faglig uddannelse, som f.eks. håndværker. Man kan være handels- eller kontoruddannet. Dertil kommer en større gruppe af ufaglærte mænd og kvinder, som f.eks. arbejder på Gekås eller i en af de mindre virksomheder.

Gekås er klart den største arbejdsplads, endda i hele Falkenberg kommune, med mere end 1000 ansatte. Her er der brug for mange uddannelser i forbindelse med handel og økonomi. Helt sikkert er der flere med en højere uddannelse på Gekås. Spørgsmålet er, om de er bosat i Ullared. Skolens lærere har en mellemlang videregående uddannelse, og der må være uddannet sundhedspersonale på vårdcentralen.

Ser man bort fra Gekås, er området domineret af mange små enkelt- eller tomandsvirksomheder, som ejes af lokale. En af de større virksomheder er GMB med sine omkring 25 ansatte. Ullared har mange entreprenører, som opretter egen virksomhed. Dette er en tradition, man har med sig fra landbruget. Landbruget virker det ikke, som man har noget forbindelse til. Dertil er Ullared præget af en storbymentalitet. Landbokulturen synes ikke at være den dominerende i Ullared, og det har den måske aldrig været. Da byen begyndte at vokse i forbindelse med jernbanernes opkomst, blev handel den vigtigste aktivitet.

Når den mere traditionelle indlandskultur ikke synes at være så udbredt i Ullared, kan det hænge sammen med, at de tilflyttere, som er kommet til siden 1960'erne og 1970'erne, ikke har bragt denne kultur med sig. Ganske vist kom flere af de, som flyttede ind i denne periode, fra omkringliggende byer og havde slægtninge i Ullared.

Efterhånden som Gekås har ekspanderet, må det formodes, at flere ansatte har valgt at bosætte sig i Ullared. Hvilken baggrund de har haft, er det vanskeligt at sige noget om, men deres baggrund har betydning for, hvordan sammenholdet og fællesskaberne har udviklet sig. Er de kommet fra større byer, har de bragt denne kultur med sig. Er de kommet fra mindre byer, har mentaliteten og bykulturen i Ullared været med til at påvirke dem. Her mangler vi statistik på, hvordan til- og fraflytningen til Ullared har været gennem de sidste 20 år. Som en interviewet udtrykker det, så er man i Ullared ikke en homogen gruppe af indbyggere. Generelt kan det siges, at handlen og vareudveksling er et dominerende erhverv og fænomen i byen. Dette sætter sit tydelige præg på byen og på mentaliteten.

Et særligt karakteristika som flere omtaler er, at man i Ullared er meget loyal overfor sin arbejdsplads. Det synes at skulle forstås på den måde, at man bliver i mange år på sin arbejdsplads, og at man gerne gør en ekstra indsats, når det er nødvendigt. Man ser ikke så meget på, hvad klokken er.

Dette forhold til en arbejdsplads synes at stamme fra landbokulturen og ikke så meget fra industrikulturen, hvor man ser sig selv som traditionel lønarbejder.

Visioner for Ullared

En arbejdsgruppe nedsat i forbindelse med LISA-projektet har set på forskellige visioner for Ullared. Der er ikke kommet en egentlig udviklingsplan ud af arbejdet og heller ikke et egentligt arbejdsplan. Det vides ikke, om der findes en gældende kommunalplan for Ullared. Arbejdsgruppen synes at være domineret af pensionister. Disse mødes fortsat hver anden onsdag til lunch på en af byens restauranter. To ting har især optaget gruppen. Det ene har været opførelsen af lejligheder for pensionister, og det anden har været dæmpning af trafikken gennem Ullared. En mindre gruppe af de aktive pensionister er blevet interviewet.

Opførelse af nye lejligheder

Flere pensionister vil gerne sælge deres hus med den begrundelse, at de så vil kunne sælges til unge indflyttere. Der findes byggegrunde i Ullared. Samhällsforeningen har spillet en aktiv rolle i at gøre tomter klar til bebyggelse. Det er sket ved, at de er blevet fyldt op og planeret med materialer, som er blevet sprængt bort i forbindelse med udvidelser af Gekås. Problemet er, at det er dyrt at bygge, og det kan være svært at få sine penge tilbage for et nyt hus, den dag man vil flytte. Her vil det være nemmere at få penge igen, hvis man bygger på kysten.

Den eneste måde, set ud fra hvordan finansieringsmuligheder, på hvordan man kan få tilflyttere til Ullared er ved at der bliver ledige villaer. Det kan ske ved at pensionisterne flytter i lejligheder. Denne løsning er en måde at bevare indbyggertallet på. Målet synes ikke i sig selv at være en øgning.

Frygten for fremtidens fællesskaber

Hvad angår fremtidsudsigterne i Ullared, så virker man ikke bekymret for, at man på længere sigt vil miste det samfund, man har i dag. Man føler sig ikke presset ude fra af den generelle samfundsudvikling, og af at man ligger i et spændingsfelt mellem kysten og storbyerne Varberg og Halmstad. Grunden til, at man ikke frygter for at miste det høje serviceniveau og de faciliteter man har, er kort og godt, at man har Gekås. Så længe det går godt for varehuset, vil det også gå godt for Ullared. I den forbindelse er man ikke i tvivl om, at Gekås vil ekspandere – uanset om man er for eller imod. Ullared er som samfund ikke truet, og man frygter ikke stagnation. De områder, hvor man frygter fremtiden, er meget konkrete.

Fællesskaberne i Ullared synes at være under større pres end de f.eks. er i Knäred. I Ullared er man meget bekymret for, om man vil være i stand til at opretholde fællesskaberne. Foreningslivet er truet på den måde, at man tror, at det bliver meget vanskeligt at skaffe nye ledere. Indtil nu har fællesskaberne været drevet af få markante ildsjæle, som nu er nået pensionsalderen, og problemet er, hvor erstatningerne skal komme fra. På dette punkt frygter man den generelle udvikling, hvor folk arbejder mere og mere og ikke har tid til idealistisk arbejde. Når man har denne frygt kan det hænge sammen med, at det forestillede fællesskab i Ullared ikke er markant og så tydeligt, som f.eks. i Knäred. I Ullared er foreningslivet og de kollektive fællesskaber måske mere sårbare, da den fælles identitet ikke i forvejen er udtalt.

Roslev

Selvforståelse før 2007

Selvforståelse efter 2007

Set udefra

Vejen gennem byen – første indtryk

Jeg kender da Roslev, synes jeg. Jeg kører ofte gennem byen på vejen til eller fra færgerne til Fur og Hvalpsund. Tidligere besøg har dermed indskrænket sig til gennemkørsel ad Sallingsundvej, den gamle hovedvej før anlægget af A26 mellem Pinen og Skive. Mit forhåndskendskab til Roslev er i virkeligheden ret lille. Jeg ved, at Roslev er en stationsby i Salling, og at byens vækst og nuværende udseende i høj grad skyldes jernbanestrækningen, der blev åbnet 1884 og nedlagt 1977.

Jeg kommer til Roslev fra nordvest ad A26, som jeg kører fra ved Harre. Når man kommer denne vej ind i byen er den hollandske vindmølle, Sallings eneste bevarede, en af de første bygninger man ser på højre hånd. Denne første del af strækningen ind i byen er præget af velholdte større bygninger i rød mursten. I denne del af byen findes dels en blomsterforretning, dels en radiohandel på nordsiden. Længere mod vest det ene af byens to pizzeriaer. På sydsiden ligger udover vindmøllen bl.a. præstegården.

By under lukning?

Lidt længere inde i byen nær skolen ses de første nedlagte butikker, købmanden, og nede af bakken efter den moderne Superbrugs flere lukkede forretninger med tomme store vinduer. Her ses også huse, der virker gamle, forsømte og til dels ubeboede, samt ganske nye med lejligheder til leje. Måske er det ikke så attraktivt at bo i nederste etage mod vejen, der i perioder er stærkt trafikeret også af tung lastbiltrafik.

På sydsiden af vejen findes den lukkede bagerforretning. Roslev Karrosserifabrik, stadig i drift. En genbrugsforretning i et stort lokale – måske en tidligere isenkræmmer? Cirkus Mascots vinterplads. Og ved bygrænsen vist det tidligere mejeri. Her hænger et afbleget skilt og knirker i vinden. Dunlop. Noget med automekaniker og dæk?

På nordsiden overfor mejeriet ligger ”Andelsforretningen”, i dag vist fortrinsvis noget med brændselspiller og lignende. Længere ind mod byen på nordsiden præges byen også af hel- eller halvtomme beboelsesbygninger – ofte i to etager. De har engang været fine huse ved vejen – og er faktisk stadig spændende, selvom de nu er temmelig forsømte.

De lukkede forretninger og halvtomme beboelseshuse langs Sallingsundvej giver et trist og melankolsk indtryk. Som førstegangsbesøgende eller blot passerende vejfarende er indtrykket af Roslev trist. Vejen gennem Roslev er meget lang.

På vandring gennem byen - stationsbyen

Det er efterårsvejr, tørt, kold vind, lav sol ind imellem. Bilen parkeres foran Roslev Kro ved Jernbanevej. Herfra går vi. Husene ved Jernbanegade er relativt velholdte, nogle ret ny at se til, især om det lille torv, vi parkerer på. Kroen på vestsiden og pengeinstituttet mod nord ser meget nye ud, men passer ganske godt ind i gadens stil ellers: Stationsbyens bygninger fra omkring 1900. Helt speciel er Apotekets store bygning med tårne, spir og symboler for handel. Det er oprindeligt en købmandsgård. Ved Jernbanegade mod Sallingsundvej ligger endnu et pengeinstitut, samt på hjørnet en ret stor Superbrugs med OK-tank.

Vi følger Jernbanegade fra kroen, passerer Apoteket på venstre hånd og et stort VVS-firma på højre. For enden af gaden når vi til stien, der tidligere var jernbanespor. I dag fungerer det som vandrer- og cykelsti gennem Salling mellem Glyngøre og Skive. Her ligger også en lidt slidt gul bygning, nærmest i ”strygejernsfacon”, bygget på skrænten, så den har en ekstra etage på bagsiden.

Vi går ad jernbanesporet mod nord. Træer er groet op som hegn på begge sider af sporet. Vi møder tre formiddagsspadserende, en lufter hund. På venstre hånd mod byen passerer den gamle stationsbygning med tilhørende varehus eller magasinbygning ved siden af. 1887 står der på gavlen. Den ser ud til at være indrettet til privat beboelse. Længere fremme ad sporet åbner udsigten sig til det åbne, kuperede terræn mod øst.

Nyere kvarterer

Vi svinger tilbage ad en asfalteret sti langs et parcelhuskvarter – fra 1970’erne gætter vi på. Rug-, Hvede-, Havre- og Bygvænget hedder vejene. På vejen tilbage passerer Salling Offset og Annonceblad, der har til huse i en lav gulstens bygning. Herefter bliver bygningerne af lidt ældre dato – 40’erne og 50’erne? Måske statslåns- eller andelsboligbyggeri.

I Nørregade ligger en gul to-etages ældre bygning. En tidligere skole? Eller pakhus? Nu lejligheder. Flere af bygningerne heromkring ligner noget fra stationsbyens store tid fra omkring 1900. Nogle er noget ”forbyggede”. Tilbage i Jernbanegade drejer vi ud mod Sallingsundvej. Et 80’er hus har tidligere rummet pengeinstituttet, der er flyttet til den anden side af torvet. Yderligere et par huse står med tomme butiksruder. Lukkede forretninger. Indgangen til Brugsen vender mod Jernbanegade, og dermed ”ryggen” til hovedvejen.

Landskabsmæssigt er byen spændende. Terrænet er meget kuperet. Den ældste by ligger på en bakkeø med eng og åløb omkring og med kirken på et

højdepunkt. Også resten af byen er præget af ret store højdeforskelle, og byggeri på kanten er tilpasset det med huse, der har to etager til den ene side, tre til den anden. Sjovt at den yderste nordlige del af byen hedder Alperne. Flere steder er fine kig fra byen mod det omgivende eng- og agerland. Således fra banestien og ved Karrosserifabrikken.

Institutionerne

Omtrent midt i byen ved Sallingsundvej og Kirkebakken ligger byens ”institutioner”. På Kirkebakken ligger på venstre hånd først Roslev Børnehave. Derefter følger 3Fs hus. Kirken på toppen over byen er romansk, uden mange udsmykninger men dog med et hoved på både nord og sydside. Kirken har tårn, der også er gammelt. Indgangen findes på nordsiden. I våbenhuset ligger flere brochurer, bl.a. om kirkens historie og om et lokalt kvindekör.

Kirkerummet er – en overraskelse. Skibet er ret kort. En stor tilbygning, en sidearm er tilføjet på sydsiden. Tårnrummet er lukket af med et forhæng, bag det findes orglet. Det giver rummet en firkantet, afkortet form. Grundet sidearmen er prædikestolen anbragt på nordsiden af korbuen. Der er ikke megen udsmykning i rummet, kun en granitdøbefont prægtig i sin enkelthed. Det viser sig, at tilbygningen er fra 1942. Det er sent, tænker jeg. Forklaringen findes i brochuren: Sydmuren trængte til omsætning og der var pladmangel i kirken, der forinden havde 90 pladser. Med tilbygningen fik den 170. Et billede altså på en by i vækst. Kirkegården strækker sig over et større areal mod syd.

Ved Æblevej på nordsiden af Sallingsundvej ligger Roslev Ældrecenter. Ved siden af ses et firkantet vandtårn. Nordvest for dette område findes også parcelhuskvarter, Blommevænget og Møllebuen, der støder op til førnævnte ”Kornvænger”. Jeg kommer i tanker om noget med en planteskole, en frugtplantage og blomstergrossist, der var engang i Roslev.

Omtrent mellem ældrecenter, kirke og børnehave ligger Roslev skole. Den ligger ud til hovedvejen og synes ikke at have meget grønt areal – tværtimod er bl.a. boldbanen meget kraftigt indhegnet.

Haller, helse og håndværk

Fra dette område mod syd ved Viumvej finder man anlæg og stadion mod øst og Salling Hallerne og Roslev Vandrerhjem mod vest. Et stort og meget velholdt kompleks. Med god og venlig service: I forgangen står brochurer – fortrinsvis for Salling og Mors. Ved receptionen får jeg hjælp: Et kort over byen kopieres til mig. Det virker lidt sjovt: For hvem kan fare vild i Roslev? Jeg spørger til gæstetallet her i efterårsferien. Nej, det er ikke stort. ”Folk tager vist til Tyskland”, lyder det.

Lidt længere ude ad Viumvej ligger en servicestation og et værksted. Syd herfor ligger byens industrikvarter med bl.a. træindustri. Også Helsevænget ligger her her med lægehus, tandlæge, fysioterapeut og dyrlægeklinik.

Der er ikke mange folk i gaderne. Apoteket bliver åbnet, mens vi passerer. Kunder ses ved Brugsen. Ellers er der ikke så mange mennesker at se. Blot en dagpleje- eller bedstemor med tre børn på Sallingsundvej. Det er efterårsferie, skolen er lukket – og ellers arbejder folk måske helt andre steder? Ved senere besøg er der livlig aktivitet ved Brugsen især, og unge mennesker venter på rutebilen ved Sallingsundvej.

Det triste indtryk fra hovedgaden revideres kraftigt af gåturen gennem byen. Områderne nord og syd for den gennemgående vej er velholdte kvarterer, og Jernbanevej og nærmeste område har helt indlysende en spændende historie. Det er bare ikke så tit, man ser den del af Roslev, hvis man ikke har ærinde. Jeg kendte ikke Roslev så godt endda.

Roslev i Skive kommune – kommuneplanen

Roslev er i dag en by i Skive kommune. Den administreres udefra. Den overordnede planlægning og den politiske styrelse er henlagt til instanser udenfor lokalområdet. I kommuneplanen 2009-21 er rammerne fastlagt. Planen er opdelt på geografiske områder: Nord-, Vest- og Sydsalling samt Skive. Det gælder bebyggelsen, der er opdelt i hhv. byzonecentre, landsbyer, sommerhusområder og anlæg i det åbne land, bl.a. industri. Planen rummer dels beskrivelser af de enkelte byer og anlæg dels en vurdering af udviklingspotentialer.

Roslev hører i henhold til kommuneplanen til Nordsalling. Her ligger den midt i det centrale Salling, der landskabsmæssigt beskrives som frodigt intensivt udnyttet landbrugsområde med vide udsigter. Fladt til småkuperet. Ved Roslev nævnes specielt en af de få markante ådale i området, en udløber af Hinnerup å øst for byen. Og mod sydvest ligger nogle gravhøje.

Beskrivelsen omfatter en meget kortfattet skildring af byens historie og nuværende fremtræden og funktioner. Den indledes med en beskrivelse af byens befolkningsudvikling, der de senere år har ligget konstant omkring 1400. I hovedparten af 1900-tallet var Roslev Sallings næststørste by efter Skive. I dag har Glyngøre flere indbyggere. Bygningerne i den gamle bykerne vidner om tiden som stationsby og ”købstad”. Byen har stadig en række ”centerfunktioner”: Overbygningsskole, posthus, liberale erhverv og forretninger, ældrecenter, børnehave, idrætshal og vandrerhjem.

Byen opdeles i planen i et centerområde omkring den gamle bykerne, et område til liberale erhverv og lignende ved Helsevænget, boligområder især i den nordvestlige del af byen og et erhvervsområde mod syd ved Viumvej. Under overskrifterne offentlig og privat service samt erhvervsforhold opremses flere enkelte virksomheder og tilbud.

Umiddelbart er beskrivelsen meget nøgtern og objektiv. Selve den kontekst den er anbragt i gør den dog i sig selv mindre partisk end det først synes. Der skal nærlæses for at fange mere værdiladede udsagn som "Generelt består særligt den ældre bykerne af en række flotte byhuse af forskellig udformning, som fortæller historien om, hvordan Roslev tidligere var en særlig by med stort potentiale og vækst". Det rejser spørgsmål som: Tidligere? Er Roslev ikke mere en særlig by med potentiale og vækst? Og i så fald: hvad bygges denne vurdering på? Hvem foretager vurderingen? Udsagnet synes i modsætning til et senere udsagn i beskrivelsen: "Der er intet som tyder på, at Roslev lider under fraflytning eller lignende". Det tyder befolkningstallets positive udvikling jo heller ikke på.

Beskrivelsen og især vurderingen af byen og dens potentiale er særdeles vigtig, fordi kommuneplanens formål er at lægge rammerne for den fremtidige udvikling. Overordnet vurderes Nordsallings udviklingspotentiale som Sallings i øvrigt: "Udviklingen i området forventes at blive behersket, og samlet set peges der ikke på behov for udvidelse og nyudlæg af arealer i planområdet".

Roslev er dog en af byerne placeret i gruppen af "byzonebyer" og hermed gives en del: "Det er i byzonebyerne, kommuneplanen fastholder muligheden for en tilpasset lokal byvækst, og det er også i disse byer, at områdets samlede – begrænsede – udvikling vil foregå". Det fremføres, at tidligere kommuneplaners arealudlæg er tilstrækkelig til at klare forventet fremtidig byvækst. Der reduceres i en række arealudlæg til boligformål og erhvervsformål i både Glyngøre, Durup og Roslev. "Da det er kommunens ambition at samle det lokale erhverv i større klynger i kommunen, og da der ikke umiddelbart er grundlag for udvidelse af erhvervslivet i Roslev, trækkes dette område tilbage til landzone." Både mht. boligområde og erhverv er det områder syd for byen, der udgår af planen. Der er dog stadig flere ledige og byggemodnede grunde i Roslev. Der menes også at være plads nok til erhvervsformål trods reduktionen.

Der eksisterer tilsyneladende ikke planer om at foretage hverken udbygninger eller afvikling af de offentlige institutioner i Roslev. Det betegnes som vigtigt, at Roslev fortsat kan "fungere som lokalcenter og dække lokalbefolkningens mest almindelige daglige behov for serviceydelser". Samtidig understreges det, at byen har "et stort æstetisk og

historisk potentiale som en smuk købstad med mange oprindelige bebyggelser og strukturer”. Mange af de gamle huse skal bevares. I den gamle bykerne skal miljøet desuden forbedres ved boligforbedring og eventuel ombygning af tiloversblevne erhvervsbygninger til boliger. Desuden fastholdes et område ved Viumvej, der tidligere er udlagt til offentlige formål som idræt, kursusvirksomhed og turisme.

Kommuneplanen fortæller, at der er ønsker om udvidelse af detailhandlen i byen, samt om renovering af en eksisterende legeplads. ”I den kommende planperiode vil der fra kommunens side og i samarbejdet med lokale kræfter blive udarbejdet en struktur for disse projekter”. En struktur? Flere grupper i Roslev ønsker og arbejder med etablering af grønne områder. Det er kommunen ikke involveret i, og den har ikke taget stilling hertil i udviklingsperspektiv, understreges det. Det er dog med på listen over mål for byen..

Planens mål for byen er kort resumeret:

- At fastholde og understøtte de seneste års meget stabile befolkningsudvikling og boligudbygning i byen.
- At imødekomme behovet for forskellige boligtyper i byen.
- At åbne mulighed for en udvidelse af detailhandelsområdet i byen.
- At understøtte arbejdet med etablering af en ny bypark i byen.
- At understøtte udviklingen omkring det idrætsmæssige kraftcenter, der er skabt.

Det indgår ikke i plan og planlægning at anwise, hvordan det skal ske. Planlægningen handler om de fysiske forhold, om anvendelsen af arealer. Indbyggerne, Roslev-boerne, er lige så fraværende i kommuneplanen, som de var i gadebilledet ved de første besøg i byen.

Kort – Turistbrochurer og anden markedsføring

I Turistfolderne for Sallingegnen er Roslev ikke at finde, når det gælder områdets seværdigheder og attraktioner. Turistbureauet i Skive finder heller ikke grund til at henvise til byen på grund af særlige attraktioner eller seværdigheder. Her er ikke moler, fjord, borge eller forlystelsesparker. Derimod henvises til vandrerrhjem, hallernes konference- og festlokaler og køkken samt til Roslev Kro. Cykel- og vandrestien ad den gamle Sallingbane nævnes også, men ikke Roslev specielt. Man skal nok være specielt interesseret i jernbanehistorie og stationsbyer for at vide, at byen er et besøg værd.

Roslev har ikke egen hjemmeside, som man ser andre byer have, f.eks. Knæred og Lihme. Det nærmeste man kommer en sådan er vist Salling

Hallernes hjemmeside. Den er meget oplysende og faktuel, men drejer sig naturligvis først og fremmest om muligheder og arrangementer i hallen.

Salling Avis, det tidligere Annoncebladet, har til huse i Roslev. Denne ugeavis dækker imidlertid, som navnet siger hele Salling, ikke Roslev specielt. Avisen har også en hjemmeside. Ellers er der adgang til avisens arkiv tilbage til 2004, og praktisk information om trykkepriser m.v. Her kan man også læse om trykkeriet og avisens historie. Virksomheden er grundlagt i 1949. Det er altså historisk betinget, at den netop ligger i Roslev. Hverken ejer eller redaktør bor i dag i byen.

Roslev-folk – og sallingboer

Hvem bor her?

Hvad kaldes en person, der bor i Roslev? En roslevbo? Det er ikke lige en vending man hører brugt. Når man spørger folk i byen, om de er her fra, har rødder her, så er svaret ja – selvom man er født og opvokset i et nabosogn. Spørger man om de altid har boet her, er svaret ofte ja, dog får man så også gerne at vide, om forældre eller bedsteforældre er flyttet hertil fra byer lidt længere væk, fra Mors eller Skive.

Befolkningstallet har holdt sig stabilt, er endda gået en anelse frem også i de seneste år. Det fremhæves ofte og ikke uden stolthed, at det er et af de eneste steder i Salling, det er tilfældet. Det gælder ikke kommunen som helhed. Flere unge familier slår sig ned her. En eller begge voksne har ofte tilknytning hertil i forvejen, er selv opvokset her, har familie og venner her, har gået i skole og dyrket idræt i byen. Det er ikke ledige jobs, de kan forvente at finde her, til gengæld fremhæver både yngre og ældre som vægtige grunde til at flytte hertil: Det aktive idrætsliv, de relativt billige huse, en udmærket infrastruktur og nærheden til større byer, samt de offentlige institutioner, ikke mindst skolen, der har overbygning.

Hvad er det for folk, der bor i Roslev? Vi har ikke studeret statistik herover. Forklaringen fra de interviewede går på, at det i høj grad er mange selvstændige erhvervsdrivende. Der er mange håndværkere. Det falder i øjnene. Det gælder overvejende træ og metal. Her er en større virksomhed med møbelindustri, og her er bl.a. firmaer indenfor køle- og fryseteknik, auto- og traktorservice, entreprenørfirma, VVS, murerforretning og karosserifabrik. De fleste beskæftiger fra et par og op til 10 medarbejdere.

Roslevs indbyggere er håndværkere og arbejdere med rod i en landbokultur, solide og selvhjulpne folk med orden i tingene. Børnene er gode, sunde og velopdragne, lyder det fra skolen. Hovedparten af indbyggerne i byen bor i

eget hus. Et af de ældre i bykernen, eller i de nyere parcelhuskvarterer. Der er lejligheder især i bykernen, i de ældre huse, eller i nybyggeri ved Sallingsundvej. Men omfanget er svært at blive klog på, også på hvem det er der bor i lejlighed – eller lejede småhuse.

Er der nogen, der falder udenfor kategorien: ”Solide håndværkere”? Der er her som andre steder nedlagte landbrugsejendomme, der lejes af folk fra andre dele af landet, fortælles det. Nogle der kan være svære at inddrage i foreningslivet og som måske også hyppigt flytter videre og kun er her i kortere tid. Omfanget er svært at bedømme, og det er ikke det billede, der fremdrages hyppigst. Er der dele af byen, der har lavere status end andre? Det kan bygningers ydre og mangel på vedligehold jo tyde på. Men spørgeren skal nok være knap så fremmed, før der fortælles åbenhjertigt om det.

Beboerne i Roslev er ikke uvant med tilflytning, den er bare forbundet med noget positivt, med vækst og opgang. Det væsentlige er tilsyneladende ikke i høj grad om man er indfødt i flere generationer, men nærmere om man bliver her i længere tid, hvordan man ”falder ind” og deltager i byens liv.

Fortrolige fremmede

Det synes klart, at man skal være bosat for at blive betragtet som hørende til, være en af Roslev-boerne. Mange indbyggere har ganske vist deres arbejde helt andre steder, men de er dog hjemme i byen udenfor arbejdstid, i fritiden og deltager i forskellige aktiviteter i byen.

Imidlertid er der også en række personer i byen, der varetager meget centrale funktioner og arbejder meget aktivt for og med byen. Det gælder f.eks. skoleleder, brugsuddeler og Sallingbladets redaktør. De bruger en stor del af deres tid i Roslev, men tager hjem til Fur og Himmerland til fyraften, når der da ikke lige er særlige aften-arrangementer i virksomhed eller skole. De er ikke Roslev-boere – men kan måske kaldes ”fortrolige fremmede”. De er blevet set an, og åbenbart kendt i orden. De har qua deres arbejde opbygget et nært kendskab til indbyggerne, og de fortæller, at der vises dem en overraskende stor fortrolighed. Måske er nogle ting lettere at snakke om med folk, der tager hjem til et helt andet sted, som ikke er i nabolaget hele tiden. De udefrakommende bruger ikke betegnelsen Roslev-boer, men taler om Sallingboer. Det er til gengæld ikke en betegnelse indbyggerne selv benytter sig af. De udefra kommende betegner samstemmende sallingboerne som gæstfrie. Præget af gamle dyder og gode til at samarbejde. Der er en høj grad af frivillighed, og den lokale opbakning til eksisterende institutioner, idrætsforeningerne og lokale handlende er stor. Sallingboerne er stolte af deres egn og by, og også i besiddelse af en vis ærekærhed. Man skal nærme sig på rette vis og ikke være for smart eller klog på deres vegne.

God mad og god tone

På disse kanter hopper folk ikke lige på, ”hvad som helst”, lyder det til. Et eksempel fra brugsuddeleren er beretningen om, hvordan han, ankommet til den nye stilling fra Aalborg, fandt at mangelen på økologisk vareudbud skulle udbedres. Det blev det med flere hyldesektioner. Antallet af disse er siden reduceret en del. Det er heller ikke i dette område, man kan få varekasser udbragt fra Årstiderne, og NOMA virker ”noget fjollet”, beretter andre. Ikke fordi sallingboerne ikke bryder sig om økologi og bæredygtighed. Her er virkelig ikke langt til Thise Mejeri. Måske dyrker man bare selv grøntsagerne og har lettere adgang til gode råvarer i denne rigt fødeproducerende del af landet? ”God mad” har man i hvert fald ikke noget i mod. Der er to pizzeriaer i byen. Men der er også både kro og selskabslokaler i Hallerne, hvor spisekortene byder på ”solide og traditionelle danske retter”. Dønningerne efter et tidligere kropars deltagelse i kokken Bo Bechs dramatiske TV-program ”Kniven på struben” har vel nogenlunde lagt sig, men der henvises dog til det.

Sallingboernes holdning til, hvordan folk udefra opfører sig eller bør opføre sig, giver sig måske udslag i en vis tilbageholdenhed, underdrivelse frem for overdrivelse, man skal ikke prale. Derfor kan de godt være bevidst om eget værd. Men der synes nu også at være en vis usikkerhed forbundet hermed, det er ikke let at formulere sig, når det gælder spørgsmål om hvad Roslev-folk er for nogle. Eller også er man bare lidt blinde for det, man er vant til, noget er selvfølgeligheder, som man ikke tænker over, som den udefrakommende ser lettere pga. afstanden.

Flere Roslevboere giver udtryk for, at ”der sker ingenting i byen”, ”der sker ikke meget i Roslev”. Sammenlignet med Glyngøre er der ”ingen, der brænder for noget her”. En del efterlyser mere ”kultur”. Dette siges som regel indledningsvist, under samtalerne dukker der temmelig mange lokale arrangementer frem, og der berettes, at der er stor opbakning til dem. Foreholdt udsagnet om, at der ikke rigtig sker noget i Roslev, bliver de interviewpersoner, der arbejder i Roslev men ikke bor her meget overraskede. De giver udtryk for forbløffelse over lige det udsagn. Deres indtryk af indbyggerne er et meget aktivt folkefærd, her er mange lokale arrangementer, engagementet i idrætten er enorm og de oplever til egne ganske mange arrangementer i skole, brugs m.v. også stor interesse ofte med flere hundrede deltagere.

Roslevs historie – Historien om Roslev

Lokalhistorien – i gadebilledet, på arkiv og i skrift

Der er ikke rejst mindesten eller lignende i Roslev. Her er vist ikke foregået noget af national betydning, ingen slag eller andet af den slags. Statuer eller andre mindestøtter for betydningsfulde personer ses heller ikke. På en del huse finder man til gengæld årstal, oftest fra rundt 1900, eller udsmykning, der fortæller om bygningens oprindelige brug. Flere af bygninger kan da også i sig selv – og måske især samlet – stå som historiske monumenter. Og så er der et par gadenavne, der nok kan vække nysgerrigheden: Klokkegade, Jernbanegade etc. Det er helt sikkert, at funktionen som stationsby på Sallingbanen og den aktivitet, der forbindes hermed er det, de fleste ved om byens historie. Det og så møllen, den eneste bevarede hollandske vindmølle i Salling. Den er afbilledet på skiltene ved indkørslerne til byen.

Der er heller ikke udgivet nogen ”sogne- eller byhistorie” i bogform. Derimod har lokalhistorikeren bopæl i Roslev og øser gerne af sin viden. Han har forfattet flere artikler om byens historie. I 1974 var han en af de drivende kræfter i oprettelsen af et lokalhistorisk arkiv for området. Det var få år efter kommunalreformen, hvor Roslev kommune blev en del af Sallingsund kommune – og måske en reaktion herpå. Arkivet kom til at dække hele den ny kommune. Det har haft til huse i Roslev, men findes i dag i Glyngøre i den gamle stationsbygning, der også rummer museum. Det er i forbindelse med den seneste kommunalreform og oprettelsen af Museum Salling blevet en del heraf. Lokalhistorikeren er ikke længere leder af arkivet, men formand herfor. Arkivet har indsamlet en fin samling af billeder, arkivalier og dokumenter fra Roslev, historiske vidnesbyrd, der knyttes sammen og formidles i artikler og erindringsskrivelser, der har været offentliggjort i f.eks. Jul i Salling, jubilæumsskrifter og andre årbøger. Indimellem arrangeres rundvisninger og foredrag med historiske emner.

De historiske beretninger og erindringsskrivelser handler først og fremmest om tiden fra Sallingbanen Skive-Glyngøre blev indviet i 1884. Roslev, midt i Salling og midt mellem købstæderne Nykøbing og Skive, blev stationsby. Banen bestod frem til 1977, hvor Sallingsundbroen stod for færdiggørelse, og biltrafikken helt tog over.

Roslev var desuden fra gammel tid en by ved hovedlandevejen mellem Sallingsund (Mors) og Skive. Dette sluttede med etableringen af hovedvej A26 i forbindelse med Sallingsundbroen i 1970'erne. Fortsat går en vigtig forbindelsesvej gennem byen til færgestederne ved Fursund og Hvalpsund. Det centrale er, at Roslev i perioden fra 1884 og knap 100 år frem var et trafikknudepunkt. Befolkningen voksede stærkt omkring 1900, og mange nye handels- og håndværksvirksomheder blev oprettet her. Byen fik en ”købstadsforordnet forbundsskole for Roslev, Rybjerg, Hjerik, Harre og

Oddense sogne” i 1921. Byen blev den lille købstad, den næststørste by i Salling efter Skive. Perioden var præget af tilflytning og pionerånd med oprettelse af mange nye virksomheder og institutioner. Fra slutningen af 50’erne med særlig fart fra 1960’erne frem til 80’erne fik Roslev del i Sallings opkomst indenfor træindustrien: Møbler, køkkener mv. I 1966 valgte DGI at placere den første og i lang tid eneste idrætshal i Salling her.

En anden vigtig del af lokalhistorikerens artikler handler om Roslevs kommunale forhold, især om forholdet til Rybjerg, der fra 1846 udgjorde en kommune sammen med Roslev. Byerne udviklede sig vidt forskelligt, intersemudsætningerne blev meget store, og i 1924 blev kommunen opdelt i to. Roslev var frem til kommunalreformen i 1970 enerådende i egen kommune. Herefter blev den en del af Sallingsund kommune, og rådhus og administration blev flyttet til Glyngøre. Sallingsund kommune er sammen med de øvrige Sallingkommuner sammenlagt til Skive kommune ved seneste kommunalreform.

Det hindrer ikke, at den dominerende historie om Roslev, handler om en by i fremdrift og i centrum.

Indbyggernes egen historie

Mange mennesker er interesseret i og studerer selv slægts- og lokalhistorie. Slægtshistorien kan i dag i vidt omfang studeres hjemmefra via bl.a. arkivalier online, man behøver ikke gå til arkivet. Ligesom ved de lokalhistoriske artikler, er det svært at sige, hvor mange mennesker, der har interesse i og særlig viden om den lokale historie. Der er ikke mange, der af sig selv refererer til byens historie som helhed.

Til byens historie som den knytter sig til fortællernes personlige historie refereres til gengæld hele tiden. ”I mands minde” er selvfølgelig en vigtig periode. De fleste erindrer, at der har været mange flere butikker i byen. En del husker også togdriften. Og mange refererer til de lærere eller skoleledere, der tidligere var i Roslev skole. Alle har især en historie om deres tilknytning til stedet, hvordan de selv og deres familie er havnet her.

Og så er der virksomhedernes hjemmesider. Hovedparten af de ganske mange virksomheder, der har en hjemmeside, har et punkt, der hedder historie. Det er for nogle stykkers vedkommende ganske omfattende og detaljerede, men hovedparten er meget kortfattede. Fælles for dem er, at de fortæller hvornår og af hvem virksomheden er grundlagt. Kun et par stykker er grundlagt før 1950. Hovedparten heraf drives af familiens anden eller tredje generation. En meget stor del er startet i nyeste tid – efter år 2000. Hjemmesiderne har næsten altid mange billeder af virksomhedens lokaler, produktionsanlæg og produkter. Ofte også billeder af medarbejderne og

hyppigt en beskrivelse af de enkelte personers baggrund og kunnen. Stilfærdig faglig stolthed lyser ud fra siderne. Den dominerende personlige historie er beretningen om at bygge noget op fra grunden, om at være selvstændig, skabe en virksomhed.

Historien og forholdet til omverden

Banen er nedlagt, og de mange forretninger stort set væk - men tiden som købstad og knudepunkt former nok alligevel billedet af byen, dens muligheder og funktion i folks bevidsthed. Roslev betragtes nærmest ubevidst stadig af Roslevs beboere som det naturlige centrum i Salling. Så planerne om en shuttlebus-drift i Salling f.eks. finder mange har et naturligt endemål her. Det gælder for dem om at føre folk til Roslev, ikke så meget om trafikken rundt i Salling. Det er et udbredt ønske at få flere butikker i byen igen, og det arbejdes der på i en særlig Visionsgruppe – selvom det ingen andre steder er den almindelige udvikling. Selv i de to nærliggende købstæder er butiksdøden udbredt. Der arbejdes på at få en større discountbutik til byen. Forholdet til omverden er stadig præget af Roslevs gamle rolle som center, som ”købstad” og trafikknudepunkt.

Landet er dog ikke langt væk. Forbindelsen mellem by og gårde er tæt. Det er ganske ofte familie, der bor der. Sådan er man trods alt Sallingbo næst efter Roslev-bo. Man er åbne for nye tanker, blot den nyankomne ikke fører sig frem og ved bedst. Det gider man ikke. Man er entreprenant. Jeg ved ikke, om nogen i dag tænker ved, at Niels Rybjerg, der med familie er malet af Niels Juel og har været gengivet på en tidligere pengeseddel, faktisk stammede herfra. En sallingbondedreng, der arbejdede sig op til at blive en af Danmarks rigeste mænd i 1700-tallet. Men billedet passer meget godt på det billede, folk i Roslev har af sig selv og andre, der selv arbejder sig op: Pionererne i den nye stationsby i vækst, iværksætterne, der senere grundlagde en række nye virksomheder, bl.a. i træindustrien, og vel også en række håndværkere i dag. Fighterånd. Potentiale har Roslev vel fortsat.

At Roslev ikke er center på alle områder mere, at væksten synes stagneret og man ser sig overhalet af andre byer – især Glyngøre - virker måske en kende irriterende, måske bidrager det endda til en form for mindreværdsfølelse? Det er altid lettere at være på vej op og i førertrøjen. Trods tilbagegang på visse områder er beboerne imidlertid gode til at fremhæve succes-historierne så meget mere. Fortællingen om byens nyeste historie, den eneste der vist er at finde på skrift via hhv. RIK og HRH 74s hjemmesider, og som fremhæves af lokalhistoriker såvel som næsten alle andre: Den gælder håndbolden. I januar 2012 vandt det danske herrelandshold EM-guld i Serbien, og her deltog to Roslev-brødre Rene og Henrik Toft Hansen. En søster, endnu på ynglingeholdet, har været med til

at sikre kvinderne oprykning til ligaen. I marts måned kæmpede håndboldklubben sig op i 1. division.

Afgrænsning og omverden

Grænserne for Roslev

Visse grænser aflæses let. Den fysiske - den bymæssige bebyggelse, der kaldes Roslev, og den ældste administrative: Sognet. De har holdt sig konstant længe. Andre administrative grænser har flyttet sig flere gange i nyere tid. Og hvor går grænsen for folk i øvrigt – de ikke synlige skel? De fortællinger, der berettes, om byens historie, kaster til dels lys herover. Roslevs gamle rolle som Nordsallings midtpunkt, en ”købstad” kun overgået af Skive, opfattelsen af at være et centrum, en metropol, hænger ved.

Naboer og konkurrenter

Lokalhistorikeren fremhæver klare modsætningsforhold til de nabobyer, der til forskellig tid har været konkurrenter indenfor samme kommune, som Roslev var del af. Først Rybjerg – så senest Glyngøre i Sallingsund kommune. Glyngøre har længe været en by i vækst og indenfor de senere årtier en by, der har overhalet Roslev med hensyn til befolkningstal.

Glyngøre tillægges en særlig prestige af Roslev-boerne. I Glyngøre er prisniveauet højt. Her er udsigt til vand, og det er ”finere” at bo her. Folk i Glyngøre er af en anden slags end i Roslev. Befolkningens sammensætning er helt anderledes. Der bor folk med anden social og uddannelsesmæssig baggrund. Flere højtuddannede. I Roslev er man mere praktisk anlagte end i Glyngøre, mens man ikke er så velformulerede og gode til f.eks. markedsføring som der.

Virksomhedstyperne er også helt forskellige i de to områder. Tidligere var de bedste besiddelser områder med herregårde, jorder med den gode bonitet og heraf følgende rigdom. Her kom de større gårde til at ligge. Det er de områder, der har problemer i dag. I mere magre områder som både Glyngøre og Roslev, uden adgang til store jorde og landbrug, har det været nødvendigt at klare sig med helt andre typer virksomhed – baseret på de ressourcer, der nu var. I Glyngøre var foretagsomheden oprindelig knyttet til fjorden og senere meget store ”opfinderbaserede” virksomheder, i Roslev fik man derimod mange små selvstændige håndværkere, handel og småindustri. Det har skabt dynamik. Begge steder betød jernbanen meget. Forskelligheden i forhold til de naturgivne ressourcer og den lange historiske udvikling har skabt forskellige samfundstyper og stedsidentiteter.

En anden meget nyere sag, der nævnes som noget der adskiller Roslev fra naboerne, er måden at bygge ”haller” på. I Roslev har man valgt en økonomimodel og fået meget ud af få midler, fortælles det. Andre steder har de opført dyrere, mere luksusbetonet byggeri, ”kulturcentre”, som f.eks. i Spøttrup – og ikke fået nær så meget for pengene.

Geografisk afgrænses Roslevs interesseområde i høj grad af forbindelserne i sports- og idrætslivet og for skolen. Folk søger til hallerne fra en radius af ca. 20 km, oplyses det. Derudover er der samarbejde med bl.a. Tøndering BMX, Breum indendørs Motocross og Nordsalling Bokseklub. Skolen er overbygningsskole for Glyngøre, Durup, Oddense, Hjerl, Harre, Roslev, Fursund, altså den nordligste halvdel af Salling, mens Balling dækker den sydlige del. Imidlertid er der ganske mange familier i Glyngøreområdet, der sender børnene til Dueholmskolen i Nykøbing på Mors, fortæller skolelederen.

Midt i mellem – to købstæder og kommunen

Mens der førhen - og måske stadig? - har været rivalisering med andre byer i kommunen – er den store Skive kommune generelt positivt omtalt. Busdriften er god, service forsøges ligeligt fordelt, skolerne ligeledes. Spørgsmålet er hvor langt denne positive imødekommenhed rækker? Besparelser kan jo ramme smerteligt på et tidspunkt. Et lille eksempel i den retning gælder ældrecenteret. Det er omtalt i Salling Avis i november 2011: Det fortæller, at Roslev Ældrecenter har et køkkenhold af fem beboere. De er medhjælpere, ordner grøntsager m.v. og hygger sig klart med det. De hjælper og aflaster samtidig centerets køkkenleder, der efter nedskæring er alene om arbejdet. Før var der tre i køkkenet. Frivillighed og selvhjulpethed slår til igen.

Skive og Nykøbing er de nærmeste købstæder med større udvalg af forretninger, og for Skives vedkommende togforbindelse til resten af landet. Roslev ligger midt i mellem. Der er en vis tradition i valget af, hvilken by man især søger imod. For en del har det klart betydning, hvor familien stammer fra. Man søger dertil, hvor man måske endnu har familie og hvor man har fået sin uddannelse. Det gælder for en del Mors, her er det også blevet lettere siden Sallingsundbroen kom til. Men hovedparten af Roslevboerne synes dog orienteret mod Skive.

Nu er Skive by også blev hovedbyen i kommunen, og det synes at forstærke tendensen.

Samtidig er regionsgrænsen lagt ved Sallingsund: Salling hører til Region Midtjylland, Mors til Region Nordjylland. Det betyder meget administrativt og praktisk, bl.a. i forhold til valg af sygehus og lignende i sundhedsvæsenet. Også busdriften er regionernes domæne.

Skolen forsøger at være upartisk i forhold til valg af uddannelsessted, f.eks. gymnasium. Eleverne vælger næsten ligeligt mellem Nykøbing og Skive. Også her er Skive dog kommet tættere på end tidligere. Når de unge skal have en videregående uddannelse må de længere væk. Mange nævner Aarhus, men det er ikke eneste destination – København nævnes også. Via familiens unge studerende har mange folk i Roslev en direkte og meget personlig kontakt til landets større byer.

Den store verden

Selvom der tales meget om at støtte de lokale forretninger, og man gerne vil have flere, er brugsuddeleren ikke i tvivl om, hvor den største konkurrent findes. Det er hverken i Skive eller Nykøbing – det er i Holstebro, der bl.a. har Bilka og flere store discountforretninger.

Roslev ligger ikke kun midt mellem Skive og Nykøbing – men også midt mellem Viborg og Holstebro. Både mht. udbud og mht. arbejdspladser er dette en fordel. Infrastrukturen er god. A26 er lige ved døren, der er indsat ny færge ved Hvalpsund, fra Skive er der jernbane og busforbindelser – og busforbindelsen lokalt er god med timedrift. Roslev er på den vis stadig i centrum.

En del vælger at blive indenfor kommunens grænser, også når det gælder kulturarrangementer. I forbindelse med det sidste synes det nu ligeså vel at være udbuddet, der er afgørende. Roslev har i øvrigt sit eget rejsebureau i form af Roslev Trafik/Annes Busrejser, der arrangerer såvel ferieture til middelhavsområdet som en-dags ture til steder i Jylland og til København. Det er ikke kun folk i Roslev, der benytter sig heraf. På Mors, resten af Salling og nærmeste omegn er mange mennesker uden egne transportmidler og ikke er specielt rejsevante meget glade for denne mulighed.

Den helt store verden hører man knap så ofte omtalt – bortset fra på et punkt: Håndbold. Roslevs landsholdsspillere kæmper i udlandet. En af dem er efter sigende på vej fra AGF til Kiel, en af de store klubber. Her kommer Roslev på banen, også i de landsdækkende medier.

Blandt medlemmerne af HRH 74s Erhvervsklub ses Setra, hvilket umiddelbart undrer. Den store svenske træindustrikoncern har da ikke afdeling i Roslev. Nej, men de har en sælger i Danmark og han er formand for klubben. Endnu videre forbindelser har en anden sponsor, nemlig Aage Østergaard Møbelindustri A/S – Oestergaard Furniture. Denne virksomhed er hjemmehørende og har produktion i Roslev, men også joint ventures med virksomheder i hhv. Bosnien og Kina. Det er bare ikke den slags forbindelser til omverden, der fortælles om, med mindre man spørger direkte til det.

Fællesskaber og mødesteder

Sport og idræt

Idrætsudøvende udenfor Roslev er ikke i tvivl – de kender i miles omkreds udmærket til Hallerne i Roslev og til byens håndboldspillere. Man skal sjældent langt ind i en samtale om Roslev, før sports- og idrætslivet, foreningerne knyttet hertil og Salling Hallerne bliver nævnt. Det er et meget centralt omdrejningspunkt. En yngre fortæller mindes af samme grund sine barndomsår i byen med et meget stort suk: ”Jeg var simpelthen et paphoved til idræt, jeg kan overhovedet ikke finde ud af at spille håndbold. Men min bror var meget glad for det. Han bor i Aarhus men har stadig kontakt til en del af dem, han spillede sammen med i Roslev.”

Salling Hallerne har rod i den første egentlige hal i Salling, bygget 1966 af DGI, fortæller halbestyreren. Hallerne er en selvejende institution, hvor Skive kommune betaler for foreningernes brug af hallerne. Kommunen står også for vedligehold af udvendige arealer. Den anden hal er ret ny – 2-3 år. Til den blev der på tre uger indsamlet 1,8 mio. kr. lokalt. Man havde håbet på at nå op på 1,6 mio. kr. Sparekassefonden havde på forhånd lovet at gange beløbet med fem. Ved hallerne er beskæftiget tre personer på fuld tid, bl.a. halbestyrer og kantineleder, og et større antal på deltid, heriblandt en del unge.

Idrætsforeningerne har omtrent 1300 medlemmer i alt. Det svarer til Roslevs samlede indbyggertal. Nogle er gengangere selvfølgelig, det er stadig et højt tal. Hallerne har 2500-3000 besøgende/brugere om ugen. De benyttes af dagplejerne og skolen, af Håndboldklubben og Roslev Idrætsklub. Her er efter sigende ikke mindre end 25 håndboldhold. Et særligt minigolfanlæg, seks år gammelt, er et af få anlæg på landsplan, der er godkendt til turneringer. Desuden benyttes faciliteterne til senioridræt, og der er særligt fitness-rum. Lokalerne er altid fuldt booket – der er faktisk ikke plads til at tage nye brugere ind. ”Derfor laver vi ikke nye tiltag og arrangementer”. Fodboldklubben har sit eget klubhus og baner ved siden af hallerne.

I kombination med hallerne er der Vandrerhjem (med en gammel del fra 1976 og ny afdeling tilbygget for 15 år siden) og festlokaler (tre stk. med plads til 2-300 personer). Dette giver mulighed for at større hold kan indlogeres og bespises i forbindelse med sportsbegivenheder, træningslejre, konferencer, møder og kurser, messer, familiesammenkomster, den store årlige julefrokost med o. 600 personer, m.v. I en periode, hvor kroen ikke har kørt så godt og haft hyppige ejerskift, har Hallerne været brugt i stedet til arrangementer, der nok ellers ville være blevet afholdt på kroen.

Om haller og foreninger mødes naturligvis aktive bestyrelsesmedlemmer. De har også en stor kreds af sponsorer i det lokale erhvervsliv. Det stærke idrætsliv har betydning for en meget større kreds. Over tid opbygger børn og unge en bekendtskabskreds herigennem, det giver tilhørsforhold. De ældre interviewede fortæller, hvordan de som yngre har været aktive håndboldspillere. I dag holder de sammen i andre sammenhænge, som de ”gamle” piger, der mødes ugentligt til vandreture. Mange har utvivlsomt mødt deres senere ægtefælle i denne sammenhæng, og man har under alle omstændigheder et stort netværk af bekendte via idrætten. Hallerne og tilknyttede faciliteter trækker folk til Roslev, ikke blot fra Salling, men også på landsplan.

Det kan måske næsten blive for meget? Enkelte udtaler ønsket om mere ”kultur”, og skolen har iværksat tiltag indenfor musik for at skabe tilbud til de, der måske ikke er så sportsinteresserede. Som det siges, ”hvis man ikke er med i en idrætsforening, er man ikke rigtig med”. Som skolelederen udtrykker det mere generelt, er ”den rummelighed, der er i byen og på egnen ikke nok. Deltagelse i byens liv kommer ikke af sig selv”. Det store fokus og optagetheden i forhold til idræt og sport er en stor styrke og giver et stærkt fællesskab – der også kan virke ekskluderende.

Skole – med overbygning

Et andet stærkt og betydningsfuldt samlingspunkt er skolen. Roslev Skole er overbygningsskole. Den nævnes af flere interviewede som et vigtigt aktiv for byen. Store følelser er her som andre steder forbundet med skolerne, der har forældrebestyrelser. Sammenlægninger af de gamle centralskoler o.l. er ikke lette. Roslev har været begunstiget af, at byen (og en større del af Salling) var samlet af en kombination af idrætten og skolen. I Salling, Skive kommune, har man samtidig været åben for en form for decentralisering på skoleområdet, og skolerne, delområderne, har tidligt formået at samarbejde om en ny skolestruktur. Det har tilsyneladende medført, at der i flere byer fortsat er en skole, men ikke nødvendigvis en skoleleder. Selvom der i Roslev er en tradition for tænkning i ”metropol”: Roslev og omegn, har man altså lige på dette punkt formået at fastholde samarbejde frem for ren udkonkurrering. Roslev skole har valgfag i idræt og sundhed, og her samarbejder man også med omegnens klubber.

Forældrenes opbakning til skolen er stor – og frivillighed forekommer også i høj grad her. Skolen nyder bl.a. godt af de mange håndværkere, folk med praktisk kunnen, der går ind i arbejdet med at forbedre skolens faciliteter. Omkring skolen er et sammenhold, som de der ikke længere har børn i skolealderen næsten kan savne. I hvert fald glider man ud af denne kreds med tiden, forlyder det.

Foreninger, møderum og offentlige arrangementer

Der er andre muligheder. Bortset fra Idrætsforeningen er her bl.a. den gamle Borger- og Håndværksforening, Spejdere, Husholdningsforening, Ældresagen, Kor, mv. I lokalerne over Børnehaven i Roslevhus på Kirkebakken er der lokaler til disse foreninger, hvor man bl.a. kan mødes til kaffe, kortspil, sang og andre arrangementer. Kirke og menighedsråd står også for en del arrangementer med bl.a. foredrag og koncerter.

Roslev kro har været gennem en turbulent periode med flere ejerskift, nævner flere. I oktober 2011 åbnede kroen igen med nye forpagtere. Der udtrykkes stor opbakning til kroen, og flere foreningsarrangementer er henlagt hertil. Derudover har kroen selv afholdt særlige arrangementer til Mortens Aften og Jul.

Der findes en del faste offentlige arrangementer i Roslev: Det årlige juleoptog med start i den gamle mølle, Byfesterne (med bl.a. traktortræk), Cirkus, St. Hans-fest, den store julefrokost i hallen, sammenkomst af gamle elever 2. juledag. Brugs og skole har hver for sig og i fællesskab afholdt flere arrangementer med landskendte foredragsholdere. Superbrugsen i Roslev er en selvstændig lokalt ejet brugs. Medlemsmøder og – arrangementer er velbesøgte og kan samle et par hundrede mennesker. Brugsen har omkring 38 medarbejdere, blot fem bor i Roslev. Resten kommer ”udefra”. Brugsen er meget aktiv og afholder flere arrangementer årligt med såvel prøvesmagninger som foredrag.

Traditionelt har det nok været Borger- og Håndværksforeningen, der har stået for nye initiativer på borgernes vegne. Foreningen, der blev oprettet i 1909, eksisterer stadig, men udenfor dens regi er de seneste år blevet oprettet bl.a. Visionsgrupper, der arbejder med forskellige emner og muligheder for at give byen et løft. Særlig aktiv synes Erhvervsgruppen at være, ligesom en gruppe, der arbejder for et nyt grønt anlæg nævnes ofte. Grønne anlæg og byparker står i det hele taget højt på listen i Salling – næsten alle byer har eller ønsker at få nye plantninger o.l. etableret, fremgår det bl.a. af Salling Avis.

Mere uformelt

Som noget relativt nyt er folk i byen begyndt at afholde ”Running Dinner”, hvor en række private lægger hus til bespisning, og folk cirkulerer herimellem for til sidst at mødes alle deltagere på kroen. Det giver anledning til nye bekendtskaber og synes meget populært.

Alle åbne offentlige arrangementer giver selvfølgelig også anledning til uformelle møder folk imellem – men hvad med ”til daglig”. Findes der uformelle møderum i byen? Steder man kan søge hen og træffe folk mere

tilfældigt? Torvet ved kroen og parkanlægget er vel muligheder – men i vinterhalvåret er det ikke indbydende steder at slå sig ned. Hvordan de bliver brugt er det ikke til at se p.t. Superbrugsen derimod – der kender man hinanden. Forretningen er meget velassorteret med egen slagterafdeling. Trods et stort areal virker rummet tæt pakket og hyggeligt. Her er en god atmosfære. De gange jeg har besøgt butikken har kunderne omfattet alle aldersgrupper, og der er klart anledning til snak med folk, man kender, under indkøbet. Her ses handlende ofte stående i gangarealerne i snak – og det kan vare længe. Der er ikke opstillet ”sladrebænk” i butikken, og det er vist heller ikke nødvendigt.

.

Fremtid – udvikling og visioner

I december fortæller Salling Avis, at Skive Kommunes Landsbyudvalg har uddelt 1 mio. til projekter i kommunen, heriblandt Salling Beach Arena i Roslev. Bag projektet står en gruppe fra HRH 74. De har nu fået bevilget 200.000 kr. Projektet vil koste i alt omkring 750.000 kr. Midlerne skal bruges til anlæg af baner til Beach Handball, Soccer og Volley, 2-3 baner skal placeres tæt på hallerne og vandrerhjemmet. Det fortælles, at haller og vandrerhjem allerede har været værter for dansk og norsk damelandshold i beach håndbold uden at kunne stille baner til rådighed. Det søger man altså hermed udbedret.

I den første uge af januar 2012 beretter avisen om den arbejdsgruppe under ”Visionsgruppen Roslev – en egn i bevægelse”, der arbejder på at tiltrække nye erhvervsdrivende og gøre opmærksom på byens kvaliteter. I Visionsgruppen er også involveret folk fra Hjerl, Harre og Rybjerg, og der samarbejdes med Skive Kommune. Blandt andre projekter nævnes bypark, skov, stier og skolens fremtidssikring.

De to omtaler falder sammen med det, indbyggerne lokalt nævner, der arbejdes med, når talen falder på fremtiden og ønsket til den.

Pt. mærkes krisen, der er mange ledige og flere større virksomheder i området, specielt møbelindustrien er i tilbagegang eller nedlagt. Hertil kommer butiksdøden. Trælsthandelen er flyttet – men kalder sig fortsat ”Roslev”, og byens tøjforretning lukker nu. Nedlæggelser og besparelser har naturligvis afledt effekt. Foreninger afhængige af sponsorstøtte og blade med indtægt fra annoncer rammes heraf.

På den positive side tæller, at der stadig er mange håndværkere og entreprenører i byen. Og der kommer stadig mange unge til byen, også for at bosætte sig. Man har hidtil kunnet fastholde folk i området. Det virker ikke

helt, som om man virkelig tror på, at udviklingen med hensyn til butikker i byen kan vendes, men mange nævner Visionsgruppens arbejde herfor. Der tales knap så meget om oprettelse af nye industrivirksomheder og arbejdspladser.

Man sætter sin lid til, at overbygningsskolen forbliver her. Det store og solide netværk, og de bekendtskabskredse og tilhørsforhold, der opbygges via skole og idrætsforeninger er et stort gode for byen. Det holder stadig byen levende. Det udelukker måske også nogle mindre grupper og måske endda nye ideer og tanker. Der er ikke helt plads hertil, og de visioner og ønsker byens borgere udtrykker, kan godt have et lidt ”støvet” præg. Man holder sig til afprøvede og velkendte løsninger.

Opsamling og perspektivering

Stederne forekommer identiske

På en lang række af ydre faktorer forekommer de fire byer, Knäred og Ullared, Lihme og Roslev identiske. På den baggrund er det oplagt at drage den konklusion, at der er tale om, at stederne, som hallandske indlandsbygder og byzonebyer i Salling, som byer i landdistrikter, har de samme identiteter. Risikoen for at identitetsbestemme byerne ud fra de ydre forhold er til stede.

De ydre strukturelle træk, hvorved byerne ligner hinanden, er bl.a. at de er vokset op omkring et vejforløb eller vejkryds, hvor centrum befinder sig. Centrum har ikke noget markant udtryk udover et torv samt nogle butikker og servicefunktioner. Karakteristisk for byerne er, at centrum har en del udlejningsejendomme. Villakvartererne ligger bag ved de veje, som gennemskærer byerne.

Ingen af byerne ligger langt fra større byer, som det er relativt nemt at komme til. I de større byer kan der handles, og man kan få kulturelle oplevelser. Foreningslivet synes også at være identisk. Byerne har de samme foreningstyper med fodbold eller håndbold som den dominerende aktivitet – lige undtaget Lihme, hvor havnen ved Gyldendal næsten kan indtage denne plads.

Erhvervsstrukturen er den sammen. Byerne har et har enkelte store arbejdspladser, men er ellers domineret af mange små enkeltmandsejede firmaer og ofte en meget entreprenant virksomhedskultur. Det sidste udspringer ofte af forbindelserne til landbrugskulturen præget af selvhjulpenhed og selvstændighed, og af den pioner-ånd, som ofte opstår omkring en jernbane eller lignende trafikknudepunkt.

Alle byer oplever en udbredt pendling. Her er dog forskel på, om der er tale om omfattende indpendling som i Sverige, eller i højere grad udpending som især i Lihme.

Befolkningstallet i byerne er næsten ens og har gennem en årrække været nogenlunde konstant. Det offentlige serviceniveau er alle steder ret højt, og man har i en eller anden grad en funktion som servicecenter for de omkringliggende mindre byer og sommerhusområder.

Men trods alle umiddelbare ligheder viser analyserne, at forskellene på andet plan end det ydre er store.

Knäred- analysen

Beboerne i Knäred taler meget positivt om det sted, de bor. Der er ingen tvivl om, at man er glad for at bo her. Holdning til det forestillede fællesskab er meget markant. Det betyder meget for den enkelte at bo i Knäred. Det er med til at gøre livet meningsfyldt. Hvad er det så, der skaber dette fællesskab?

Det er, om ikke alle så mange, der kender hinanden. De der kender mange tror, at det gør alle og dermed skabes forestillingen om et udbredt fællesskab. Mange i byen er i familie med hinanden eller havde venner her, da de flyttede til Knäred. Tilflytning af familie eller venner betyder, at erindringer/fortællinger om byen bliver givet videre og har gode betingelser for at overleve. Det kan siges, at der sker en kontinuerlig overlevering af de fortællinger, som skaber identitet. De fortællinger har et indhold, der siger, at her er trygt og godt at bo, og at man her kommer hinanden ved.

I Knäred har man et meget højt serviceniveau, hvad man sætter stor pris på. Serviceniveauet er med til at gøre byen attraktiv og et godt sted at bo. Knäred udgør, hvad angår service, et center for de omkringliggende "orter" og spiller dermed en vis rolle i kommunens østlige hjørne. Byen rolle som servicecenter er med til at styrke den kollektive identitet i forhold til de omkring liggende mindre byer.

Knäred har flere foreninger, som ifølge borgerne selv har en stor tilslutning, og hvor det ikke endnu er noget problem at skaffe ledere. Det gælder for idrætsforeningen, hembygdsforeningen og Friluftsfrämjandet. Der er tale om et traditionelt foreningsliv, hvor udbuddet for de unge ikke er stort, hvis man ikke lige vil spille fodbold.

Andre forhold, som skaber identitet og sammenhold i Knäred, er forholdet til naturen, som man har nær adgang til og bruger meget. Særlig børnene deltager aktivt i Friluftsfrämjandet. Naturen omtaler man gerne, som noget specielt, og den fremhæves også på byens hjemmeside. Naturen opfattes som en integreret del af stedet, således at by og natur smelter sammen.

Historien spiller en stor rolle for identiteten. Den kommer til udtryk i det forestillede fællesskab, som bliver skabt gennem erindringerne om Freden i Knäred. Mindestenenen uden for byen står tilbage, som det eneste spor efter denne begivenhed, som alle henviser til. Men ikke har den store viden om. Identiteten ligger i stoltheden over at bidrage til den nationale historie.

Hembygdsforeningen oplever en stigning i medlemstallet og har stort besøg på det månedlige møde. Interessen koncentrerer sig omkring den nære historie forbundet til de enkelte gårde, som det fysiske sted. En ny bog fra

foreningen fortæller om, hvem der har boet på de enkelte gårde. Interessen viser den betydning slægterne, som kollektive fællesskaber har for identiteten. Samtidig udtrykker den Knäreds nære tilknytning til og fundering i landbruget og landbrugskulturen.

Set ud fra indbyggernes forståelse og forhold til omverdenen spiller det mentale sted/rum, man definerer sig inden for og som påvirker identiteten, en stor rolle. Fysisk er Knäred det sted, man bor og har sine sociale relationer, men mentalt ”medregnes” Halmstad og Markaryd til Knäred. Disse byer opfylder nogle centrale behov, som ikke kan opfyldes i Knäred. Kommunens hovedby, Laholm, spiller ikke nogen særlig rolle i den sammenhæng. Den medtænkes ikke i den mentale omverden. På trods af at man medtænker sin nære livsverden inden for to mil føler flere borgere sig isoleret i Knäred!

I de dominerende fortællinger om byens kollektive identitet findes også antydninger af modfortællinger, og af at der foregår en vis eksklusion af fællesskabet. De borgere, der bor i udlejningshusene langs med eller tæt på indfaldsvejen fra 117 og dermed tæt på centrum, regnes ikke som en del af fællesskabet. Det er ikke noget, der tales om. Kun et par af de interviewede omtalte at de ”fremmede” der boede her ikke inkluderes i fællesskabet. Her sker der en social eksklusion af en gruppe beboere. De regnes ikke med til byens fællesskab, og det ser ikke ud til, at der arbejdes på, at det skal ske.

Eksklusionen tager udtryk af et fysisk problem, som kan løses ved et arkitektonisk løft af byens centrum og indfaldsvej, hvor husene ikke er i samme stand, som på byens andre indfaldsveje. Der kan spørges om en fysisk ændring af centrum vil skabe en større grad af inklusion. Byens indkørsel gøres pænere, men det vil fortsat være ”fremmede”, som bor i området. Spørgsmålet er, hvad der skal satses på, og hvad der kan løse ”problemet”, som borgerne ser det. Denne holdning til de fremmede er egentlig også med til at ekskludere centrum rent fysisk fra det område, som man regner med til Knäred. I kvartererne rundt om centrum kan det siges, at her bor Knäreds-boerne. I denne situation sker der en identitetsdannelse igennem et ”fjendebillede”. Samtidig handler det om, at man ikke skal bo bestemte steder, hvis man vil være en del af fællesskabet.

Det er måske ikke helt så nemt at blive en del af fællesskabet i Knäred, hvis man som tilflytter ikke har nære familierelationer. Flere har givet udtryk for, at det er problematisk at blive accepteret, hvis man ikke kender nogen – også selvom man deltager i foreningslivet. Problemet for tilflyttere uden familierelationer kan være, at man ikke kender de accepterede fortællinger om Knäred og ikke indgår i de relationer, hvor de fortælles.

De mange danskere, som køber sommerstuga eller villa i Knäred, har man et dobbeltforhold til. Danskerne kan siges at være ”nyttefulde” for, at fællesskabets rammer kan opretholdes og at stedet kan være attraktivt for svenske tilflyttere. Opkøbet af huse i periferien af Knäred betyder, at de ikke står tomme og signalerer forfald. Hvornår de benyttes, er danskernes sag. Opkøbes huse i villakvartererne og de står tomme i længere perioder ”mangler” man nogle til at ”udfylde” fællesskabet. Problemet er det samme, hvis de der bor der, så ikke vælger at tage del i kvarterets fællesskab. Danskernes tilstedeværelse er med til at holde liv i Consum, som er et foretrukket dagligt mødested. Og måske også det eneste. Indbyggerne savner et mere uformelt mødested. Kommunen har anlagt et nyt torv, men det synes ikke, måske på grund af dets placering i centrum, at udfylde den tiltænkte funktion.

Knäreds geografiske placering er med til at skabe et fælles sammenhold og en indlandsbyidentitet. I forhold til kysten og f.eks. Mellbystrand skabes en modfortælling der styrker sammenholdet. Ifølge fortællingerne sker udviklingen på kysten og på bekostning af indlandet. Frygten gælder, at man på længere sigt vil tabe kampen mod kysten. Det handler i sidste ende om, hvilken livsformer man ser myndighederne satser på. Er det indlandskulturen eller kystkulturen? For Knäreds indbyggere repræsenterer indlandsbyggerne den traditionelle landbokultur med en fælles identitet bundet op på landbrugets værdier. Kysten repræsenterer den moderne individuelle livsstil.

Knäred må siges at være en typisk hallandsk indlandsbygd med tætte forbindelser til skov- og landbrug, domineret af kulturer og fællesskaber knyttet til disse hverv. Historisk set synes Kooperationen at have skabt tradition for sammenhold og gensidig hjælp. Landbruget har ikke længere den samme dominerende betydning, men erhvervet har skabt tradition for et vist entreprenørskab og etableringen af mange mindre virksomheder, som kendetegner Knäred.

Byen har i nyere tid udviklet sig omkring jernbanen, som nu ikke længere stopper i Knäred. Befolkningen i Knäred er typisk folk med korte eller mellemlange uddannelser. Der kan tales om en traditionel middelklasse domineret af landbrugskulturen, men også med en åbenhed over for storstadens muligheder og tilbud. Kulturen og fællesskabet har en vis tendens til at virke ekskluderende over for andre kulturer, især dem der kan virke fremmed.

Lihme-analysen

Alle Lihme-boere synes, Lihme er et dejligt sted. Landsbyen er præget af med meget velholdte huse og haver. Her er ingen tomme forretningsvinduer eller forfaldne huse. Landet, de åbne marker, hænger umiddelbart sammen med baghaverne. En del grunde har udsigt over det åbne land til fjorden. Alle har let adgang, kort afstand til fjorden og naturskønne områder. Det sætter alle stor pris på, det kommer bare forskelligt til udtryk.

Lihme har været et landbosamfund i mands minde, med landbruget som det dominerende erhverv, med mejeri og andre andelsforetagender, og mange mennesker i gårde og huse.

Hertil kom ”traditionelle” erhverv inden for de primære og sekundære sektorer, baseret på de lokale råvarer og ressourcer: Fiskeri og teglværker.

Lihme er mere end Lihme by. Fra gammel tid har byen været organisk forbundet med landbrugsområderne, siden er det blevet det lille kommune- og servicecenter. I dag refereres til resten af sognet som naturligt Lihme-område, også til den lange kyststrækning med de store sommerhusområder. Byen Lihme var for ikke mange årtier siden endnu et lille center med mange forretninger, og i 1970’erne tilvækst i befolkningstallet og nybyggeri i form af parcelhuse, bl.a. baseret på stor træindustri i Aalbæk. Her blev centralskolen bygget i 1964. I dag har byen en dagligvareforretning og et pengeinstitut tilbage. Her er næsten ikke andre virksomheder bortset fra frisør, maskinstation og salg-til-vejen. Både Brugsen og børnehave/skole betragtes som meget vigtige for byens liv. Man ved ikke helt, hvordan det skal gå uden de dele. Befolkningstallet falder – og det ser ud til, at befolkningspyramiden er skæv. Der er relativt mange ældre borgere, og færre yngre familier med børn.

Historiefortællingen har indtil den seneste tid i høj grad lagt vægten på lokalhistorien, i en traditionel skoleundervisning, topografi. Et brud er sket indenfor de seneste årtier, hvor det nu, næsten alene, ser ud til, at vægten lægges på det for egnen særegne, det, der ikke findes magen til andre steder eller i al fald kan måle sig hermed. Derudover bruges byen som et skoleeksempel på en landsbys udvikling, idet kvarterer fra forskellige historiske perioder erkendes meget let. I dag sker udviklingen imidlertid udenfor byen i naturskønne områder, gerne ved kysten, især Gyldendal.

”Landsbyfællesskabet” kan man komme til at kigge langt efter. Her er ingen oplagte fælles arealer, med mindre den grønne ”fælle” ved kirken regnes med – eller Havnen ved Gyldendal udvikles hertil. Sportspladser o.l. synes ikke meget brugt. Her er også fhv. få fælles rum at vælge imellem: Skole, forsamlingshus, idrætspladser, havn. Skolen bakker forældrene op om, om end ikke i så høj grad ved frivilligt arbejde, mere ved arrangementer. Der er

fælles mødested for byen i skolen, og det bruger man frem for forsamlingshuset, for det koster. Dette ses bl.a. ved de højt besungne fælles spisninger, hvor efter sigende alle slags indbyggere mødes.

De ældre beboere savner tidligere former for uformel komsammen. Kortspil og kaffe i gårdene, invitationer til lignende når man havde vist opmærksomhed ved højtidsdage. Dette er dog nok lige så vel et generations-spørgsmål som betinget af ”herkomst”.

I arbejdet med visioner og udviklingsplan mødes en del mennesker – kernen synes dog relativt lille og måske domineret af tilflyttere.

På idrætsanlæg og i flere foreninger ser aktiviteten ud til at være meget lav. De yngre søger udenbys til større idrætsklubber. Pensionistforeningen er ikke noget for alle. I visionsgruppen peges på, at der ikke er fodslaw mellem de ellers mange foreninger, specielt ikke om større arrangementer.

Landsbyfællesskabet er et forestillet fællesskab, og det findes her i mindst to udgaver: De nyere tilflyttere søger det, og har i nogen grad en idylliseret opfattelse af, hvad det er – og i hvert fald konstaterer de, er det ikke i Lihme p.t. De ældre Lihme-boerne mindes fællesskaber, der var, som byggede på særlige samfundsmæssige strukturer, der er voldsomt ændret i løbet af kort tid.

Der er et skel mellem tilflyttere og indfødte. Det er i høj grad grundet på de forskellige gruppers historie og længden af deres tilknytning til stedet. Skellet fremhæves stærkt af de nyere tilflyttere, mens bl.a. en generation af lærere, der er flyttet hertil i 1960’erne føler sig integreret i højere grad. De ”gamle” Lihmeboere fortæller ikke om det af sig selv. Det er nærmere en konstatering: Tilflytterne er jo nu en gang tilflyttere. Deres kendskab til og fornemmelse for folk og sted må jo bare være anderledes.

Tilflytterne beskriver sig selv som veluddannede, som akademikere, med vid horisont og glæde ved at rejse ud i verden. De er velformulerede, vant med ny teknologi, aktive for lokalsamfundet, de har søgt penge hjem til det. De er i høj grad flyttet til området på grund af dets beliggenhed ved fjorden, den særlige natur og det smukke landskab med udsigt. De betegner de indfødte som traditionelle, ikke højtuddannede, knap så velformulerede, meget stedbundne uden lyst til at rejse langt. De er dog åbne og venlige nok, siger tilflytterne.

Grundet den uddannelsesmæssige baggrund, forbindelser til omverden, en velstruktureret tilgang til arbejdet med områdets udvikling og formuleringsevne, bliver denne gruppe let dominerende i det billede, der skabes af byen udadtil.

De mennesker, der er født og opvokset i Lihme, har rod i en landbokultur, der er ændret stærkt i mands minde. De finder, at tilflytterne kan være noget fortænkte og lidt pudsige i forhold til vægten på at bo naturskønt, men de er dog venlige nok, siger de ”indfødte”.

En stor mængde sommerhusgæster er accepterede af alle, idet de menes at gøre nytte i forhold til den lokale handel og er et potentiale i forhold til fremtidig udvikling, især mulige tiltag i forhold til turismen.

Mange indbyggere pendler fra, kun få til, Lihme for arbejde. Skive er det administrative centrum, men adgangen er – som tidligere – let til andre større byer i det midt- og vestjyske: For indkøb, arbejde, uddannelse. Og p.g.a. centraliseringen også til sundhedsinstitutioner eller retsinstanser. Store modsætninger til nabobyerne i Salling eller for den sags skyld til Skive høres der ikke om. Det er i højere grad ”Østdanmark”, der bliver skurken. Mange yngre generationer af ”indfødte” har arbejdet, uddannet sig, boet i større byer og er vendt hjem.

Nyere tilflyttere arbejder ofte langt væk fra Lihme. Under alle omstændigheder – trods nærheden til omverden, Lihme ligger på grænsen til hedeegnene, er man ikke i tvivl om at Lihme hører til Salling og Limfjordsegnen – og man skilter med det ved den fantastiske Sebbedejsten i rundkørslen ved Kærgårdsholm.

Både for indfødte som tilflyttere er internet og nye medier adgangen til direkte kontakt med den store verden. En mulighed, hvis potentiale kun for en brøkdel er udnyttet endnu.

Lihmes udviklingsgruppe satser på at kunne øge tilflytningen. Der er ingen planer om eller tro på nye erhvervsvirksomheder i Lihme – kun turismen får øget vægt. Men det må ikke ske på en måde, der ødelægger billedet af den pæne landsby. Landbruget i sin nuværende form med få store enheder røres der ikke ved af gruppen. Her er ingen udsigt til at få en anden form for ”landeri”, der kunne nærme sig noget, man har kendt til tidligere.

Skellet mellem indbyggere af forskellig ”herkomst”, med vidt forskellig uddannelsesmæssig baggrund og fokus i forhold til området kan blive meget betydningsfuldt. Hvem kommer til at bestemme? En udefrakommende stærk gruppe kan bevare det ydre udtryk, landsbyen har, men samtidig komme til at forandre alt indhold væsentligt ved indførelsen af helt andre typer erhverv, omgangsformer og brug af steder, end der traditionelt har været tale om.

Kan der findes tilstrækkeligt fælles fodslaw mellem forskellige Lihmefolk i glæden ved områdets naturmæssige og historiske kvaliteter? Kan den ny

teknologi og de nye medier, der allerede er taget i brug her på flere felter sættes i spil i denne sammenhæng?

Alle indbyggere, uanset herkomst og alder, synes at samles i udsagnet: Lihme er et dejligt sted! Det formuleres bare forskelligt, der er forskel på, hvor vægten lægges og hvad der skal følge heraf.

Ullared-analysen

Beboerne taler positivt om at bo i Ullared. Det er et godt sted at bo, da man har mange muligheder i form af et højt serviceniveau – både hvad angår det private og det offentlige.

Byen ligger godt placeret med hurtigt adgang til Varberg og Falkenberg. Og så er det muligt at købe alt, hvad man skal bruge i Ullared. Fællesskaberne taler man om, men ikke så

udbredt, at det giver indtryk af, at det er disse, som er med til at give identitet i Ullared.

I Ullared kender alle ikke alle, som det kendes fra Knäred. Ganske vist er flere flyttet til Ullared, fordi de har familierelationer her, hvilket gør det lettere at indgå i såvel konkrete som forestillede fællesskaber, men flere tilflyttere giver udtryk for, at det er vanskeligt at blive en del af fællesskabet. Omsorgen for hinanden synes ikke at være en del af kulturen.

Selvom tilflyttere engagerer sig i foreningslivet, oplever de det som vanskeligt at blive en del af fællesskabet. På denne måde kan det siges, at der forekommer en eksklusion af indbyggere, som ikke har familierelationer i byen. Det har ikke noget at gøre med, hvilken social gruppe man tilhører, men mere med hvorfor man flytter til Ullared. I forhold til eksklusion virker det til at de, som bor i udlejningshusene tæt på Gekås og byens torv ikke regnes, som en del af fællesskabet. Om det skyldes placeringen eller social status står hen i det uvisse.

De, som bedst synes at kende hinanden, og som mest udbredt taler om et fællesskab, er byens pensionister. De var i 60'erne og 70'erne i forbindelse med den grønne aktive i byens ekspansionsperiode. De kom samtidig til byen og kom til at udgøre dens ildsjæle og blev centrale ressourcepersoner i byens opgangsperiode. Deres opgaver synes ikke at være blevet overtaget af andre. På grund af en lang række forhold har fællesskaberne og relationerne i Ullared en særlig karakter, som gør at den adskiller sig fra indlandsbygder som f.eks. Knäred.

Det er ikke relationerne og det kollektive fællesskab, som præger fortællingerne fra Ullared.

Ullared karakteriseres som en indlandsby, men spørgsmålet er, om den er det, når det handler om at identificere byens kultur og identitet. Ullared befinder sig geografisk og også mentalt et sted mellem kysten og indlandet. Byen er ingen af delene, men synes at befinde sig i grænselandet mellem de to bygdetyper, hvad der præger fællesskaberne og identiteten.

Naturen i Ullared omtales ikke som noget særligt, og som noget man er stolt af. Den er der bare. Man bruger den, men den betyder ikke noget for identiteten og anses ikke for at være attraktiv for andre. Man kommer ikke til Ullared for naturens skyld! Hverken som turist eller som tilflytter.

Ullared bidrager på sin vis til den nationale historie, men ikke med begivenheder, som ligger langt tilbage i tiden. Byens historie følger to pejlemærker/indikatorer. Den ene er jernbanernes. Den anden er Gekås. For dagens indbyggere er Gekås opkomst og ekspansion det historiske pejlemærke på Ullareds udvikling. Gekås betydning for fællesskaberne og identiteten i Ullared er enorm. Det kan ikke undgås, at en by med 1000 indbyggere bliver påvirket af omkring 4 millioner årlige besøgende. De mange besøgende sætter sig spor i byen, men det gør Gekås også som en arbejdsplads.

Gekås kan siges at udgøre en institution i byen, idet man direkte og indirekte varetager nogle centrale opgaver i byen. Direkte sker det i form af donationer til aktiviteter og foreninger samt ved etablering af infrastruktur. Indirekte i form af at de mange besøgende kræver en vist serviceniveau i byen. Gekås har den betydning at borgerne ikke skal kæmpe for at opretholde sit serviceniveau eller for at få penge til aktiviteter.

De mange besøgende til Gekås betyder, at der efterhånden altid er mennesker over alt i Ullared, og derfor ved man ikke, om det er lokale man møder, eller om det er kunder til Gekås. De mange besøgende præger gadebilledet og er med til at give et præg af flygtighed og overfladiskhed. Livet omkring Gekås, byens centrum og vejkrydset har karakter af storbyliv, hvilket synes at kunne aflæses på relationerne og fællesskaberne i Ullared. Livet her har, som det bliver fortalt, en anden puls end en traditionel indlandsbygd.

Ullared har siden slutningen af 1800-tallet været præget af handel og har været et trafikknudepunkt. Først gennem eksistensen af to jernbanelinjer og den omlæsning, der måtte til fra den smalsporede bane til den bredsporede. Banen og handlen førte en række funktioner med sig og en udvikling, der er typisk for en stationsby. Efter banernes nedlæggelser overtog Gekås og de medfølgende varehuse/butikker handlen. Gekås ligger, hvor der tidligere skete en omlæsning mellem banerne.

Ikke alene Gekås præger Ullareds fællesskaber og identitet – også selvom meget er afledt af varehuset. Trafikken gennem byen er enorm som følge af de to lensveje, som gennemskærer byen. Trafikken præger pulsen og hverdagsbilledet, og med den følger en vis uro, og den er bestemt ikke med til at gøre byen attraktiv for tilflyttere. Byens fysiske udtryk er præget af, at den er vokset op først omkring en jernbane og senere omkring et trafikknudepunkt.

Indbyggerne nære omverden strækker sig mentalt til både Varberg og Falkenberg. Byerne medtænkes som den nære omverden, hvor man kan få tilfredsstillet en række kulturelle behov. Begge byer er ligge på kysten, men i Ullared udtrykker man ikke et markant modsætningsforhold til kysten og ser ikke et fjendebillede. Kysten regnes som en mulighed. Måske fordi man ikke ser, at ressourcerne forsvinder til kysten. Man har jo Gekås!

Roslev-analysen

Ingen taler om Roslev som et dejligt sted! Her er ingen særlige attraktioner, ingen speciel naturskønhed lige uden for døren og ingen kyst. Roslev er en tidligere stationsby. Den gennemgående hovedvej er på det sydligste stykke præget af forfaldent byggeri og tomme butikker, det giver et ganske negativt billede af, hvordan det egentlig går i Roslev.

Byens kvarterer bortset fra en del af hovedvejen er velholdte: Et kulturhistorisk spændende kvarter fra jernbanens storhedstid rummer dagligvareforretning, apotek, kro og pengeinstitutter. Mange institutioner ligger i umiddelbart nærhed heraf: Dagplejere, børnehave, skole med overbygning, ældrecenter m.m. Ligeledes et par specialforretninger. Hertil kommer velholdte ældre og nyere villakvarterer og et ligeså velholdt og stort område med Vandrerhjem, haller og idrætsanlæg. Det ligger tæt på et område med hhv. virksomheder, håndværk og industri samt Helsevænget med læge, tandlæge, fysioterapeut, akupunktør, og dyrlæge.

Som fælles arealer i byen findes antagelig torvet ved kroen i handelsområdet, flere grønne områder og stien på den tidligere Salling-bane. Vindmøllen er samlingspunkt i fht. ”traditionelle” arrangementer især til jul og bruges som et slags vartegn for byen.

Men det er den nyeste historie, der tæller. At ingen taler om dejlighed, betyder ikke, at indbyggerne ikke holder af deres by. Tværtimod. Man er faktisk på en undselig måde umådelig stolt af den. Det er bare ikke så meget bygningernes ydre, der tæller, som det er indbyggernes. Roslev hævder sig først og fremmest på nationalt og internationalt plan ved sine mange

idrætsanlæg og utrolig stor deltagelse og succes i sportsudøvelsen – især inden for håndbold.

Roslev har mange fælles rum og mange fællesskaber. Først og fremmest haller, sportsanlæg og idrætsforeningerne af flere slags. Hovedparten af indbyggerne og alle generationer mødes i dette lag. Der er sammenfald, helt klart, mellem deltagerne i idrætten og i erhvervsnetværk og f.eks. spisninger. Tordenskjolds soldater kendes også her. Samtidig er deltagelsen dog meget bred, den dækker alle generationer, og skaber ualmindelig stærke og langvarige netværk og forbindelser, livslange ofte, der også får betydning i forhold til bl.a. beskæftigelse og innovation.

Skolen med overbygning er ligeledes et stærkt fællesskab, men aktiv deltagelse er for de voksne helt betinget af, om man har børn i skolen. Til gengæld har børn og unge siden 1920'erne haft mulighed for her at grundlægge tilhørsforhold og netværk, der rækker ud over skoletiden.

Hertil kommer flere andre velfungerende institutioner, foreninger og offentlige arrangementer i byen. Mange indbyggere er meget aktive og tager del i frivilligt arbejde.

Det skaber stærke bånd og netværk, og mange rum for fællesskab både fysiske og mentale. Det kan også virke stærkt ekskluderende for de, der af en eller anden grund ikke selv opsøger fællesskabet eller ikke er interesseret i sport etc. I så høj grad at man næsten ikke kan se om sådanne grupper eksisterer. De mindretal, der måtte eksistere, erkendes simpelthen ikke.

Indbyggerne i Roslev er ikke egentlige landboere, og de betragter ikke deres by som en landsby. De er heller ikke akademikere. De er håndværkere og gründere/iværksættere. De er solide folk med orden i sagerne. De er i høj grad præget af frivillighed og selvhjulpenhed.

Folk i Roslev er vant til tilflyttere, den forbindes med vækstperioder, som det har været tilfældet ofte med deres egne forfædre og -mødre i nyere tid. Personer, der arbejder i Roslev men ikke bor her føler sig vel modtaget og behandlet. Befolkningen synes ret homogen, og der synes ikke at være store problemer i forhold til helt andre typer befolkningsgrupper.

Roslev har indtil 1970'erne været en stationsby. En lille købstad, hvis vækst grundet jernbanen har givet indbyggerne en historiefortælling i nyere tid, der handler om nybyggere, grundlæggere og pionerer – en tradition, der fortsættes. Roslev er i kraft af stationen, mange servicevirksomheder og institutioner blevet en lille metropol – et centrum i Salling, i hvert fald i indbyggernes egen bevidsthed. Det er den også med Hallen fra 1966, Sallings første, der siden er blevet til Hallerne og flere større idrætsanlæg.

Her er ingen store brud i historiefortællingen, selvom jernbanen er nedlagt. Kontinuiteten er langt mere markant: Også i nyeste tid lægges stor vægt på iværksætteriet, på enkelte virksomheders opkomst. Ret nye historier, hvor kun få virksomheder er ældre end 1950, mange fra efter 2000, men flere er 2. eller 3. generations drevne.

Befolkningstallet har holdt sig stabilt, er endda steget lidt. Der flytter flere også yngre familier med børn til byen. Dette er muligvis især folk med familierelationer eller med bekendtskaber i byen fra de yngre år i Roslev skole og idrætsforeningerne. Det faktum, at byens indbyggertal er steget en anelse, hvor ”alle andre” i bedste fald står stille eller går tilbage – det fremhæver man også med stolthed.

Her lægger ingen stor vægt på områdets historiske attraktioner eller natur. Det er ikke så nødvendigt. Sporene efter jernbanens storhedstid er fine, ellers er der ikke store muligheder: Kun møllen er noget særligt, den eneste bevarede i Salling. Men man henviser gerne til seværdigheder andre steder i Salling og på Mors. Det er en service overfor de folk, der overnatter og spiser i Roslev.

Roslev ligger, mener indbyggerne, i centrum. Byen har et ”naturligt” opland i forhold til. overbygningsskole og sportsfaciliteter. Relationen til andre større byer i området har mere konkurrencepræg eller form af modsætning end form af samarbejde. Det gælder i særdeleshed Glyngøre og i mindre grad Balling. Roslev ligger midt mellem større byer og egentlige købstæder: Nykøbing og Skive, Holstebro og Viborg. Dermed er byen fortsat i centrum. Der er gode forbindelser, hvad angår veje og bus. Skive er blevet kommunens administrative centrum, men synes ikke at være genstand for aversion af den grund.

I forhold til fremtiden sætter indbyggerne stor lid til idrætten og investerer meget i stadig forbedring af faciliteterne. Der satses også på overbygningsskolens fortsatte væren.

Begge dele giver byen store fordele ikke mindst i opbygningen af netværk og bekendtskaber, der ofte er livslange og rækker ud over lokalsamfundet. Kombineret med stedets iværksætterånd, entreprenørdrift, selvhjulpenhed, holdsammenhold og konkurrencementalitet, synes det at give gode muligheder for at nye virksomheder stadig vil se dagens lys.

En del ”visioner” og ønsker, der gælder f.eks. nye forretninger i byen og grønne anlæg, tyder imidlertid på, at det kniber lidt med nytænkning i forhold til byens udvikling. Eksklusion af grupper med anden baggrund, andre behov og ideer og forholdet til omverden som kun i form af

konkurrenter og ikke samarbejdspartnere kan blive en akilleshæl, hvis sport, håndværk og billige byggegrunde ikke i længden er nok. Men lige nu går det rigtig godt.

Et spadestik dybere - anbefalinger

En række arbejdsgruppemøder afholdt i Roslev-hallen i efteråret 2011 kan karakteriseres som Roslev-borgernes seneste forsøg på at sætte ord på en stedets identitet.

Møderne viste, hvor vanskelig en proces, det kan være, hvis man ikke lige er vant til det at skulle arbejde med identitetsskabende fortællinger. Til at hjælpe de indkaldte ildsjæle med at udføre dette stykke arbejde havde kommunen indkaldt assistance hos et konsulentfirma. Øvelsen gik ud på, at de fremmødte borgere efter en kort instruktion skulle sætte ord på Roslevs identitet. Det må nok konkluderes, at øvelsen ikke lykkedes.

Processen bidrog ikke til en identitetsfortælling, men endte med, at der blev sat ord på, hvad man havde i Roslev af aktiviteter og særlige forhold, som er med til at karakterisere stedet. Nogen fortælling om de tilstedeværende borgeres identiteter i forhold til Roslev, blev det aldrig til. Formålet med processen synes mere at være rettet mod, hvad der kan være attraktivt i markedsføringssammenhænge. I og med at de tilstedeværende ildsjæle primært repræsenterede hallen, skolen og idrætten var der også lagt op til en ensidig fortælling om Roslevs identitet. For mange var ekskluderet i forhold til at bidrage til fortællingen.

Hvorfor processen ikke lykkedes, kan der gives flere forklaringer på. En kan være, at identitetsbegrebet er så kompliceret, at det ikke er noget, der umiddelbart kan skrives ned med få ord på en gul post-it-lap. Denne analyse viser, at det kræver en længere proces med begrebsafklaringer og metodeovervejelser at finde frem til identiteter. Samtidig er det langt fra lige let selv at skulle sætte enkle ord på en identitet. Især når begrebet identitet forekommer uklart. For en observatør til mødet virkede, hverken konsulenterne eller borgerne helt fortrolige med forståelsen af begrebet identitet. Identitetsarbejdet fortsatte på efterfølgende møder, hvor borgerne på baggrund af processen med konsulentfirmaet skulle ”varedeklare” Roslev.

En anden forklaring på, at hele processen mislykkedes er, at borgerne ikke var vant til at arbejde på denne mere beskrivende og analyserende måde. Processen blev fra vores side oplevet som en for abstrakt måde at arbejde på. Disse processer har vi observeret er til dels lykkedes bedre på steder som Rødding og Lihme. De forskellige kan forklares ud fra forskellige erfaringer med projektudvikling. I Roslev virker det som om, man i kraft af de aktiviteter, som foregår i og omkring hallen, har stor erfaring i at arbejde mere konkret med organisering af tiltag. Samtidig har man ikke i Roslev,

som det er tilfældet i Lihme, en gruppe af borgere med akademisk baggrund, som er i stand til at arbejde abstrakt og analytisk. Ildsjælene i Roslev har rod i en håndværker og middelklasse baggrund, som i kraft af sit stedkendskab og store netværk er gode til at organisere aktiviteter.

”Vi vil gerne forsøge at komme et spadestik dybere”. Udtalelsen stammer fra en embedsmand i Skive kommune og vedrører formålet med denne rapport. Vi har tolket det sådan, at de beskrivelser, undersøgelser, statistikker og andet materiale, der normalt lægges til grund for kommunernes planlægning, ikke fanger nok. Der er klart hovedvægt på de fysiske forhold, på rammer, bygninger, vejforløb og arkitektur. Ikke på de mennesker, det egentlig handler om.

Værktøjskassen: ”Den lille antropolog”

I dette afsnit vil vi komme med konkrete anvisning på, hvordan man i de kommunale administrationer eller for den sags skyld også i ”landsbyerne” selv kan udarbejde stedsanalyser.

Udover de konkrete stedsbeskrivelser kan analysen vise en teoretisk og metodisk vej til at udarbejde stedsidentitetsanalyser. Formålet er at give nogle forståelsesmæssige, men også konkrete værktøjer til at lave en anderledes stedsanalyse med fokus på de kollektive identiteter og selvforståelser.

Analysen viser, at der på de fire steder findes forskellige identiteter, og at de har sit udspring i en række kontekstbestemte forhold. De konkrete resultater kan anvendes i videre forløb med planlægning og implementering af projekt- og udviklingsaktiviteter. Udover at stå med nogle konkrete identitetsbeskrivelser og stedsanalyser, viser analysen, hvad det er for generelle faktorer, som skaber identiteter, og hvordan de udtrykkes. Perspektiveringerne på de fire steder skulle gerne bidrage til at give en almen forståelse af, hvad som er identitetsskabende og for hvem.

Vi vil her vende tilbage til de begrebs- og metode afklaringer, vi opstillede i indledningen, og som ligger til grund for den analyse, vi har lavet. Første anbefaling vil være, at man læser vores begrebs- og metodeafsnit og drøfter de definitioner og forståelser, som kommer frem her.

Forskellige dele af vores analyse kan anvendes i forskellige sammenhænge. Alt er afhængig af, hvad man vil opnå med analysen, og hvilke ressourcer man har til rådighed.

Afgrænsninger og forståelser af stedet

Den første opgave eller øvelse at stille sig må være, at man åbent drøfter sin forforståelse af det sted, som skal være genstand for analysen. Hvordan ser man på stedet og dets indbyggere og de identiteter, som kan være i spil? Her vil det også være relevant at se på stedets fysiske udtryk og de signaler, det udsender.

I forbindelse med forforståelsen er det vigtigt også at diskutere eller reflektere over, hvordan man vil definere og afgrænse ”stedet”. Hvis man skulle trække en cirkel rundt om stedet, hvor ville den så gå? Her skal man gøre sig klart, om man taler om det fysiske sted eller det mentale sted.

I den indledende fase kan der inddrages skriftlige fremstillinger af stedet. Det kan være historiske fremstillinger, artikler, turistpjecer, m.v.

Som kommunalplanlægger vil man ofte have et kendskab til det sted, som skal være genstand for analysen og derfor starter man ikke på bar bund. Det er vigtigt, at man i administrationen, gerne med forskellige faggrupper, får diskuteret de forforståelser man har og får diskuteret forståelsen af de begreber, man vil anvende.

Den narrative tilgang

Det grundlæggende udgangspunkt for denne analyse er den narrative metode, og man skal gøre sig klart, hvad det vil sige at anvende denne tilgang. Her handler det om at få personer til at fortælle og dermed skabe meninger og betydninger i forhold til det tema, man har valgt at behandle. Den kan være en fordel at starte med en person, som har et grundlæggende kendskab til stedet. Dernæst kan man i flere omgange inddrage en stadig større kreds.

Når den narrative metode er tilgangen, så er det vigtigt at bruge tid på at nå frem til de spørgsmål, man vil stille. De må ikke være lukkede og entydige, men skal være åbne og give den interviewede mulighed for at reflektere over sammenhænge. Det er ikke konkrete svar, man går efter. Spørgsmålenes karakter er naturligvis afhængig af, om der er et bestemt tema, man vil have afdækket. Man skal hjælpe med til, at den adspurgte kan formulere sig.

Selvom om man som planlægger har en viden om stedet, er det vigtigt, at man spørger, som om man var ukendt med forholdene. Det er vigtigt at spørge, som en fremmed, der er på feltarbejde på stedet. Her skal man også være opmærksom på, at man i de interviewedes øjne stadig er repræsentant for kommunen. Måske skal man hellere hyre en interviewer udefra?

Når der udarbejdes spørgsmål, er det vigtigt, at der åbnes op for, at den interviewedes historiebevidsthed bringes i spil. Det kan ske ved, at der stilles spørgsmål, som lader den interviewede forholde sig til en udvikling over tid. Denne tidsdimension behøver ikke nødvendigvis at være udtrykt i et og samme spørgsmål, men kan indgå i flere enkelte spørgsmål eller en kæde af spørgsmål.

Hvem skal vælges ud til interview?

Naturligvis skal man udvælge repræsentanter for ildsjælene, da man gennem et åbent interview kan få nogle holdninger og forståelser frem, som man til daglig ikke vil høre fra disse kanter. Disse fortællinger må ikke stå alene, da de altid får plads, eller skaber sig plads, til at blive hørt.

Grundlæggende er det vigtigt, at man får fat på personer, som tilhører forskellige erhverv, sociale grupper samt aldersgrupper og hvad der er vigtigt, inddrager personer, der normalt ikke deltager i borgermøder og udviklingsaktiviteter. Repræsentationskriterier er ikke afgørende i den her form for analyser, fordi det handler om at få beskrevet nogle kollektive identiteter. Vores erfaring viste, at der efterhånden tegnede sig identiske billeder af stedet, uanset hvem vi interviewede. Man kendte sin egen fortælling, men også til nogle af de andres. Interviewkredsen kan hele tiden udvides alt efter, hvor dybt man vil gå.

Gå på opdagelse i ”teksten”

Interviewene bør optages, så de bagefter kan høres i sin helhed. Det er vigtigt, at interviewene ikke undervejs bliver skrevet udelukkende i form af markante udtalelser. For at få det fulde udbytte af den narrative tilgang, er det vigtigt at forholde sig til måden, tingene bliver sagt på, og til hvad der ikke siges. Efter interviewet skal det være muligt at gå på ”opdagelse” eller feltarbejde i teksten ved at ”stille” spørgsmål til det, der bliver fortalt og ved at se sammenhænge. Det skal være muligt at undre sig over, hvad der bliver fortalt og hvordan det gøres.

Når interviewene er tolket efter flere gennemlytninger eller gennemlæsninger kan der opstilles bud på selvforståelse og identiteter – hvis det er de temaer, der ønskes behandlet.

SWOT-analysen kan anvendes som en måde at strukturere stoffet på for interviewer selv. Den kan også anvendes sammen med udvalgte grupper – men også her behøves ofte fødselshjælp.

Ud fra behandlingen af interviewene søges etableret nogle sammenhængsforståelser og bud på, hvorfor det forholder sig således. Det bliver også muligt at opstille kategorier over identiteter.

Hvad så her efter?

Hvordan anvendes analysen så i det videre arbejde? Her er der mange veje at gå og nogle få skal omtales. Borgerne bør præsenteres for de konklusioner, der kom frem, spørgsmålet er, hvordan det kan ske. Den traditionelle måde vil være at indkalde til et borgermøde. Ulempen ved at gå denne vej vil være, at de, der normalt ikke møder op, fortsat ikke vil gøre det, og at de, som behersker arenaen for disse møder, fortsat vil gøre det. En anden vej er at lade de personer, som er blevet interviewet, mødes og diskutere resultaterne af analysen. En tredje vej er at lade de forskellige grupperinger/identiteter arbejde direkte med deres egne projekter. Hvis "landsbyudvikling" ikke skal bygge på traditionelle forståelser af landsbyen som en enhed, skal der være plads til, at flere grupper samtidig kan arbejde i forskellige retninger.

Formålet med en stedsidentitetsanalyse og anvendelsen af den handler i sidste ende om den tilgang, man har til involvering af borgerne i landsbyaktiviteter.

Inspirationsliste

Følgende liste er en oversigt over materialer, udover de 35 interviews, som har været til inspiration for os under udarbejdelsen af analysen.

- Bettum, Lars C(red.): ”Sosiokulturelle stedsanalyser – Veileder, Akerhus fylkeskommune, 2007
- Christiansen, Palle O.: En livsform på tvangsauktion?, Gyldendal, 1982
- Den Jyske Historiker: ”Historiefaget efter postmodernismen”, nr.88 April 2000
- Den Jyske Historiker: ”Mikrohistorie”, Nr. 85 August 1999
- Epinion: ”Roslev og omegns identitet”. Output fra workshop, oktober 2011
- Fihl, Ester og Jens Pinholt (red.): ”Livsformer og kultur”, Akademisk Forlag, 1992
- Ginzburg, Carlo: ”Spor”, Museum Tusculanums Forlag, 1999
- Hatrup, Kirsten m.fl.: ”Kulturanalyse”, Samfundslitteratur, 2011
- Horsdal, Marianne: ”Livets fortællinger, Borgen, 1999
- Horsdal, Marianne: ”Vilje og vilkår”, Borgen, 2000
- Jacobsen, Lars Winther: ”Lokale udviklingsstrategier og stedsidentitet, Institut for Geografi og Geologi – Københavns universitet, Center for Strategisk Byforskning
- Jensen, Eric Bernard: ”Historie – livsverden og fag”. Gyldendal, 2003
- Jørgensen, Carsten Rene: ”Identiteter”, Hans Reitzels Forlag, 2008
- Kvidal, Trine og Vigdis Nygaard: ”Sociokulturelle spenninger”, Stedsidentiteter i fire nordnorske kommuner”, Norut, Rapport 2009: 1
- Knudby, P. A.: Roslev Borger- og Håndværkerforening 1909-1959

- Kvale, Steinar: "Interviews", Hans Reitzels Forlag, 1997
- Laholm kommun: "Lokal Utvecklingsplan – Knäred 2010-2020
- Martinson, Sven: "Knäred i nyare tid", Knäreds kommun, 1977
- Møllgaard, Johs.: Byens sociale geografi: Studier af Skive. SBI, 1984
- Poulsen, Marianne: "Historiebevidstheder", Roskilde Universitetsforlag, 1999
- Roslev Skoles Elevskrift: Artikel af Per Toft Mouritsen, 1974
- Røe, Per Gunner m.fl.: "Sandvika i støbeskeen", NIBR-rapport 2002
- Skivebogen: Artikel af Per Toft Mouritsen, 1998
Erindringer af Fr. Kristensen, 1977
- Skiveegnens Jul: Diverse artikler og billeder vedr. Roslev og Lihme
- Skogsheim, Ragnhild m.fl.: "Stedsanalyse for Svelvik kommunet", NIBR-rapport 2011: 32
- Skogsheim, Ragnhild m.fl.: "Kulturarv og stedsidentitet", NIBR-rapport 2010: 14